

KEMIN YLEISEN SAIRAALAN HENKILÖKUNNAN ASUNTOLAT 1 JA 2 RAKENNUSHISTORIASELVITYS

SISÄLLYS

PERUSTIETOLOMAKE	4
VOIMASSA OLEVA ASEMAKAAVA	6
I JOHDANTO	8
II SIJAINTI JA KAAVAHISTORIA	10
Kemin kaupungin perustaminen	11
Ludwig Lindqvist 1859-1869	11
Otto I. Meurman 1925	12
Martti TalviOja 1945.	14
Helmi Pakkala-Väinölä 1954 ja 1956.	18
Olli Kivinen, kilpailuehdotus 1962	18
Regina Nieminen 1968, 126	19
Osmo Häkkinen 1984, 259	20
Sinikka Ulander-Rauma 1990, 343	21
Riitta Vallin 2003, 413.	22
III TOIMINNALLINEN HISTORIA	24
Kemin Yleisen sairaalan rakentaminen	24
Sairaalan henkilökunnan heikot asuinolot	24
Henkilökunnan asuntojen suunnittelu aloitetaan	24
Suunnittelijasta	24
IV ASUNTOLOIDEN RAKENTAMINEN	25
Piirustukset	26

V RAKENNUSTEN MUUTOSHISTORIA.	35
Saneeraus 1980-81	35
Veripalvelu asuntolaan 1, 1987	37
Kunnallistekniikan uusiminen 1989	37
Asuintilojen muutos lastenpsykiatrian tiloiksi 1993	37
Nuortenpsykiatria 2004.	37
2000-luvun muutoksia	37
V OMISTAJANVAIHDOS JA TULEVA KÄYTTÖ	37
VI YHTEENVETO	38
VII NYKYTILA JA SÄILYNEISYYSKAAVIOT.	39
VIII LÄHTEET	84

*Kuva 1. Kansi: Ilmakuva Kemistä luoteesta kaakkoon.
Kuvassa etualalla Kemin yleinen sairaala ja henkilökunnan
asuintalot, 1960, Kemin historiallinen museo.*

Arkunnaula Oy
Harri Rynänen
arkkitehti SAFA, TaM, restaurointikisälli
02.05.2023

Tilaaaja: Kiinteistö Oy Sairaalanranta/TSV-Invest

Kaikki valokuvat joissa ei ole mainittu kuvaajaa ovat tekijän.

Kuva 2. Asuntolarakennukset vuonna 2023.

PERUSTIETOLOMAKE

KEMIN YLEISEN SAIRAALAN HENKILÖKUNNAN ASUINKERROSTALOT

Muita nimityksiä: Impilinna, Halpahalli, Sinappi ja Ketsuppi
Suunnitteluvuosi: 1954-1956
Rakennuttaja: Suomen valtio (Rakennushallitus)
Arkkitehti: Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus
Urakoitsija Merikatu 1: Kemin Rakennus Oy
Urakoitsija Merikatu 3: Rakennusliike Viljo Vienola
Kiinteistötunnus Merikatu 1: 240-1-102-6
Kiinteistötunnus Merikatu 3: 240-1-102-7
Osoite: Merikatu 1 ja 3
Kaupunginosa: Sauvosaari
Kortteli: 102
Rakennustunnus Merikatu 1: 102248489B
Rakennustunnus Merikatu 3: 102248490C
Omistus: Kiinteistö Oy Sairaalanranta/TSV-Invest
Alkuperäinen käyttötarkoitus: sairaalan henkilökunnan asuntolat
Nykyinen käyttötarkoitus: muu asuinkerrostalo
Alueella on voimassa 29.4.2004 vahvistettu asemakaava, 418
Suojelutilanne: Ei suojeltu.

LAAJUUSTIETOJA Merikatu 1, 1958

Tilavuus: 6525 m³
Kerrosala: 2547 m²
Asuntoja: 41
Rakennusoikeus tontilla: 2200 m² autopaikoitus 300 m²
Tontin koko: 2395 m²
Kerroksia: 6 maanpäällistä kerrosta, ullakko ja kellari

LAAJUUSTIETOJA Merikatu 3, 1956

Tilavuus: 6525 m³
Kerrosala: 2547 m²

Asuntoja: 31
Rakennusoikeus tontilla: 2200 m², autopaikoitus 300 m²
Tontin koko: 2392 m²
Kerroksia: 6 maanpäällistä kerrosta, ullakko ja kellari

ASEMAKAAVAHISTORIA

Ei numerointia Sauvosaaren 1. asemakaava, 1859, senaatti hyväksyi 1864, keisari vahvisti 11.12.1869

A 1925 Sauvosaaren, Ruutin, Peurasaaren ja Syväkankaan asemakaava 14.11.1925

126 1. Sauvosaari, korttelit 101, 102 ja 103 sekä Hahtisaaren asemakaavamuutos 16.06.1969

259 1. Sauvosaari, korttelin 102 asemakaavamuutos 07.09.1984, KHO 13.02.1985

343 1. Sauvosaari, korttelin 102 ja 108 asemakaavamuutos, KV 01.05.1990, LLH 04.10.1990, KHO 11.6.1991

481 1. Sauvosaari, Hahtisaaren rannan asemakaavamuutos, korttelin 102 muutos, uudet korttelit 169 ja 170, 22.3.2004 KV, 29.04.2004

MUUTOKSET

**1980-1981, Asuntolat 1 ja 2. Peruskorjaus, laajoja huoneistomuu-
toksia, ilmanvaihdon parantaminen**

Rakennuttaja: Länsi-Pohjan Keskussairaala, Kuntainliitto,
Talousjohtaja Eino Hirstiö

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Eva ja Jaakko Paatela, Helsinki

Rakennesuunnittelu: Insinööritoimisto Arvi Ruskola Ky, Oulu

LVI-suunnittelu: LVI-insinööritoimisto Ylitalo & Naamanka, Oulu

Sähkösuunnittelu: Insinööritoimisto Sähkövoima Ky, Oulu

Rakennustekniset työt Rakennustoimisto M. Kurtti Ky

LVI-työt: Vesijohtoliike LVI-Marjamaa Oy

Sähkötyöt: Pohjolan Sähkö Oy

1987 Asuntola 1. 2. kerroksen tilamuutos

4 asuntoa yhdistettiin veripalveluiden toimitiloiksi.

Rakennussuunnittelu: Miraplan, Kemi

LVI-suunnittelu: LVI-insinööritoimisto Taipale&Kuukasjärvi, Kemi

1989 Sairaalan asuntola-alueen 50-luvun lämpö- ja vesijohtokanavien uusiminen.

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1989 (1990) (Lyhyt maininta tehdystä työstä, ei piirustuksia).

1993, Asuntola 1. Asuintilojen muutos lastenpsykiatrian tiloiksi

Rakennuttaja: Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä/Länsi-Pohjan keskussairaala

Arkkitehtisuunnittelu: ArkFutura Oy, Kemi

Rakennesuunnittelu: Inssipalvelu Oy, Keminmaa

LVI-suunnittelu: Kuukasjärvi Ky, Kemi

Sähkösuunnittelu: Rajaplan Oy, Kemi

2004, Asuntola 1. 2. kerros, muutos nuortenpsykiatria

Arkkitehtisuunnittelu: Arkkitehtitoimisto Rauno Ruonansuu Oy, Kemi

LVI-suunnittelu: AIR-IX suunnittelu, Kemi

2013 Ovi- ja ikkunamuutokset molemmissa asuntoloissa

Ikkunoiden uusiminen lämpölasikkunoiksi, parvekkeen ovien uusiminen.

2021 Asuntoloiden hissit uusittu

VOIMASSA OLEVA ASEMAKAAVA

Kuva 3. Voimassa oleva kaava, 418_290404 sekä kaavakartta ja rakennukset pohjakartalla, Kemin kaupunki (KKart).

ASEMAKAAVAN MERKINNÄT

	Asuinkerrostalojen korttelialue.
	Yleisten rakennusten korttelialue.
	Sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue.
	Puisto.
	Satama-alue.
	Venesatama
	Vesialue.
	3 metriä kaava-alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.
	Kaupungin- tai kunnanosan raja.
	Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.
	Osa-alueen raja.
	Ohjeellinen alueen tai osa-alueen raja.
	Sitovan tonttijaon mukaisen tontin raja ja numero.
	Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.
1	Kaupungin- tai kunnanosan numero.
SAUV	Kaupungin- tai kunnanosan nimi.
102	Korttelin numero.
KAUPPAKATU	Kadun, puiston tai muun yleisen alueen nimi.
2200	Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.
ys 50%	Merkintä osoittaa, kuinka monta prosenttia rakennusalalle sallitusta kerrosalasta saa käyttää sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevia tiloja varten.
v	Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrostaluvun.
2100+h350 I	Lukusarja, jossa ensimmäinen luku ilmoittaa asutokerrosalan neliömetrimäärän ja toinen luku ensimmäiseen kerrokseen huoltokäyttöön varattavan kerrosalan neliömetrimäärän.
e=0.50	Tehokkuusluku eli kerrosalan suhde tontin pinta-alaan.

e=0.50	Tehokkuusluku eli kerrosalan suhde tontin pinta-alaan.
vii	Alleiviivattu luku osoittaa ehdottomasti käytettävän rakennusoikeuden, rakennuksen korkeuden, kattokaltevuuuden tai muun määräyksen.
	Rakennusala.
	Auton säilytyspaikan rakennusala.
	Säilytettävä / istutettava puurivi.
	Katu.
	Jalankululle varattu katu/tie.
	Jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katu/tie.
	Hidaskatu.
	Yleiselle jalankululle varattu alueen osa.
	Johtoa varten varattu alueen osa.
	Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisesti ja rakennus-taiteellisesti sekä kaupunkikuvan kannalta arvokas rakennus, jonka ominaispiirteet tulee korjaus- ja muutostöissä säilyttää. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Tonttien 169-2 ja 169-3 sekä 170-1 ja 170-2 meren puoleiselle rajalle on rakennettava 140 cm korkea aita.

YLEISET ASEMAKAAVAMÄÄRÄYKSET:

- AO-korttelialueita lukuun ottamatta rakennettaessa 5 metriä lähemmäksi tontin kadunpuoleista rajaa tai tontilla sijaitsevia autopaikkoja on asuinhuoneen ikkunan alareunan korkeuden maanpinnasta oltava vähintään 180 cm.
- Rakennuslupaa haettaessa on tonttia varten osoitettava vähintään seuraavat autopaikat:
 - asunnot: 1 autopaikka asuntoa tai asutokerrosalan 100 m² kohti.
 - toimistot, liikehuoneistot ja niihin verrattavat: 1 autopaikka kerrosalan 50 m² kohti
 - julkiset palvelu- ja majoitusilat: 1 autopaikka kerrosalan 100 m² kohti
 - teollisuuslaitokset: 1 autopaikka 3 työntekijää kohti tai kerrosalan 200 m² kohti.
- Autonsäilytyspaikan ja katualueen välissä on oltava vähintään 5 m pitkä autopysäköintitila.

- Tonteilla on varattava yhtenäistä leikkiä ja oleskeluun soveltuvaa aluetta vähintään 10 m² jokaista asuntoa kohti, kuitenkin vähintään 200 m². Rakennusten asuntoporrashuoneista on oltava välitön yhteys leikki- ja oleskelu-alueille. Alueen tulee olla tarkoituksenmukaisella tavalla ajoneuvoilikesteistä ja jätteiden säilytykseen ja tomutukseen tarkoitettuista laitteista eristetty.
- Tonttien välisiä rajoja ei saa aidata asemakaavaan merkittyjen leikki-, autonsäilytys- ja pysäköimispaikkojen kohdalta.
- Rakentamatta jäävät korttelialueen osat, joita ei käytetä ajoteinä eikä pysäköintiin, on hoidettava puistomaisessa kunnossa. Y-korttelialueilla, majoitusiloja sisältävillä korttelialueilla ja asuntoja sisältävillä A-korttelialueilla on säilytettävä tai istutettava puita ja pensaita vähintään seuraavat määrät:
 - kerrostaloalueilla, joiden tonttitehokkuus on yli 0,7, 1 puu ja 10 pensasta/75 tontti-m²
 - kerrostaloalueilla, joiden tonttitehokkuus on 0,3 - 0,7, 1 puu ja 10 pensasta/100 tontti-m²
 - rivitalojen ja kytkettyjen pientalojen alueilla 1 puu/125 tontti-m² ja 10 pensasta/75 tontti-m².

Kuva 4. Asemakaavamerkinnät, 418_290404, Kemin kaupunki (KKart).

I JOHDANTO

Suppean rakennushistoriaselvityksen kohteena on Kemin yleisen sairaalan henkilökunnan asuintalot, jotka sijaitsevat Kemin keskustassa Sauvosaaren kaupunginosassa Meripuiston laidalla, entisen Haahtelan puiston alueella. Selvitys on teetetty KOY Sairaalarannan toimeksiannosta, joka on hankkinut rakennukset jatkokehittämistä varten Länsi-Lapin sairaanhoitopiiriltä. Rakennukset on tarkoitus kunnostaa ja muuttaa ne tiloiltaan paremmin nykypäivän asumista palveleviksi. Tiloissa on myös tarkoitus säilyttää olemassa olevia toimistotiloja nykyisessä käytössään. Kaavaprosessissa käyttötarkoitukseksi tarkentuu joko asuin- ja liikehuoneistojen kortteliksi (AL) tai asuinkerrostalojen kortteli (AK). Käyttötarkoituksen muutos yleisten rakennusten (Y) kortteleista vaatii asemakaavamuutoksen. Asemakaavamuutoksessa tarkastellaan myös alueen täydennysrakentamisen mahdollisuuksia.

Rakennushistoriallisessa selvityksessä käsitellään Sauvosaaren alueen asemakaavoituksen historiaa, Kemin yleisen sairaalan alkuvaiheita, sekä hoitohenkilökunnan asuinrakennusten rakentamista, niiden käytön historiaa sekä käyttötarkoituksen muutoksia nykyhetkeen saakka. Työssä keskitytään henkilökunnan asuinrakennusten rakenteellisiin muutosvaiheisiin vuosikymmenten varrella. Selvitys on tehty piirustusten vertailulla, kohdekäyntien sekä kuvallisen analyysin perusteella. Selvityksessä tarkastellaan asuntolarakennusten alkuperäistä arkkitehtuuria, rakenteellisia ratkaisuja, vuosien kuluessa tehtyihin muutoksiin sekä rakennuksen nykytilaa ja säilyneisyyttä. Pääpaino tehdyssä selvityksessä rakennusten osalta on nykytilan inventoinnilla, jolla on pyritty selvittämään rakennusten

säilyneitä, alkuperäisiä piirteitä ja rakenneosia, joiden säilyminen on tulevaisuudessakin tavoiteltavaa. Rakennuksilla ei ole tämänhetkisessä kaavassa suojelumerkintää.

Työssä on käytetty arkistoaineistoa Kemin kirjaston paikalliskokoelmasta, rakennuspiirustuksia ja asemakaavoja Kemin kaupungin rakennusvalvonnan ja kaavoituksen arkistoista, Museoviraston journalistisesta ja kansantieteen kuvakokoelmasta. Muutostöiden kartoituksessa tärkeänä lähteenä ovat olleet eri vuosikymmenten muutospiirustukset, sekä Länsi-Lapin sairaanhoitopiirin vuosikertomukset. Piirustusaineistot olivat valitettavan vajanaiset 1987-1993 väliltä.

Kemin yleisen sairaalan henkilökunnan asuntolat valmistuivat vuosina 1956 ja 1958. Hoitajattarien asuntola sai useamman ilkeämielisen kutsumanimen kuten ”Impilinna” tai ”Halpahalli”. Nykypäivinä rakennukset tunnetaan värityksen myötä myös lempinimillä Sinappi ja Ketsuppi. Ensimmäinen hoitajien asuinrakennus oli nimensä mukaisesti rakennettu hoitohenkilökunnan soluasunnoiksi, joissa oli kerroksittain jaetut keittiö- ja sosiaalitalat. Ylimmän kerroksen johtajahoitajan asunto oli suurempi, varustettuna omalla keittiöllä, vessalla ja pesuhuoneella. Pienin muutoksin, mutta pääosin samoilla piirustuksilla kaksi vuotta myöhemmin rakennettuun henkilökunnan asuinrakennukseen tehtiin myös osaan kerroksista suurempia asuntoja lääkäreille. Kirjallista mainintaa lukuun ottamatta muuta tietoa piirustusten muutoksista ei löytynyt.

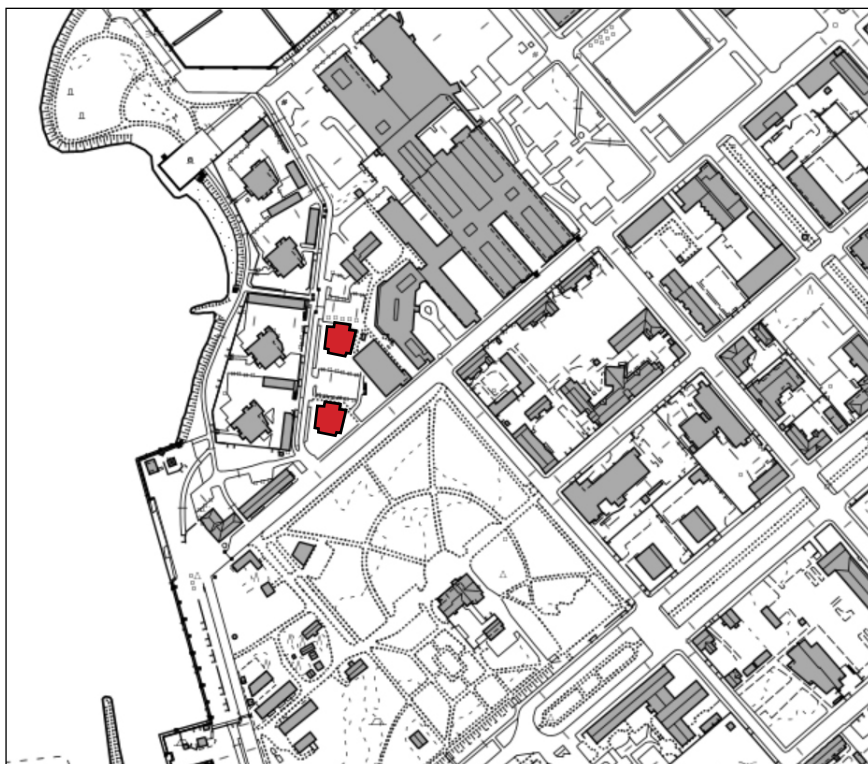
Rakennushistoriaselvitys on tehty Kiinteistö Oy Sairaalanrannalle Arkkitehtitoimisto Jarmo Lokion toimesta. Työ liittyy alueella vireillä olevaan asemakaavamuutokseen, joka on arkkitehtitoimisto Jarmo Lokion toimeksianto.

Kuva 5. Kemin tullikamari mereltä päin. Taustalla näkyvät sairaalan henkilökunnan asuntolat. 1.7.1969, Kemin historiallinen museo.

II SIJAINTI JA KAAVAHISTORIA

Kemin yleisen sairaalan henkilökunnan asuntolat sijaitsevat Sauvo-saarella Kemin vanhan ruutukaavakeskustan länsireunalla. Rakennusten sisäänkäynnit avautuvat etelään Kauppakadun suuntaan, ajoyhteys pihoihin on Merikadun puolelta. Aiemmat puistoalueet, vesijättömaat ja sataman rannat ovat sairaalan rakentamisen ja laajenemisen myötä pikkuhiljaa täyttyneet. Ranta-alueen täydennysrakentamiselle ominaisen ilmeen ovat antaneet hoitajien asunto-laiden korkeat pistetalot.

Kuva 6. Asuinrakennusten sijainti pohjakartalla, Kemin kaupunki, (KKart).

Kuva 7. Asuntoloiden sijainti opaskartassa, Kemin kaupunki (KKart).

Kemin kaupungin perustaminen

Kemin kaupungille ryhdyttiin etsimään soveltuvaa paikkaa Venäjän keisarikunnan uuden keisarin Aleksanteri II valtaannousun jälkeen vuonna 1855. Käynnissä oli parhaillaan Krimin sota, jonka aikana ranskalaiset ja englantilaiset laivastoyksiköt olivat käyneet kylvässä tuhoa myös Pohjanlahden perukoilla. Helmikuussa 1856 keisari käynnisti toimet Suomen suurruhtinaskunnan olojen parantamiseksi. Käytännön toimet otti tehtäväkseen kenraalikuvernööri kreivi Friedrich Wilhelm Rembert von Berg. Peräpohjolan sodan jälkeisten olojen parantamiseksi hän ryhtyi toimiin parantaakseen kahden vanhan kauppapaikan uudelleenjärjestämistä. Näistä Tornion kauppa oli jälleen saatava kukoistamaan ja Kemin vanhan markkinapaikan sijaan tuli löytää satamaoloiltaan parempi paikka. Kesän kynnyksellä 1856 soveltuvaksi uuden kaupungin paikaksi valikoitui Sauvosaarenniemi, jonne kenraalikuvernööri Berg suoritti tarkastusmatkan kesäkuussa 1856. Tarkastusmatkan jälkeen kaupungin perustamisen toimia jatkettiin ja Elokuussa 1856 lääninarkkitehti Lindqvist sai tehtäväkseen toimittaa tulevan kaupungin merkitsemisen maastoon ja uuden asemakaavan suunnittelun. Mittauksia tehtiin syyskauden ajan. Aiempien raporttien ja suoritettujen toimien perusteella kenraalikuvernööri Berg ryhtyi viemään Kemin kaupungin perustamista eteenpäin. Aleksanteri II:n kruunajaisissa 7.9.1856 Kenraalikuvernööri Berg sai keisarin antamaan määräyksen Kemin ja neljän muun kaupungin perustamiseen Suomen suurruhtinaskuntaan. Hyväksyntä kaupungin perustamiselle saatiin senaatissa 13.9.1856 ja päätös siitä julkaistiin 18.9.1856, eli 178 päivää keisarin määräyksestä. Lopullista perustamisasiakirjaa saatiin odottaa vielä 13 vuotta, jonka kuluessa maa-alueet lunastettiin, suunnitel-

tiin asemakaava ja valmisteltiin perustamiskirja (Kemin kaupungin historia 1, ss. 201-214). Vihdoin, 20.11.1868 Senaatin talousosasto oli valmis jättämään anomuksen keisari-suurruhtinaan vahvistusta Kemin kaupungin peruskirjalle ja asemakaavalle. Asia esiteltiin keisarille 11.2.1869, senaatin tietoon päätös saatettiin muutamaa päivää myöhemmin. Kemin kaupunki perustettiin lopulta 5.3.1869, jolloin perustuskirjat ”ylösluettiin” saarnastuolista. Uusi kaupunki sai täydet tapulikaupungin oikeudet, jotka takasivat kauppiaille ja laivanvarustajille laajat ja yhtäläiset kauppaoikeudet vanhoihin kauppakaupunkeihin nähden (Kemin kaupungin historia, ss. 243-245).

Ludwig Lindqvist 1859-1869 1. asemakaava

Kaupungin ensimmäinen asemakaava (kuva 8) oli lääninarkkitehti Ludwig Isak Lindqvistin käsialaa. Ensimmäinen asemakaavaluonnos esiteltiin 14.5.1857 kello kuusi aamulla alkaneessa kokouksessa Oulun lääninkansliassa. Oulun ja Tornion porvareiden esittämän kritiikin perusteella puutarha-alueet poistettiin ja paloturvallisuus varmistettiin palokujilla. Näillä muutoksilla asemakaavasta laadittiin toinen versio, jota kuvernööri Lavonius puolsi kirjeessään 13.7.1857 (Kemin kaupungin historia 1, ss.217-219). Kaava ja siinä osoitetut toimenpiteet paloturvallisuuden huomioimiseksi eivät kuitenkaan olleet kenraalikuvernööri Bergin mieleen ja hän laaditutti kolmannen kaavaehdotuksen lääninarkkitehti Lindqvistillä. Kolmas asemakaavaehdotus valmistui 15.4.1859. Paloturvallisuudesta oli huolehdittu mahdollisimman hyvin. (Kemin kaupungin historia 2, s.555)Uuden kaupungin asemakaava oli symmetrinen ruutukaava, jonka keskelle sijoittui kirkon, raatihuoneen ja koulurakennuksen

Kuva 8. Sauvosaari L. Lindqvistin ruutukaavasunnittelmassa vuodelta 1859. Näköispainos, maanmittaushallitus 1987, Kemin kirjasto (KKot).

reunustama aukio, jonka keskelle oli osoitettu kaivo. Aukiota korostivat lehtipuukujanteet. Aukiolta avautuivat lehtipuukujanteiden korostamat bulevardit itä-länsisuunnassa, sekä kaksi lyhyempää pohjois-eteläsuunnassa. Korttelit jakautuivat puuistutuksin varustetuun palokujantein säännöllisiin neliön mallisiin tontteihin. Tonttien väliset palokujanteet olivat 12 metrin levyiset ja niihin oli tarkoitettu istuttaa koivurivistöjä. Asuintontteja kaavassa oli 148, joista suurimmat 2000m² ja reuna-alueille sijoittuvat pienimmät 500 m². Vuoden 1856 asetus paloturvallisuudesta ohjasi kaavasunnittelua voimakkaasti, siksi tämän vuoksi useimmat tuon ajan kaavat ovat hyvin samankaltaisia. (Kemin kaupungin historia 2, s. 556). Ruutukaavan länsipuolelle sijoittui satama ja laajat metsäalueet, johon ei muutamaa katu lukuun ottamatta oltu osoitettu rakentamista. Uuden, vuonna 1859 valmistuneen asemakaavan mukaista Kemiä alettiin toteuttamaan Oulun läänin kuvernöörin toimesta joulukuussa 1859, pelkästään Sauvosaaren tilan maille, eli huomattavasti pienempänä kuin asemakaava osoitti. Syynä tähän oli maanhankintaan osoitettujen varojen puute, joten toteuttaminen päätettiin tehdä osissa. (Kemin historia 1, ss. 234-235) Kolmas kaavaehdotus hyväksyttiin senaatissa lopullisesti vasta vuonna 1866 ja keisari-suurruhtinas vahvisti sen 11.2.1869 kaupungin perustuskirjan kanssa. (Kemin historia 2, s. 557)

Otto I. Meurman 1925

Kemin kaupunki jatkoi kasvuaan ja viimeiset Lindqvistin asemakaavan mukaiset tontit lunastettiin ja rakennettiin ensimmäisen maailmansodan päätyttyä. Tonttipulaan haettiin ratkaisuja pienin muu-

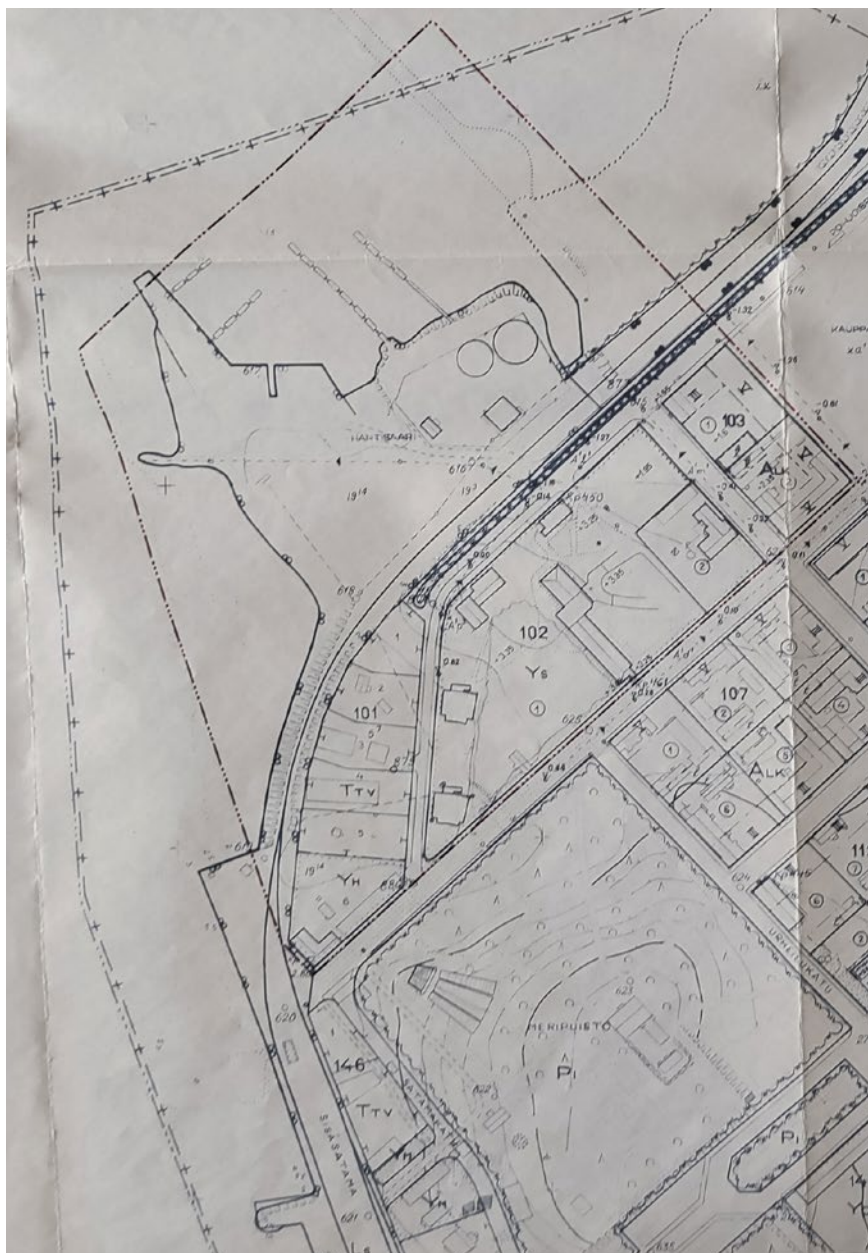
toksin ja laajennuksin. Kaupunginvaltuuston 7.4.1922 hyväksymä asemakaavamuuotos ei saanut sisäasiainministeriön hyväksyntää. Kemin kaupungille päätettiin laatia uusi, huomattavasti laajempi asemakaava, jota ryhtyi laatimaan arkkitehti Otto-livari Meurman. Kaupunki laajeni myös laitamilla, mutta ydinkeskustassa aiemmin tyhjiksi jääneille alueille Sauvosaarenniemessä osoitettiin asumista varasto- ja teollisuusrakentamista. Rakennuskelpoisten maa-alueiden lisäksi kaupunkia kasvatettiin suunnitelmissa täyttämällä rantoja pohjoisessa teollisuuden tarpeisiin, lännessä satamarakenteiden laajentamiseen ja etelässä asumista varten. Eteläisin maatäyttöalueen katu Sauvosaarenniemellä sai nimekseen Merikatu ja kirkko- puiston jatkeena ollut aukio Meriaukio (Kemin kaupungin historia 2, s. 557). Merikatu ja Meriaukio jäivät kuitenkin toteuttamatta, vaikka eteläistä rantaa olikin täytetty ja oikaistu. Samoin kävi usealle muulle Meurmannin kaavassa suunnitellulle muutokselle. (Kemin kaupungin historia 2, s. 562)

Meurmannin kaavalla kaupunki rakentui puolitoista vuosikymmentä, kunnes vuonna 1937 järjestettiin yleiskaavakilpailu, joka päättyi huhtikuussa 1938 kolmen suunnitelman välillä jaettuun toiseen sijaan. Antero Pernajan ja Olli Saijonmaan, Dag Englundin ja Martti TalviOjan, sekä Eino Siiran toiselle sijalle tulleet kilpailuehdotukset valitettavasti tuhoutuivat kaupungintalon räjäytyksen yhteydessä. (Kemin kaupungin historia 2, ss.559-560).

Kemin kaupungin asemakaavaa ryhdyttiin tarkastelemaan sotavuosina, ja jo vuonna 1941 vahvistettiin muutoksia kortteleissa Valtakadun ja Asemakadun välillä sekä Tornionaukion pohjoispuolella.

Kuva 9. Sauvosaari O. I. Meurmannin asemakaavasunnitelmassa vuodelta 1925, Tilgmannin kivipaino, Helsinki. Kemin kirjasto (KKot).

Kuva 10. Sauvosaari Martti TalviOjan asemakaavassa, Kempeleen kaupungin arkisto (KKaa). Asemakaavakarttaan on jossain vaiheessa hahmoteltu lyijykynällä uusia tontti- ja korttelijakoja sekä henkilökunnan asuntolat.

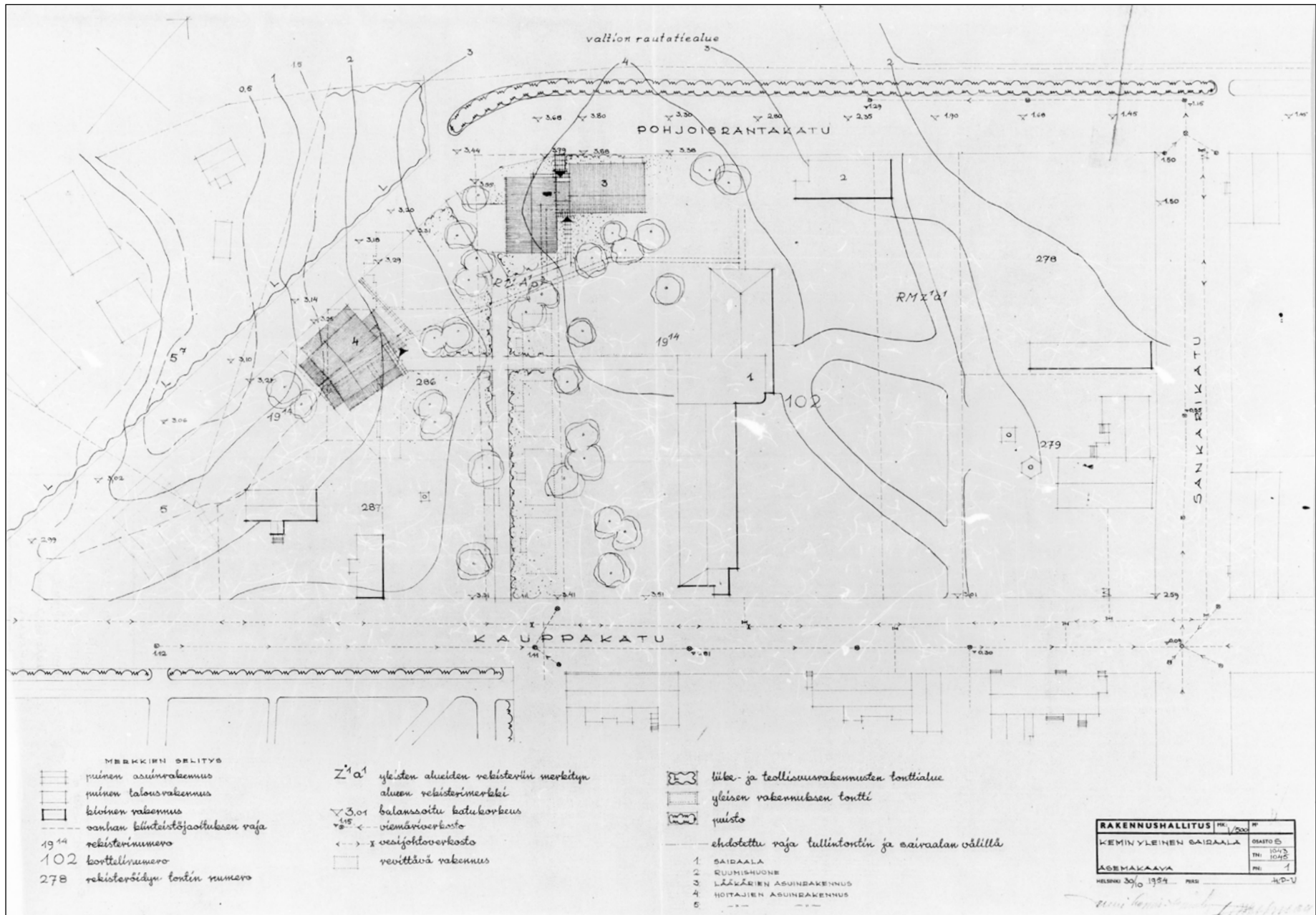
Martti TalviOja 1945

Vuonna 1945 vahvistetussa arkkitehti Martti TalviOjan laatimassa asemakaavan muutoksessa tarkasteltiin Sauvosaaren vanhinta asemakaavaa ja sen toteutumattomia alueita. Katuverkoston säilyessä ennallaan vanhan 1- ja 2-kerroksisen puukaupungin kortteleiden rakentamistapa muuttui kerrostalokaupungiksi. Kerroskorkeus kasvoi kolmeen ja pääkatujen varsilla viiteen kerrokseen. Kortteleiden hajaantuneen omistuspohjan vuoksi suurin osa kerrostaloista jäi kuitenkin rakentamatta. Asemakaavassa toteutettiin myös katunimien muutoksia kahdeksan kadun osalta, joka aiheutti valtuustossa erimielisyyksiä (Kemin kaupungin historia 2, s. 562). Pakkahuoneenkadun nimen muutosta Kauppakaduksi perusteltiin vierasperäisyydellä, Sauvosaaren nimi muuttui vanhoissa asiakirjoissa näkyväksi Sauvosaareksi. Romun ja polttopuiden täyttämät palosolat poistettiin ja liitettiin ympäröiviin tontteihin, alavimmat alueet sataman ja Mansikkakanon ympäristössä jätettiin suunnitelmissa tulvalle alttiina puistoiksi, kalliilla täyttömailla rakennettavat eteläiset tontit jäivät myös kaavassa pois. Vanhan puutalokaupungin kaavan mukaista tonttien rakennusoikeutta supistettiin ja huolen liian tiiviistä rakentamisesta Martti TalviOja lausui kovin tutun kuuloisin sanoin: "...olisivat tontit vanhan kaavan ja järjestyksen mukaan rakentaen tulleet liian täysinäisiksi ja ahtaiksi, pihamaat pieniä, vähävaloisia ja vihreyttä ja viihtyisyyttä. Täten rakennettuna kaupunki muodostuisi kivi- ja asfalttieraumaaksi." (Kaavaselostus 17.4.1944, Martti TaviOja) Tässä asemakaavassa näkyy ensimmäisen kerran korttelissa 102 Kemin yleisen sairaalan rakennuksen sijoittuminen karttapohjaan sekä Tullintorista muodostettu yleisten rakennusten tontti, jolle hoitajattarien asuntolat tulisivat rakentumaan.

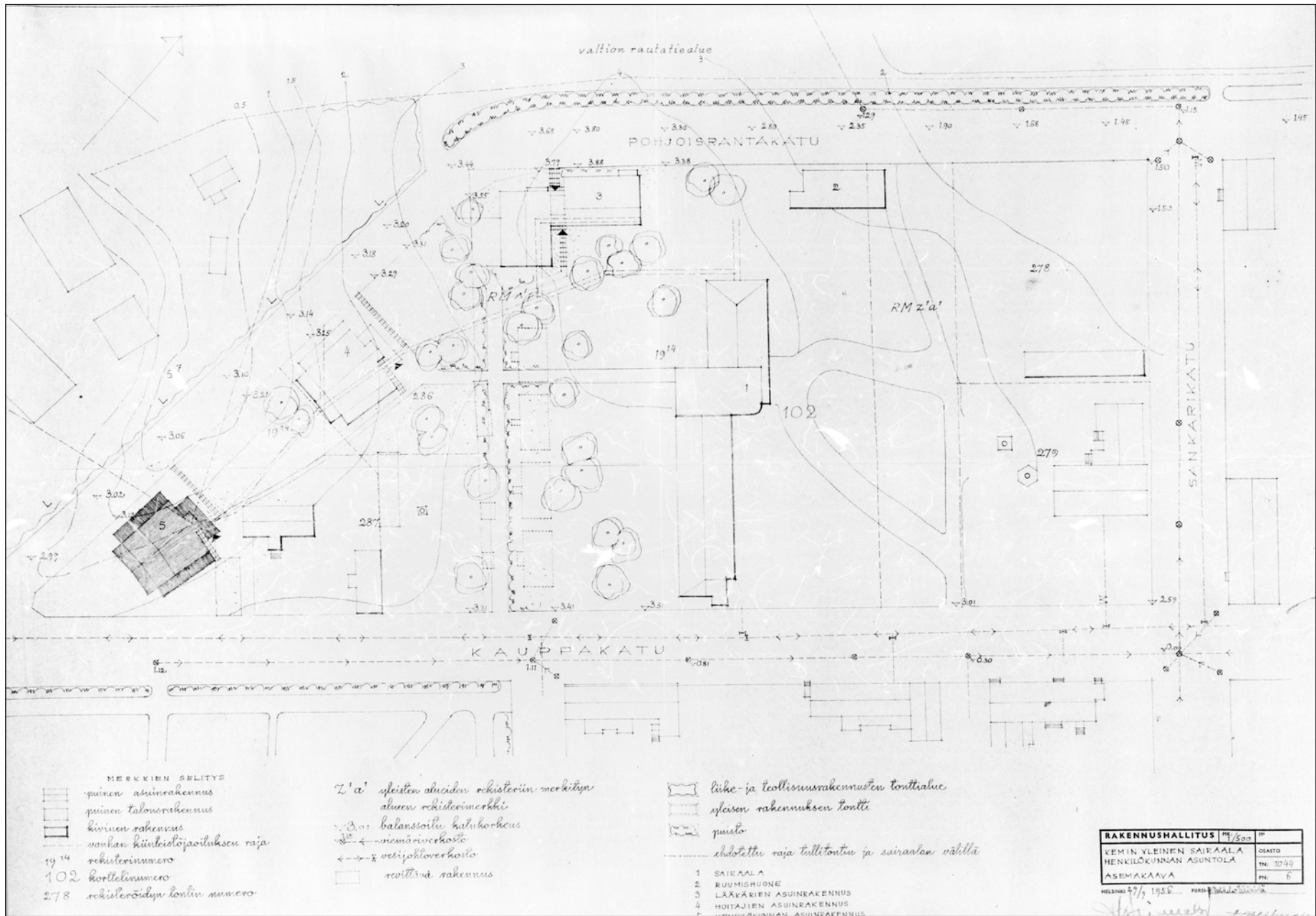

N:o 6419 KEMI

Kuva 11. Kemijoki kaupunki meren suunnalta 1940-luvulla. Yleinen sairaala nousee selkeästi sisäsataman lähialueen korkeimmaksi rakennukseksi. Kemijoki historiallinen museo.

Kuva 12. Sairaalan asuntolan ja lääkäriasunnon asemakaava/ -piirros, 30.10.1954, Rakennushallitus, Helmi Pakkala-Väinölä, Kemlin kaupungin arkisto (KRV).

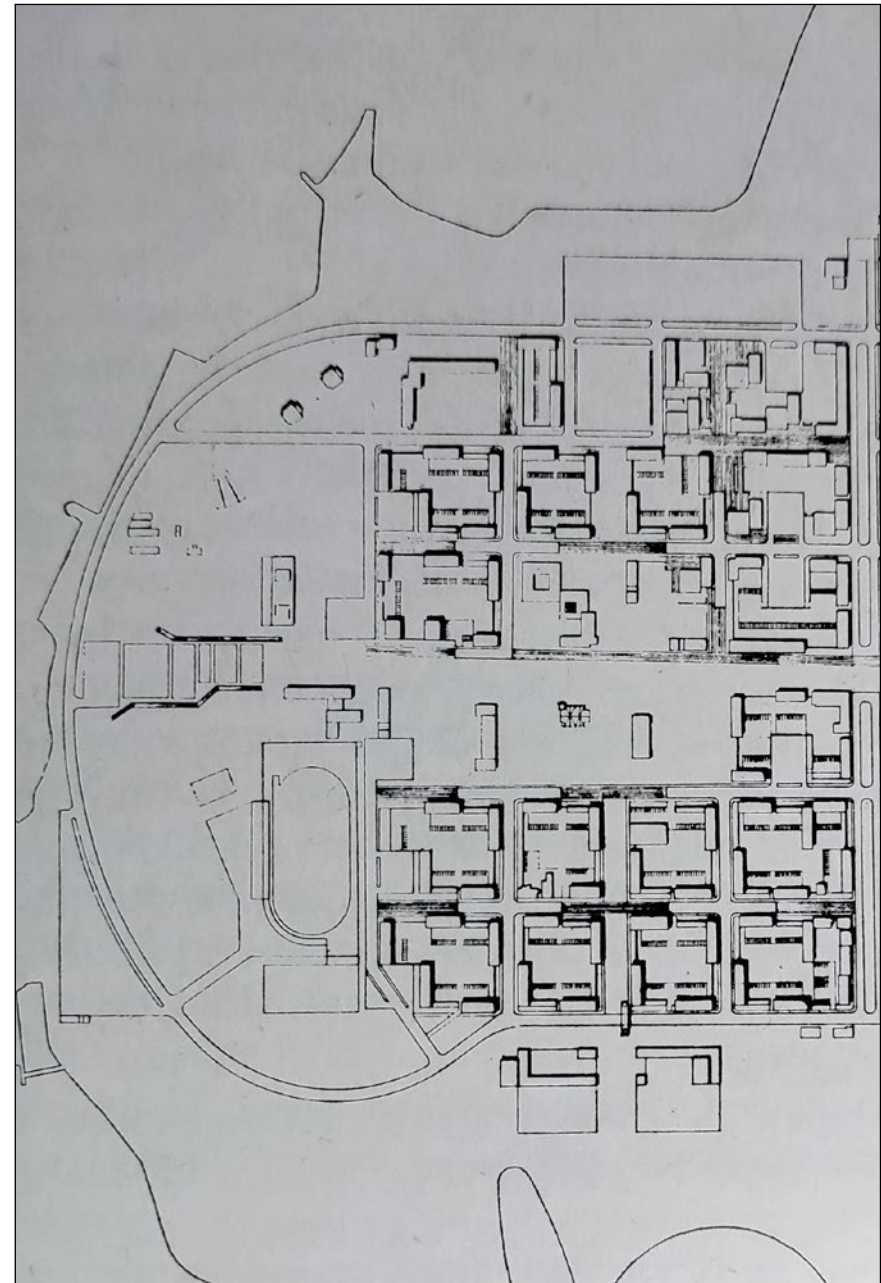
Kuva 13. Sairaalan asuntolan 2 ja lääkäriasunnon asemakaava/-piirros, 29.09.1956, Rakennushallitus, Helmi Pakkala-Vainölä, Kemian kaupungin arkisto (KRV).

Helmi Pakkala-Väinölä, 1954 ja 1956

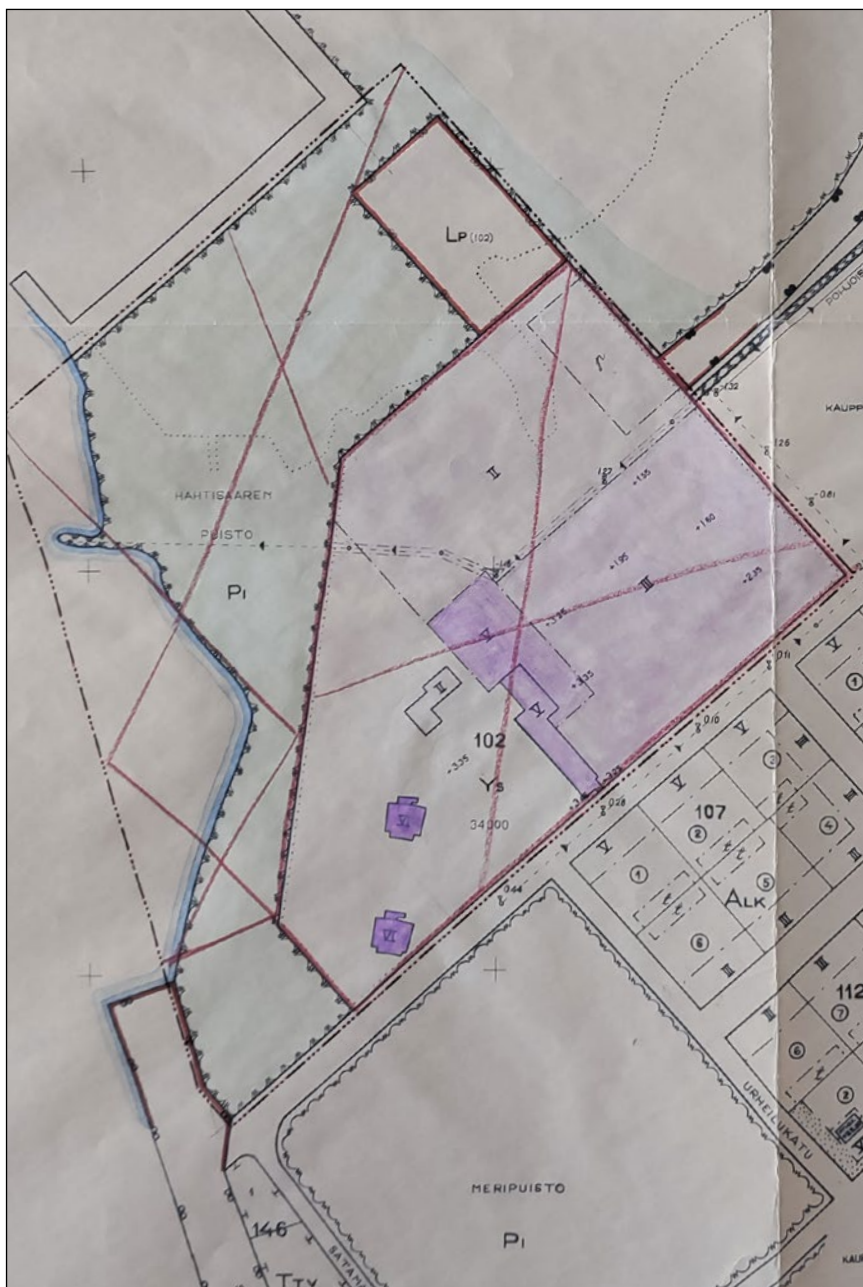
Rakennushallituksen ylimääräisen arkkitehdin Helmi Pakkala-Väinölään suunnitelma hoitajattarien asuntolan ja lääkäreiden talon sijoittelusta valmistui vuonna 1954. Vaikka kuva onkin selkeästi asemapiirros, on se nimiössä nimetty asemakaavaksi. Lähteistä ei löydy mainintaa kyseisen piirroksen olevan varsinainen asemakaava, mutta siihen merkitty katulinjaus on toteutunut ja näkyy myöhemmissä asemakaavoissa. Vuoden 1956 asemapiirroksessa/asemakaavassa näkyy hoitajien 2. asuntorakennus. Kuvissa esitetty lääkäreiden asuinrakennus valmistui vuonna 1956. (kuvat edellisellä aukeamalla)

Olli Kivinen, kilpailutyö 1962

Rakentaminen vuoden 1945 asemakaavan mukaisesti jatkui vuoteen 1960, kunnes huomattiin voimakkaan autoistumisen vaikuttavan kaupungissa haitallisesti. Paikoitukselle ei oltu osattu varata riittävästi tilaa, niinpä Sauvosaarella asetettiin voimaan rakennuskielto vuonna 1961. Ongelmallisen tilanteen selvittämiseksi järjestettiin kutsukilpailu, jonka voittajaksi valittiin keväällä 1962 professori Olli Kivisen ehdotus ”Puisto-Kemi”. Ehdotuksessa kortteleiden rakennusmassat sijoiteltiin reunoille, paikoituksen sijoituessa sisäpihoille. Alueen syöttöliikenne hoidetaan kehätiellä, joka kiertää koko ruutukaava-alueen. Kaavaluonnoksessa ilmenneitä liikenteellisiä ongelmia jouduttiin ratkomaan vielä kaupungin asemakaavatoimistossa ja mm. kehäväylästä syöttöliikenteen ratkaisumallina luovuttiin (Kemin historia 2, s. 536). Sairaalalle on hahmoteltu pitkä itä-länsisuuntainen siipi kilpailutyön kortteleiden mukaista rakennusmassojen sijoittelua noudatellen.

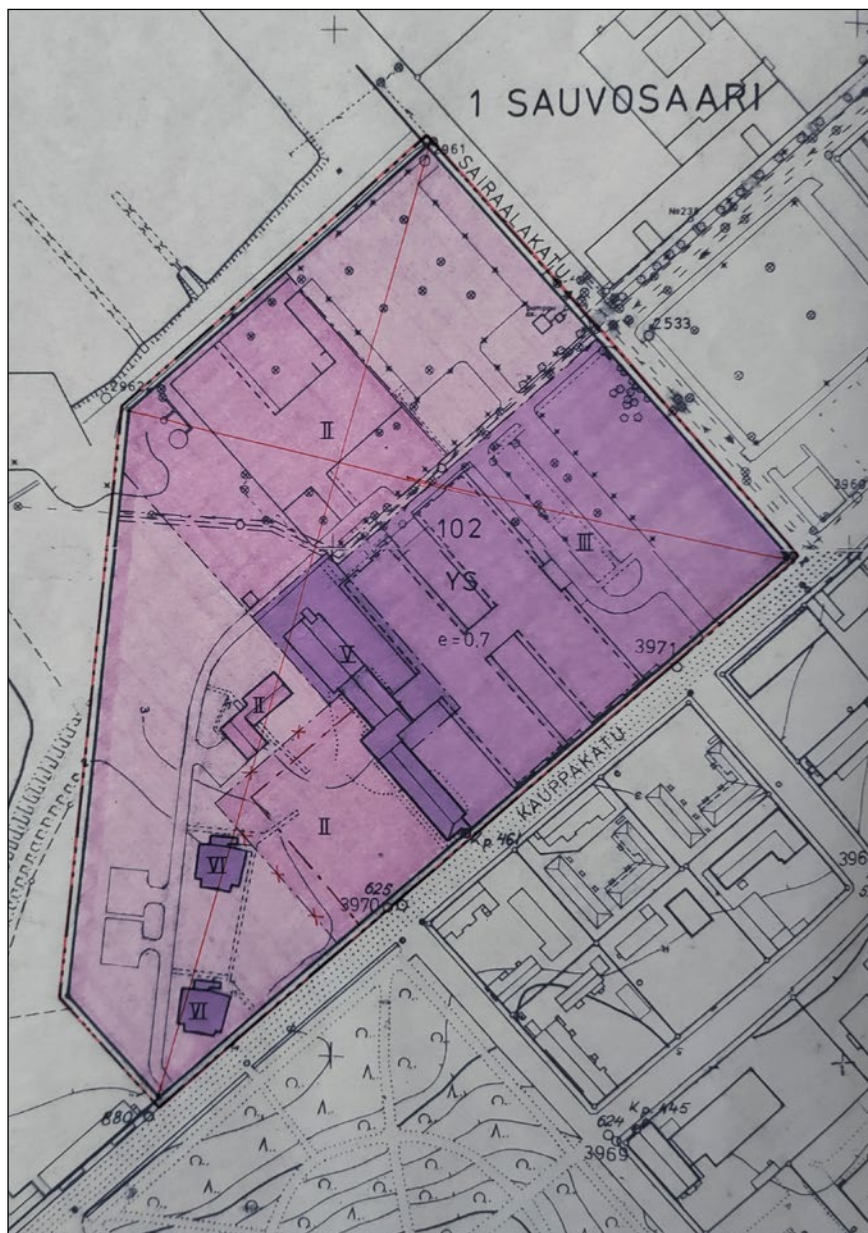
Kuva 14. Kilpailuehdotus ”Puisto-Kemi”, Olli Kivinen, 1962. Kemin historia 2.

Kuva 15. Asemakaava 02.12.1968, Regina Nieminen, Kemins kaupungin arkisto (KKaa). Punakynämerkinnät myöhemmistä kaavavaiheista.

Regina Nieminen 1968, 126

Kemin vuoden 1961 yleiskaavassa oli osoitettu uusi alue keskussairaalaan sijoituspaikalle, mutta tehtyjen selvitysten perusteella tultiin siihen tulokseen, että keskussairaala tulisi laajentaa nykyisellä sijoituspaikallaan jo aiemmin tehtyjen suurten investointien perusteella. Kemin keskussairalahallituksen aloitteesta ja kiinteistölautakunnan 3.12.1968 tekemällä yksimielisellä päätöksellä käynnistetyllä asemakaavamuutoksella pyrittiin ratkaisemaan sairaalan tulevaisuuden tilatarpeet korttelin 102 alueella. Samassa korttelissa sijainneelle palokuntatalolle oli jo suunniteltu uusi sijoituspaikka muualle. Korttelin 101 sisäsatama-alueen varastoihin ja satamatoimintoihin liittyneet aluevaraukset ja VR:lle tarpeeton satamaraidealue poistuivat. Korttelissa 103 sijainnut kunnostuskelpoisten puutalojen kortteli liitettiin kortteliin 102. Lähiympäristössä kiinnitettiin huomiota myös mataloituneeseen Hahtisaaren ranta-alueeseen, jota oli jo jouduttu täyttämään maamassoilla. Osittaiselle maantäyttöalueelle osoitettiin sairaalaa palveleva pysäköinti (LP) sekä laaja Hahtisaaren puisto, joka ulottui etelässä Kauppakadulle saakka. Asemakaavamuutoksessa sairaalan tonttia laajennettiin ja tehokkuusluku nousi $e=0.6$:een. Kaavaselostuksen mukaan suunniteltu sairaalan tontin laajennus sopeutui hyvin Sauvosaaren kaupunkikuvaan ja asemakaava otti huomioon myös uudet keskustan sisääntulotiet sairaalaa palvelevan liikenteen reitteinä. Asemakaavan muutos hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 20.12.1968 ja se vahvistettiin sisäasianministeriössä 16.5.1969.

Kuva 16. Asemakaava 07.09.1984, Osmo Häkkinen, Kempeleen kaupungin arkisto (KKaa). Punakynämerkinnät myöhemmistä kaavavaiheista.

Osmo Häkkinen 1984, 259

Länsi-Pohjan keskussairaalan esitys II laajennusvaiheesta asuntoloiden ja vuodeosaston väliin Kauppakadun varrelle 11.7.1983 käynnisti pitkäkestoisen kiistanalaisen prosessin sairaala-alueen kehittämiseksi. Kempeleen kaupungin suunnitteluosasto otti 8.9.1983 asiassa kannan, että laajennus tulee toteuttaa voimassa olevaa asemakaavaa noudattaen. Kaupunkikuvallisesti katsottiin soveltuvammiksi sijoituspaikoiksi torin sivulle sijoitettava II-kerroksinen rakennusmasa tai korottamalla nykyisiä rakennusmassoja yhdellä kerroksella. Kaupunginhallitus päätti 2.1.1984 ettei sairaalan esitys laajennukselle ole sopiva, vaan sen toteuttamisessa olisi noudatettava nykyistä asemakaavaa tai sijoittaa laajennusosa sairaalarakennuksen taakse tontin rannan puoleiseen osaan.

Keskussairaala anoi asemakaavamuutosta 3.1.1984, jossa sairaalan laajennusta esitettiin samalle paikalle kuten aiemmassa esityksessä. Suunnitteluosasto uudisti aiemman lausuntonsa huonosta sijoituspaikasta ja asemakaavamuutoksen perusteiden puuttumisesta. 16.1.1984 kaupunginhallitus päätti kuitenkin suostua sairaalan esitykseen vastoin aiempia päätöksiä ja esittelijän kantaa. 23.1.1984 kaupunginvaltuusto päätti asemakaavan muuttamisesta sairaalan esittämällä tavalla ja 16.4.1984 hyväksyi laaditun asemakaavamuutoksen. Lääninhallitus vahvisti asemakaavan 7.9.1984, tehden samalla Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliiton esityksestä ja kaupunginhallituksen suostumuksella asemakaavaan vähäisen muutoksen, jossa rakennusala supistettiin aiemmasta. Asemakaavamuutoksessa korttelin käyttötarkoitus säilyi ennallaan sosiaalitoiminta ja terveydenhuoltoon palvelevien rakennusten korttelialueena (YS) ja sen rakennustehokkuutta kasvatettiin aiemmasta.

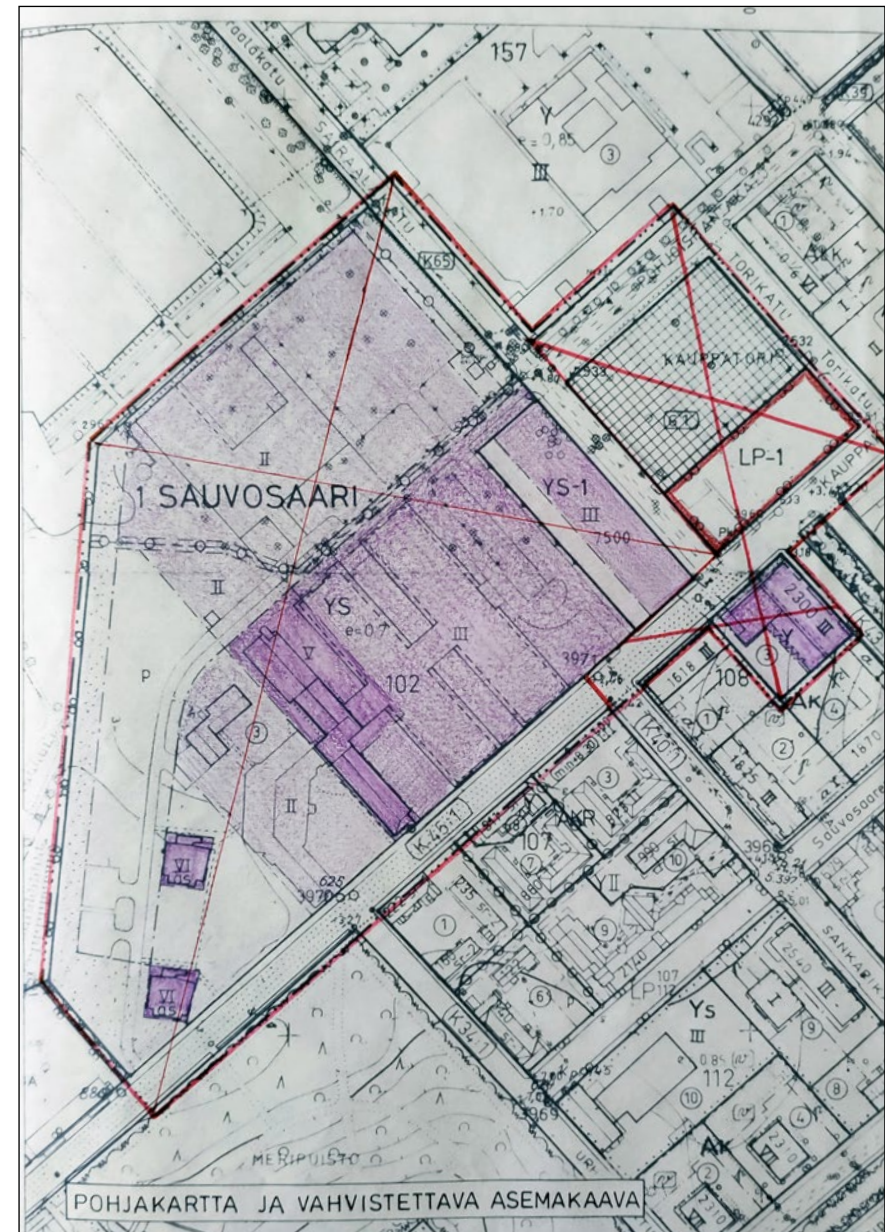
e=0.6:sta e=0.7:ään, kerrosalan lisääntyessä 4552 m². Kiistaa aiheuttanut laajennuksen sijoituspaikka osoitettiin asuntolarakennusten ja sairaalan vanhan osan väliin Kauppakadun varrelle.

Asemakaavasta valittiin mm. laajennuksen huonon sijainnin, historiallisten kortteleiden ja rakennuskannan ja puisto ympäristön, sekä kaupunkikuvallisten vaikutusten huomioimatta jättämisen. Valitukset kaatuivat korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 13.02.1985.(Kaavoitusasiakirjat, Kemin kaupungin arkisto)

Sinikka Ulander-Rauma 1990, 343

Asemakaavamuutoksessa muutettiin korttelin 108 tontin 3 käyttötarkoitus asuinkerrostalojen AK-korttelialueesta yleisten rakennusten korttelialueeksi Y, koska tontin käyttö oli muuttunut asuinkäytöstä terveystarpeiden tarpeisiin. Korttelin 102 alueelta Sairaalakadun ja Kauppakadun kulmuksesta erotettiin sosiaalitoimintaa ja terveydenhuoltoa varten YS-1 alue tulevaa terveysaseman laajennusta ajatellen. Kerroskorkeutta alueelle määrättiin III ja rakennusoikeutta 7500m². Kortteleiden 108 ja 102 välille mahdollistettiin maanalainen yhteys Kauppakadun alitse.

Korttelin 102 kaksikerroksista rakennusala laajennettiin Sairaalakatuun saakka tulevia laajennuksia silmällä pitäen. Rantapuistoa vasten osoitettiin istutettava alue. Tehokkuusluku säilyi ennallaan e=0.70. Kauppatorin reunan LP pysäköintialue muutettiin LP-1 pysäköintialueeksi, jonka alasta vähintään puolet tuli olla varattu yleistä pysäköintiä varten, loppuosan autopaikoista säilyessä viereisten ja vastapäisten korttelialueiden pysäköinnille. Huomiota herättävää kaavassa on valtava pysäköintikentän varaus, joka on osoitettu nykyisen Merikadun länsipuolelle. Henkilökunnan asuntoloiden koh-

Kuva 17. Asemakaava 03.04.1990, Sinikka Ulander-Rauma, Kemin kaupungin arkisto. Punakynämerkinnät myöhemmistä kaavavaiheista (Kkaa).

dalle on piirretty tarkemmin pysäköintialueet. Rakentamattomat alueet ja pysäköintiin käyttämättömät alueet tuli kaavamääräyksien mukaan hoitaa puistomaisesti. Ajoneuvoliikenteen järjestäminen, pysäköintimahdollisuuksien heikkeneminen ja terveysaseman sijoittaminen sairaalan välittömään läheisyyteen nousivat kaavoituksesta käydyissä neuvotteluissa esille. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntainliitto päätyi valittamaan kaavaehdotuksesta. Valitus hylättiin lääninhallituksessa ja kaupunginvaltuuston päätös kaavan hyväksymisestä vahvistettiin 4.10.1990. (Kaavoitusasiakirjat, Kemin kaupungin arkisto)

Riitta Vallin 2003, 413

Kaupunginhallituksen päätöksellä 4.11.2002 laadittu asemakaavamuutos koski 1. Sauvosaaren kaupunginosan korttelia 102, Sisäsatamaa, Hahtisaaren puistoa ja Hahtisaaren rannan venesatamaa pysäköintialueineen. Asemakaavan muutoksella muodostettiin uudet korttelit 169 ja 170. Sairaalan toiminnot erotettiin kaavassa omaksi tontiksi (YS) ja sairaalan 50-luvun 6-kerroksiset henkilökunnan asuinkerrostalot omille asuinkerrostaloteille (AK). Olemassa olevan rakenteen ja meren väliselle alueelle kaavoitettiin neljä 7-kerroksista asuinkerrostaloa.

Kaavamuutoksella tavoiteltiin Kemin kaupungin strategisia tavoitteita tukevaa merellisten asumismahdollisuuksien lisäämistä, keskusta-alueen kaupunkimaisen kerrostalorakentamisen lisäämistä, sekä samalla Länsi-Pohjan keskussairaanhoidopiirin kuntayhtymän tavoitetta taloudellisen tilanteen kuntoon saattamista periaatepäätöksen mukaisesti omaisuutta realisoimalla. Kaavan laatija totesikin, että keskussairaalan ja kaupungin tavoitteet kohtasivat

näiltä osin, ja ne voitiin ratkaista kyseisellä asemakaavan muutoksella.

Kaavaa valmisteltiin kiinteässä yhteistyössä kaavoituksen ja keskussairaalan virkamiesjohdon kanssa. Kaavoituksen aikana pysäköintiolojen selvitys tehtiin teknisen viraston avulla. Hahtisaaren venesataman kunnostusta valmisteli erillinen viranomaisista ja veneseuroista koostuva työryhmä, jonka tehtäviin kuului myös nk. viranomaislaitureiden suunnittelu, väylän ruoppaukset tarvittaviin syvyyteen sekä helikopterin vaihtoehtoisten laskeutumipaikkojen selvittäminen.

Esitetyistä vaihtoehtoista jatkokehittelyyn pääsi väljän rantavyöhykkeen mahdollistava neljän uuden kerrostalotontin malli, jossa rakennusten korkeudeksi asetettiin sama kuin 50-luvun sairaalan henkilökunnan asuinkerrostalojen. Uudet 7-kerroksisen rakentamisen mahdollistavat asuinkerrostalotontit (AK VII) saivat 2100 k-m² rakennusoikeutta ja 300 k-m² autotalleille. Kaavassa kasvatettiin myös sairaala-alueen (YS) rakennusoikeutta niin, että käytämätöntä rakennusoikeutta oli 12805 k-m².

Uno Ullbergin suunnittelema, jo yleiskaavassa suojeltu 5-kerroksinen sairaalarakennus sai kaavassa suojelumerkinnän sr-1. Sisäsataman rakennuksista tullikamari ja tullimakasiini ovat edelleenkin sr-1 merkittyjä.

Kaavassa avattiin uusi katuyhteys Hahtisaaren venesatamaan (Kaavaselostus 413, Kemin kaupunki)

Kuva 18. Viereinen sivu. Ensimmäinen henkilökunnan asuntoloista rakennusvaiheessa. Sairaala ja rakentava asuntola nousevat dominoimaan Sauvosaaren matalaa, pääosin 1-2 kerroksista puurakentamista. 1955, Kemin historiallinen museo.

III TOIMINNALLINEN HISTORIA

Kemin Yleisen sairaalan rakentaminen

Lääkintöhallitus esitti 31.08.1938 Kemin kaupunginhallitukselle lähetetyssä kirjeessään, että sairaalan rakennustyöt olisi ensitilassa käynnistettävä. Varsinainen lupa lääkintöhallitukselle rakennustöiden aloittamiselle tuli 13.10.1938 sisäasiainministeriöltä sillä ehdolla, että sairaalasijoja rakennettavaan sairaalaan tulisi 92 kappaletta. Luvan allekirjoitti silloinen sisäasiainministeri Urho Kekkonen (Rainto, 1975, s.258). Kemin yleisen sairaalan rakentaminen aloitettiin 22.5.1939. Harjannostajaisia vietettiin jo 15.7.1939 (Hautamäki 1991, s.37). Lukuisten rakentamista hidastavien tapahtumien ja sotavuosien poikkeuksellisten olojen vuoksi, sairaala valmistui talven 1940 kuluessa valmiiksi ja ensimmäinen potilas otettiin vastaan Tammikuun 20 päivä 1941 (Rainto, 1975, s.258-261). Kemin yleisen sairaalan henkilökunnaksi siirtyi vuoden 1940 kevään aikana lakautetusta Sortavalan sairaalan henkilöstö. (Hautamäki 1991, s.37)

Sairaalan henkilökunnan heikot asuinolot

Kemin Yleisen sairaalan ensimmäisinä toimintavuosina henkilökunnalle ei ollut varsinaisia asuintiloja tarjolla, vaan 14 sairaanhoitajaa oli majoitettu sairaalan viidenteen kerrokseen. Uuden rakennuksen viidennen kerroksen tiloja ei saatu pidettyä 10 astetta lämpimämpinä ensimmäisen talven aikana. (Rainto, 1975, s. 262). Kaikille ei kuitenkaan riittänyt tilaa itse sairaalarakennuksessa, vaan osa henkilökunnassa asui sairaalan viereen sodanaikana rakennetussa puuparakissa (Hautamäki 1991, s.53).

Ylilääkäri, apulaislääkärit ja taloudenhoitaja asuivat polikliniikka-

kerroksessa ja talousosaston henkilökuntaa asui sivusiiven 2. kerroksessa. Asuntoja ei ollut riittävästi henkilökunnalle ja samalla oli pulaa sairassijoista. (Rainto, 1975, s.269).

Henkilökunnan asuntojen suunnittelu aloitetaan

Lääkintöhallituksen pääjohtajan Oskari Reinikaisen ja lääkintöneuvos Aleksis Tähkän tutustuttua 13.05.1946 Kemin Yleisen sairaalan toimintaan ja tiloihin, tehdyssä pöytäkirjassa todettiin, että sairaalan henkilökunta esitti ensitilassa rakennettavaksi asuntoja henkilöstölle. (Rainto, 1975, s. 267)

Asuntotilanteen parantamiseksi aloitettiin toimet rakennushallituksessa vuoden 1954 aikana. Asemakaava (asemapiirros) laadittiin 30.10.1954, piirtäjänä Rakennushallituksen ylimääräinen arkkitehti Helmi Pakkala-Väinölä. Suunnitelmassa oli osoitettu sijoituspaikka erilliselle lääkäreiden asuinrakennukselle, hoitajien asuinrakennukselle, sekä hahmoteltu myös laajennuspaikka toisen hoitajien asuinrakennuksen rakentamista varten.

Piirustukset saatekirjeineen tuotiin ylilääkäri Aalto-Setälälle hyväksyttäväksi keväällä 1955 ja lausunnolle oli annettu kaksi viikkoa aikaa. Rakentaminen aloitettaisiin joka tapauksessa työllistämisvaroien kesän 1955 aikana. Aalto-Setälä palautti piirustukset sama tien todeten, että hyvä tulee näinkin (Hautamäki 1991, s.53-54).

Suunnittelijasta

Helsinkiläinen Helmi Pakkala (23.6.1905-27.7.1968) valmistui ylioppilaaksi 1926 ja arkkitehdiksi Suomen teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1935. Valmistumisensa jälkeen hän pääsi Rakennushallituksen ylimääräiseksi piirtäjäksi vuonna 1936 ja nousi muutaman vuoden kuluttua ylimääräiseksi arkkitehdiksi vuonna 1939. Toimistoark-

kitehdiksi Helmi Pakkala-Väinölä nimitettiin 23.10.1958. Hän teki pitkän uransa vuonna 1936 perustetun Rakennushallituksen suunnitteluosastolla. (Rakennushallitus, 1967. Suomen rakennushallinto 1811–1961. Rakennushallitus, Helsinki, s.489) Jälleenrakennuskauden kiihkeälle suunnitteluajanjaksolle Rakennushallituksessa toimiessaan Pakkala-Väinölä suunnitteli useita julkisia rakennuksia Kemin yleisen sairaan asuntoloiden lisäksi, näitä ovat mm. Kymen lääninvirastotalo Kouvolaan (1954), Alppilan yhteislyseo Helsinkiin (1959) sekä yhdessä Kerttu Tammisen ja Onni Ermalan kanssa suunniteltu Kajaanin postitalo ja postin asuntola. (Ark Byroo, 2020, Salpakeskus RHS, s. 15)

IV ASUNTOLOIDEN RAKENTAMINEN

Lääkäreiden asuinrakennus ja hoitajien 1. asuinrakennus valmistuivat 1956. Sairaalan länsipuolelle rakennetun lääkäreiden asuintalossa oli neljä suurta asuntoa avarine aputiloineen. Lyhyen matkan päähän rakennettiin 1. hoitajien asuinrakennus, jossa oli 57 pientä asuntoa. Näistä vain ylihoitajalle ja taloudenhoitajalle varatuissa asunnoissa oli enemmän kuin yksi huone. Jokaista tavallista 8 solu-asuntoa varten oli varattu yhteiset keittiötilat. Hoitajien asuintalo sai paikallisilta vääräleuoilta haukkumanimen ”Impilinna” (Hautamäki 1991, s. 54). Kemin kaupungintalolle alkutalvesta 2023 tehdyn arkistokäynnin yhteydessä tuli tutuksi myös myöhempi asuntolan kutsumanimi ”Halpahalli”. Kumpaa asuntolaa näin kutsuttiin, jäi tosin tekijältä varmistamatta. Rakennushallituksen vuoden 1956 tilastojen mukaan Kemin yleisen sairaalan uudisrakennuksista lääkäreiden asuinrakennuksen tilavuus oli piirustusten mukaan 3500 m³, sairaanhoitajien asuinrakennuksen ja henkilökunnan asuinrakennuksen kumpaisenkin 6525 m³ (Rakennushallitus, 1956, s.6-

7). Näistä valmistuivat vuonna 1956 lääkäreiden asuinrakennus ja hoitajien asuinrakennus, eli yhteensä 10 025m³. Rakennustekniset työt toteutti Kemin rakennus Oy, konetekniset työt Mikkelin Vesi- ja Lämpöjohto Oy ja sähkötekniset työt Tekomaa Oy. Urakan kokonaishinta oli 96,7 miljoonaa markkaa. Osaurakoiden viimeisten rakennustöiden valmistumispäivä oli 13.7.1956 (Rakennushallitus, 1956, s.16).

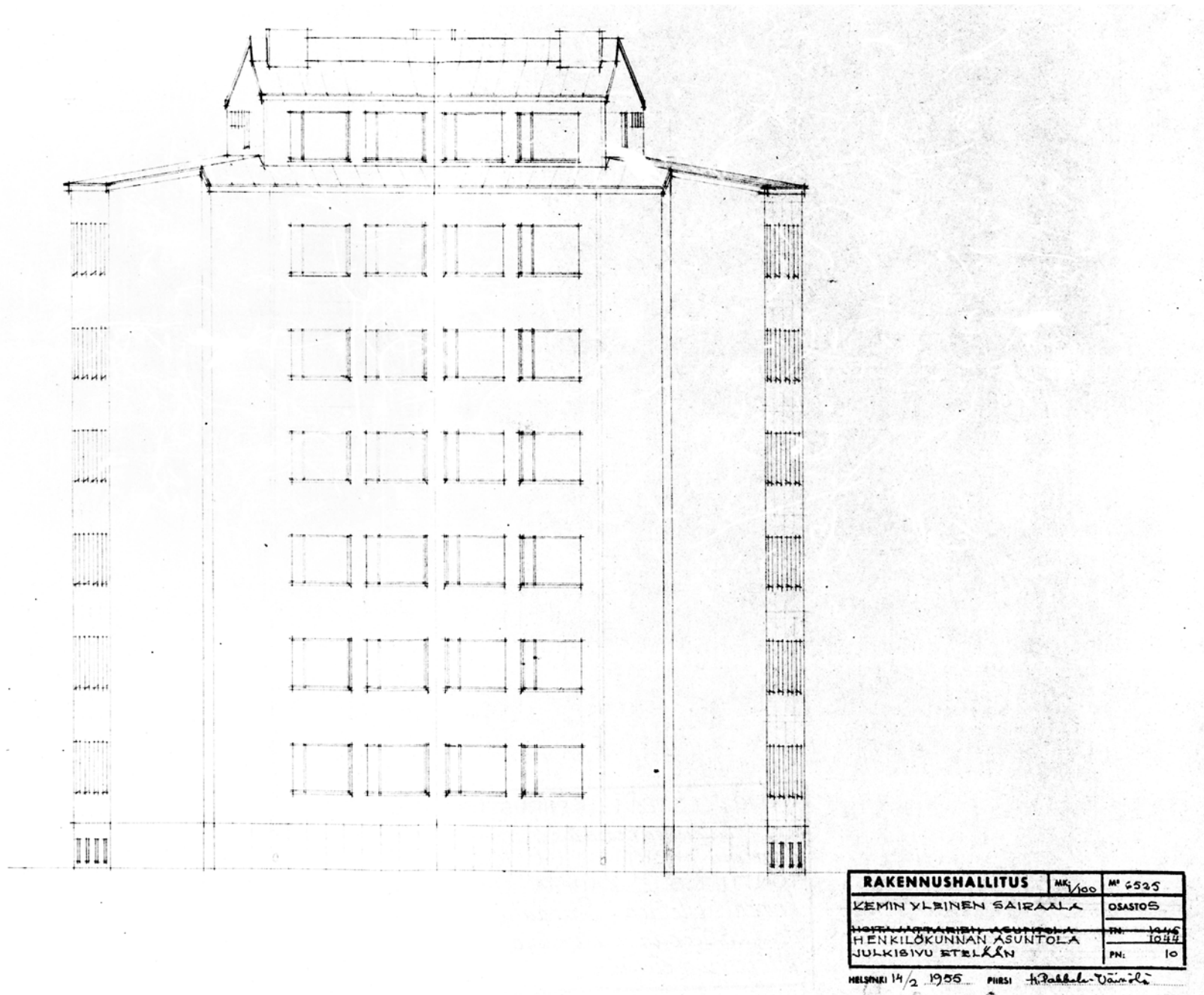
Asuintilojen toisen vaiheen rakentamisen jatkamista pyydettiin ensimmäisten valmistuttua. Rakennushallituksessa tähän pyyntöön reagoitiin, ja hoitajien 2. asuinrakennuksen asemakaava (asemapiirros) on päivätty 29.9.1956, piirtäjänä Rakennushallituksen ylimääräinen arkkitehti Helmi Pakkala-Väinölä. Hoitajien 2. asuinrakennusta (piirustuksien nimiön mukaan) ryhdyttiin rakentamaan syksyllä 1956 työttömyystöillä, ja se saatiin valmiiksi 15.08.1958 (Rainto, 1975, s.269). Käyttötarkoitus oli tosin taloushenkilöstön asuinrakennus, ja piirustuksia muutettiin sen verran, että tähän taloon rakennettiin kaksi kolmeen huoneen ja keittiön asuntoa lääkäreitä varten. Toisen henkilökunnan pistetalon valmistuttua, voitiin väliaikainen asuinkäyttöön rakennettu puuparakki purkaa ja myös sairaalan toisen kerroksen asuinhuoneet vapautuivat potilastiloiksi (Rainto, 1975, s.269).

Rakennushallituksenvuoden 1958 vuosikirjan mukaan Kemin yleisen sairaalan henkilökunnan 2. asuinrakennuksen tilavuudeksi tuli 6530 m³. Rakennusteknisistä töistä vastasi Rakennusliike Viljo Vienola, koneteknisistä töistä Oy Vesijohtoliike Huber Oy ja sähköteknisistä töistä Tekomaa Oy. Urakan kokonaishinta oli 67,6 miljoonaa markkaa. Urakka valmistui 2.6.1958 (Rakennushallitus, 1958, s. 20-21).

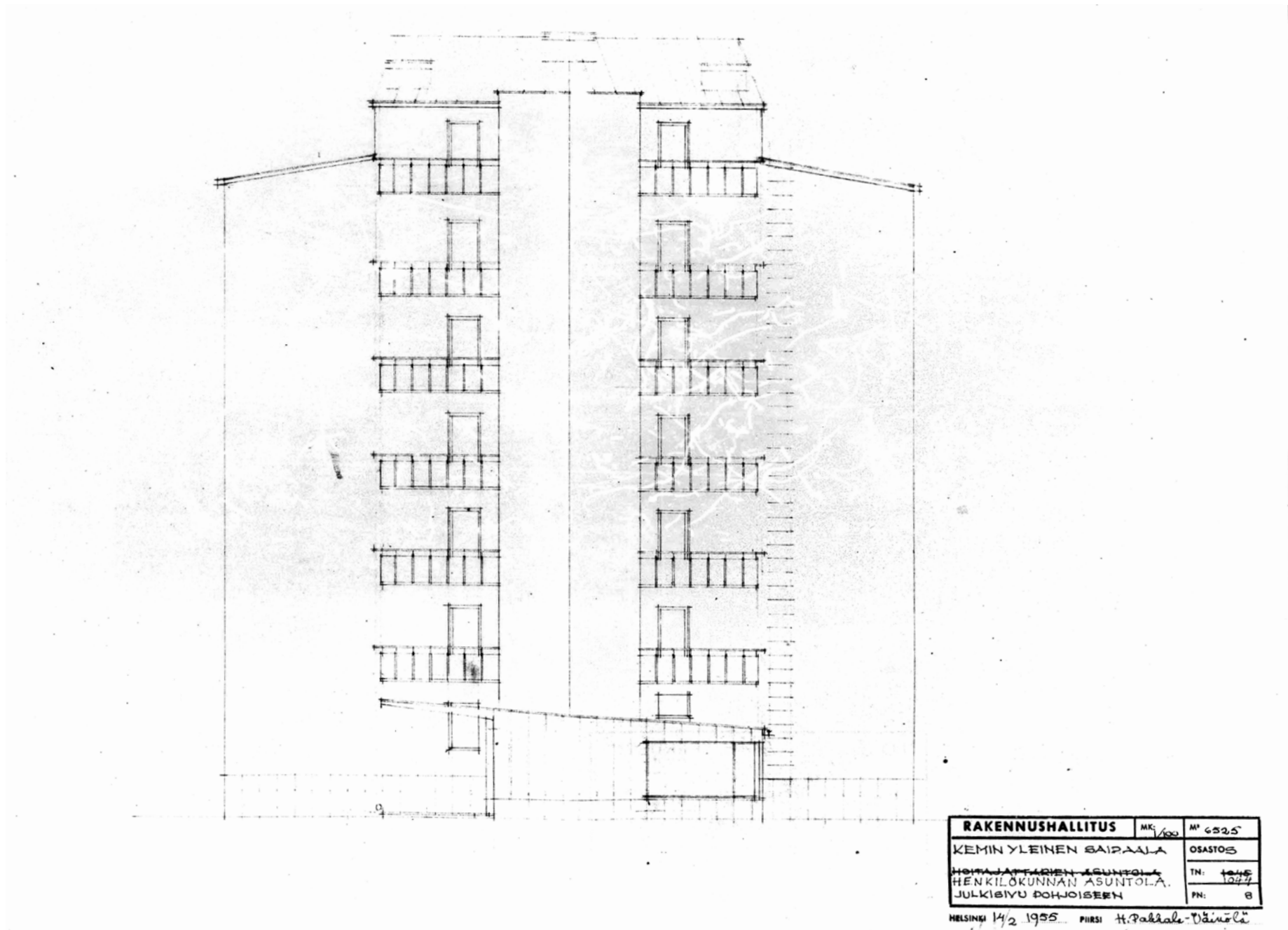
PIIRUSTUKSET

Kuva 19. Henkilökunnan asuntola, julkisivu itään, 14.2.1955 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemian rakennusvalvonta (KRV).

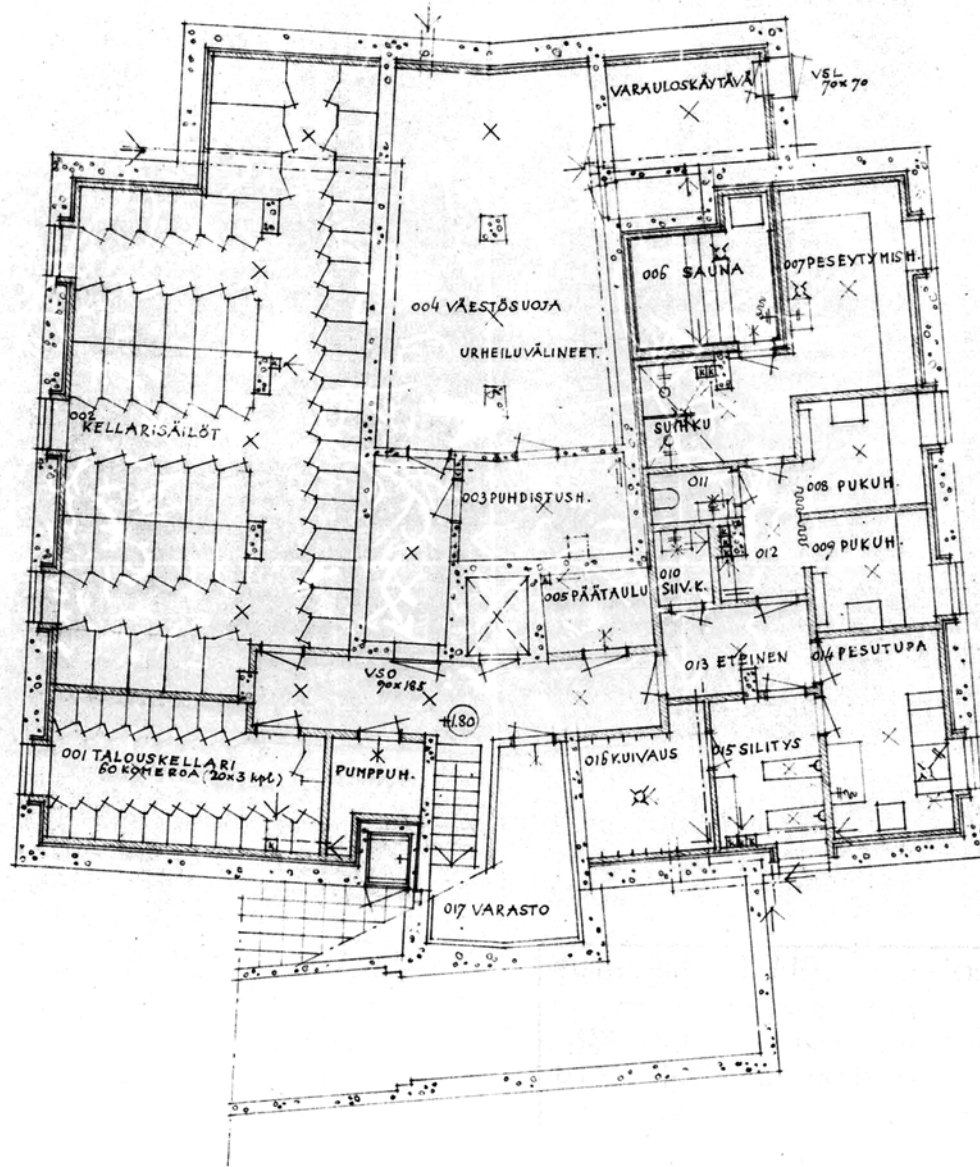
Kuva 20. Henkilökunnan asuntola, julkisivu etelään, 14.2.1955 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemins rakennusvalvonta. (KRV)

RAKENUSHALLITUS	MK 1/100	M ² 652,5
KEMIN YLEINEN SAIRAALA		OSASTOS
HOTAJÄTTÖJEN ASUNTOLA HENKILÖKUNNAN ASUNTOLA.		TN: 1016 1077
JULKISIVU POHJOISEEN		PN: 8

HELSINKI 14/2 1955 PIIRSI H. Pakkala-Väinölä

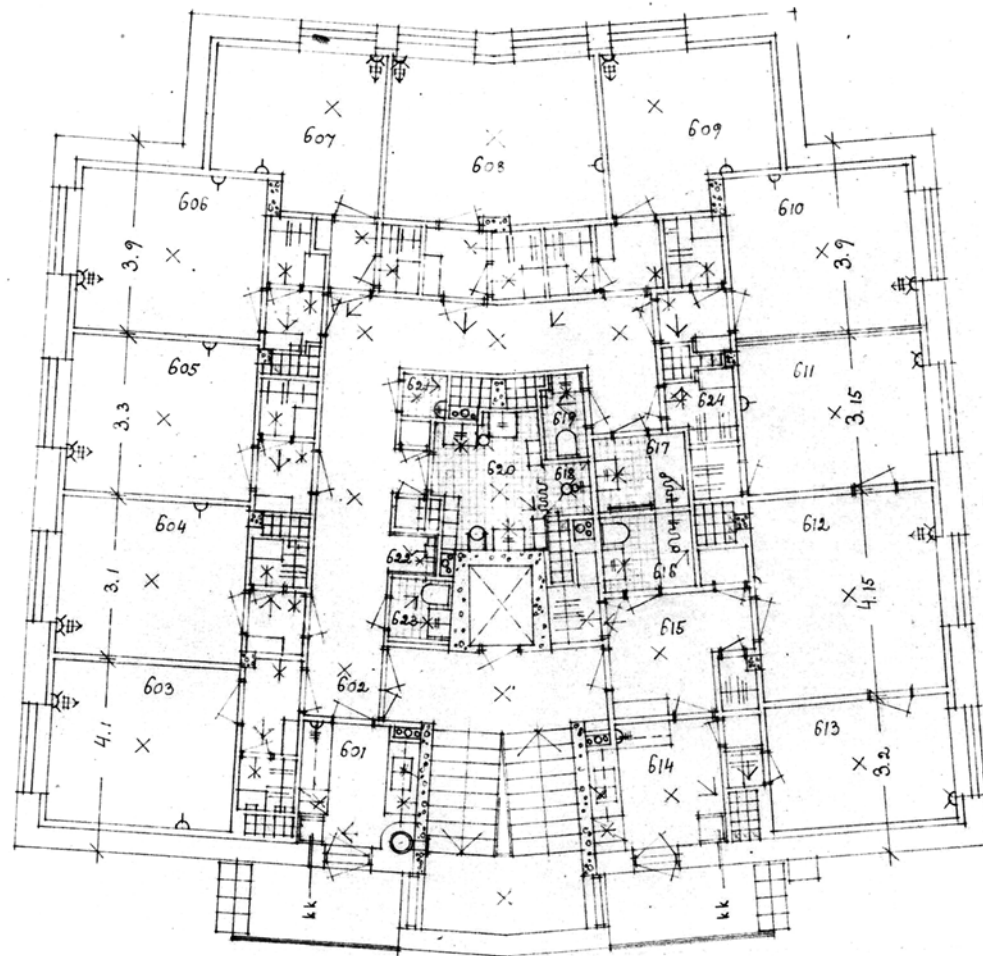
Kuva 21. Henkilökunnan asuntola, julkisivu pohjoiseen, 14.2.1955 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemins rakennusvalvonta (KRV).

RAKENNUSHALLITUS	MK: 1/100	M ²
KEMIN YLEINEN SAIRAALA HENKILÖKUNNAN ASUNTOLA KELLARI	OSASTO S	TN: 1044
	PN: 1	

HELSINKI 29/9 1956 PAKKALA-VÄINÖLÄ

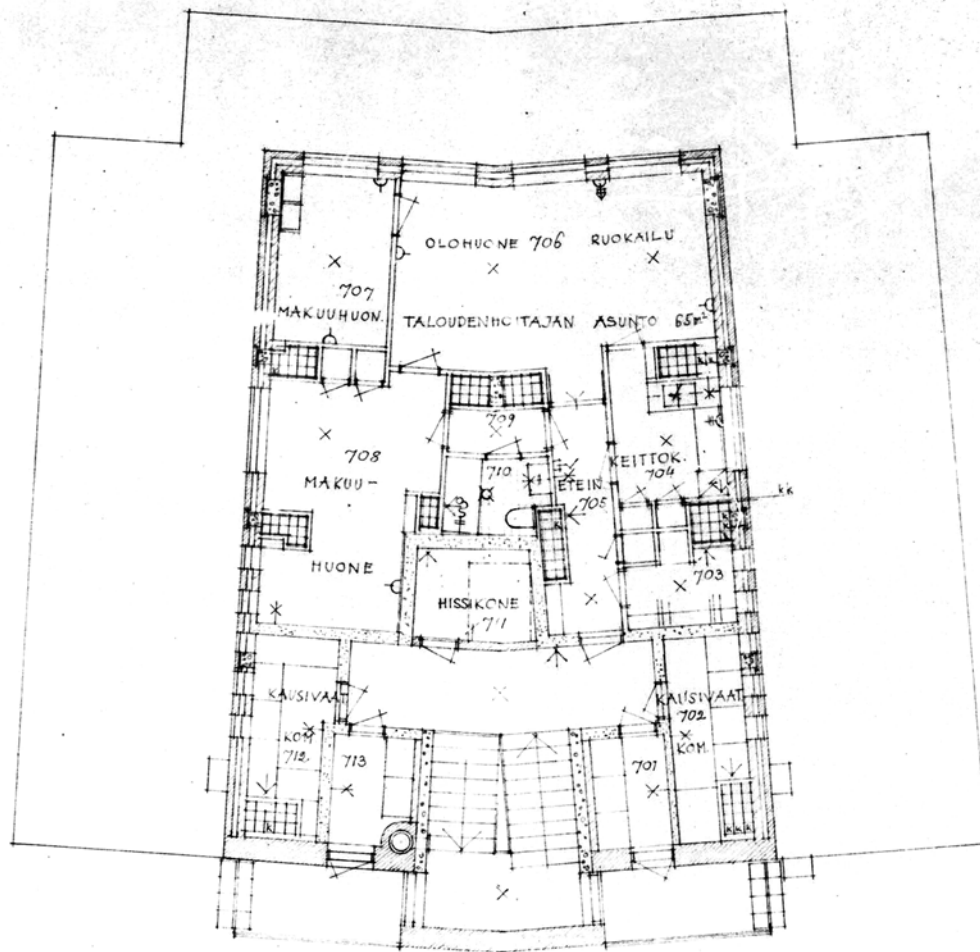
Kuva 22. Henkilökunnan asuntola, pohjapiirros kellari, 29.9.1956 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemin rakennusvalvonta (KRV).

RAKENNUSHALLITUS	MK: 1/100	M ^o
KEMIN YLEINEN SAIRAALA HENKILÖKUNNAN ASUNTOLA 5. ja 6. KERROS		OSASTO S
		TN: 1044
		PN: 4

HELSINKI 29/9. 1956. PIIRSI Helmi Pakkala-Väinölä

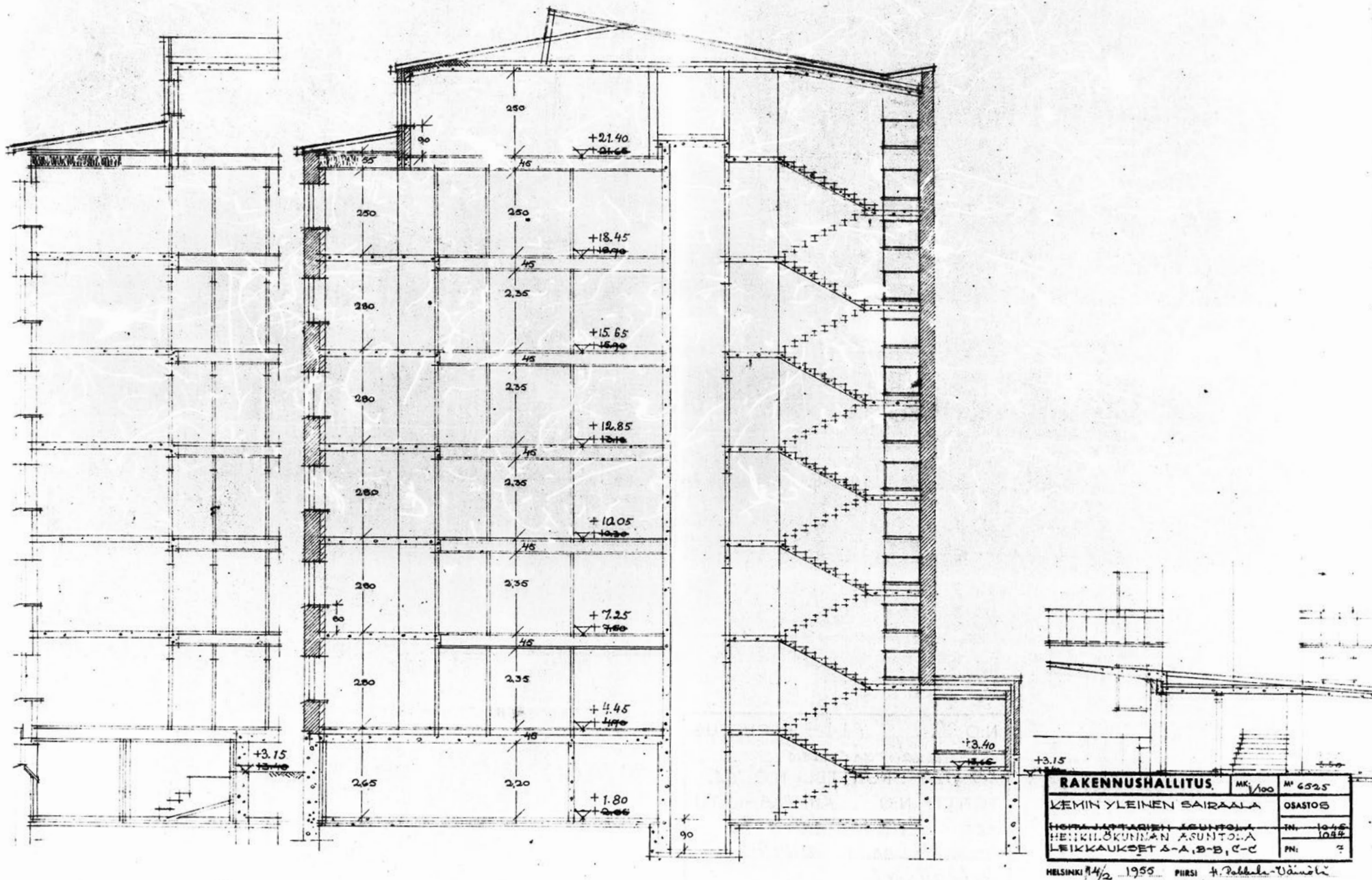
Kuva 25. Henkilökunnan asuntola, pohjapiirros 5. - 6. kerros, 29.9.1956 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemins rakennusvalvonta (KRV).

RAKENNUSHALLITUS	MK: 1/100	M ²
KEMIN YLEINEN SAIRAALA HENKILÖKUNNAN ASUNTOLA ULLAKKOKERROS		OSASTO S
		TN: 1044
		PN: 5

HELSINKI 29/9 1956 HIRSI *Hirsi*

Kuva 26. Henkilökunnan asuntola, pohjapiirros ullakkokerros, 29.9.1956 Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemin rakennusvalvonta (KRV).

Kuva 27. Henkilökunnan asuntola, leikkaus, 14.2.1955, Helmi Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. Kemin rakennusvalvonta (KRV).

V RAKENNUSTEN MUUTOSHISTORIA

1970-luvun alkupuoli oli Kemin sairaalassa hankala henkilöstön suhteen. Työntekijöiden rekrytointia ei helpottanut tieto sairaalan akuutista henkilöstöpulasta, eikä myöskään työntekijöille tarjottujen tornitalojen soluasuntojen laadusta sen ajan asumisstandardien mukaan. Lääkkeeksi henkilöstöpulaan Kemiin esitettiin perustettavaksi sairaanhoito-oppilaitos keväällä 1975. Sairaalan laajennustyöt jatkuivat ja vuonna 1974 aloitettiin myös vanhan sairaalarakennuksen saneeraus. Yleisesti olosuhteita pyrittiin parantamaan. Myös henkilökunnan asuntotilannetta kohennettiin ryhtymällä rakentamaan kuntainliiton toimesta 1975 lisää asuntoja kahteen erilliseen kiinteistöosakeyhtiöön. Näiden valmistuttua rakennettiin vielä yksi erillinen henkilökunnan asuinrakennus, johon päästiin muuttamaan syksyllä 1979 (Hautamäki, 1991, s. 72-76). Kuntainliitto osti yleisen sairaalan sekä siinä yhteydessä kaksi henkilökunnan asuntolatornitaloa. Näiden saneerausohjelmien suunnitelmat käynnistettiin, ja tavoitteena oli saada työt käyntiin vuoden 1978 syksyllä I tornitalon osalta ja II tornitalon osalta I talon valmistuttua. (Kemin keskussairaalan kuntainliitto, 1978).

Kemin keskussairaalapiiri varasi vuonna 1977 henkilökunnan asuntojen peruskorjausta ja hankkimista varten 7 miljoonaa markkaa (Keskussairaalapiiri, 1977, s. 98). Uusien asuinrakennusten rakentaminen aloitettiin 1977, osa rakennuksista rakennettiin sairaalan tontille, osa Kemin kaupungin osoittamalle vuokratontille ja osa summasta on sairaalan tontilla sijaitsevien asuntolarakennusten peruskorjausta. (Keskussairaalapiiri 1977, s. 100)

Hahtisaaren hoitajien asuintaloon päätettiin peruskorjata runsaan 100 soluasunnon sijaan noin 40 yksiötä omine keittokomeroineen

ja pesuhuoneineen. Samanlaiset muutokset tehtiin myös taloushenkilöstön tornitaloon. Suunnitelmat saneeraukselle toteutti Arkkitehtitoimisto Eva ja Jaakko Pahtela (Hautamäki 1991, s. 76). Sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyi suunnitellut saneeraustyöt suoritettavaksi käyttötalousmenoista ja sen valtionosuuspiiriin kuuluvana työnä. Rahoituksen varmistuttua urakkatarjoukset päästiin pyytämään huhtikuussa 1980, jonka jälkeen saneeraustyöt aloitettiin välittömästi (Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntaliitto, 1980, s.17) Rakennusten kuntoa kuvattiin vuoden 1980 toimintakertomuksessa kovin heikoksi: ”Asuntolat ovat lisäksi niin vanhoja, että sähköistyslinjat eivät kestä nykyaikaisten laitteiden rasituksia, samoin lämpö- ja vesijohdot ovat loppuun kulutettu, ikkunat puitteillaan lähes linnun lennettäviä jne.” Ensimmäisen asuintornin saneeraus saatiin valmiiksi jo vuoden 1980 aikana. Siinä asuntojen määrä väheni 56:sta 41:een. Rakennustyöt toteutti Rakennustoimisto M. Kurtti Ky, LVI-työt Vesijohtoliike LVI-Marjamaa Oy ja sähkötyöt Pohjan Sähkö Oy. (Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, 1981, s. 18). Seuraavana vuonna valmistui myös toinen asuntolan muutos- ja peruskorjaus samojen urakoitsijoiden toimesta (Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, 1981, s. 22)

Saneeraus 1980-81

Sairaalaan henkilökunnan asuinrakennukseen tehtiin vuosina 1980-81 mittava muutos- ja peruskorjaus, jonka suunnittelijana toimi arkkitehtitoimisto Eva ja Jaakko Paatela Helsingistä. Saneeraustyön muutospiirustukset on päivätty 1980-11-24

Henkilökunnan talon 2 rakennusselityksessä (1.4.1980) todetaan, että rakennuksen ulkonäköön ei tule oleellisia muutoksia. Tämä

pitääkin julkisivujen, rappauksen ja ikkunajaottelun sekä vesikattorakenteiden ja vedenpoistojärjestelmien osalta paikkansa. Erottvimmat muutokset julkisivuissa ovat uudet ulko-ovet ja eteisaulan muuttunut ikkunajaottelu. Myös hissit kunnostettiin ja hissien ovet uusittiin.

Peruskorjauksessa tehtyjä muutoksia ovat laajat huonetilojen muutokset, kiintokalusteiden purkaminen ja muutokset, ikkunoiden, ulko-ovien ja porraskäytävien väliovien uusiminen, sekä LVI-laitteiden uusiminen. Lattioiden korkoeroja poistettiin ja lattiapinnoituksia uusittiin. Myös osa peltikatosta, vesikourut ja syöksytorvet uusittiin. Ikkunoiden ja julkisivujen pellitykset uusittiin. Yläpohjaan lisättiin mineraalivillaa lämpöeristeeksi.

Kaikkea ei kuitenkaan tässä peruskorjauksessa uusittu, vaan jotain säilytettiin. Parhaiten alkuperäisessä asussaan säilyivät portaitot ja kellarikerrokset. Portaikon mosaiikkibetoniaskelmien lohkeamat kunnostettiin, puhdistettiin ja pintakäsiteltiin. Kaiteiden ja käsijoh-teiden vauriot korjattiin. Myös asuntola 2:n ala-aulan ”postimerkkilaatta” puhdistettiin ja pintakäsiteltiin. Ulko-ovien ja tuulikaapin ovien karmit säilytettiin, vaikka ovilehdet vaihtuivatkin. Sisäänkäyntikatosten kiveys ja kellarin valoikkuna ovat alkuperäisen piirustuksen mukaiset ja todennäköisesti säilyneet alkuperäisenä.

Portaikun lepotasojen ikkunapenkeistä poistettiin verhous (ei tarkempaa tietoa millainen) ja pintakäsittelyksi tuli tasoitus ja maalaus. Kellarikerroksen ovet ja kynnykset säilyivät kunnostettuina, vain lukkohelat uusittiin. Myös betoniset lattiapinnat kunnostettiin ja maalattiin koko kellarikerroksessa ja portaikossa saunaosastoa lukuun ottamatta johon valettiin uusi betonilaatta ja asennettiin uudet sintratut lattialaatat.

Sisätilojen rappauspinnat kunnostettiin huolellisesti. Rakennusselostuksen mukaan korjatussa pinnoissa ei saanut näkyä paikkauks jälkiä. Julkisivurappaukset korjattiin huolellisesti, puhdistettiin vanhoista maaleista ja maalattiin uudelleen kalkkimaalilla. Julkisivujen säilyvät metalliosien kiinnitykset tarkastettiin, maalit poistettiin ja osat maalattiin uudestaan.

Alkuperäisten (sekä vuoden 1980 piirustusten mukaan) julkisivupiirustusten perusteella ulko-ovet ovat olleet pystylaudoin verhotut umpiovet, putkivetimin. Ovien yläpuolella on piirustusten mukaan ollut pitkä, oviaukon levyinen ikkuna. Rakennuksen ulko-ovet vaihdettiin metallirunkoisiin lasioviin. Samoilla piirustuksilla teetettiin myös tuulikaapin ovet, tosin korkeusmitta on mainittu erilaisena ja mitat on tarkastettava työmaalla. Oviaukot on säilytetty entisen mittaisena ulko-ovissa ja tuulikaapissa. Rakennusselostuksessa tosin sanotaan, että ulko-ovet (UO) tehdään vanhan mallin mukaan. Mainittuja erikoispiirustuksia, valokuvia tai alkuperäisiä detalj kuvia ei ole löytynyt, joten täyttä varmuutta ovien alkuperäisestä mallista ei ole.

Porrashuoneiden ovet vaihdettiin metallirunkoisiin lasioviin, samalla sarjajaolla kuin ulko-ovissakin. Alkuperäisten porrashuoneen ovien kuvia ei ole löytynyt, mutta pohjapiirustusten perusteella käti-syys, ovilehden sekä vasikkaoven mitat noudattelevat alkuperäistä.

Ala-aulan ikkunat vaihdettiin kolminkertaisiksi eristyslaseiksi ja samalla muuttui myös ikkunajaottelu. Myös ikkunapenkit poistettiin ja tilalle tuli betonivalu.

LVI-töiden osalta vanhoja hormeja purettiin, sekä välipohjiin tehtiin uusia läpivientejä.

Veripalvelu asuntolaan 1, 1987

Toiseen kerroksen Kauppakadun puoleiselle käytävän varrelta yhdistettiin neljä soluasuntoa veripalvelun toimitiloiksi. Tiloissa oli vastaanotto, sosiaalitila, odotusaula ja verenluovutustilat. Kerroksen keskialueella olevia tiloja otettiin veripalvelun varastotiloiksi. Muutetun alueen kiintokalusteet ja lvis-tekniikka uusittiin tarpeiden mukaiseksi. Ovia on kuntoarvioraportin mukaan uusittu muutosalueelta. (Asuntola 1, Kuntotutkimus, Nevala, 2017)

Kunnallistekniikan uusiminen 1989

Sairaalan asuntola-alueella uusittiin 50-luvulta peräisin olevien lämpö- ja vesijohtokanavisto. Töiden laajuudesta ja toteuttajasta ei kerrota lähteessä tarkemmin, vain lyhyt maininta. (Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, 1990).

Asuintiloja muutos lastenpsykiatrian tiloiksi 1993

Asuntola 1 ensimmäiseen kerrokseen tehtiin lastenpsykiatrian tilat, jossa huonejaot muuttuivat. Muutosalueen kalusteet ja lvis-tekniikka uusittiin vastamaan uuden käyttötarkoituksen vaatimuksia. Huoneistojen ovet uusittu remontissa. (Asuntola 1, Kuntotutkimus, Nevala, 2017)

Nuortenpsykiatria, 2004

Asuntolarakennus 1:n eli Merikatu 3:n 1. ja 2. kerrokseen tehtiin remontti, jossa muutettiin käytävien muoto kahdesta toisistaan erilisestä varresta purkamalla väliseiniä H-kirjaimen muotoon. Tiloihin tehtiin LVI-laitteistojen saneeraus, jossa vanhat iv-laitteet ja kote-

loinnit purettiin mittavamman laitteiston tieltä. Kahden kerroksen tilojen käyttötarkoitus muuttui nuortenpsykiatrian toimitiloiksi. LVI-remontin yhteydessä uusittiin myös pintamateriaalit huoneista ja käytävätiloista. Arkkitehtisuunnittelun saneeraukselle toteutti arkkitehtitoimisto Rauno Ruonansuu Oy. LVI-muutosten suunnittelijana oli Air-ix suunnittelu.

Tilat ovat edelleenkin käytössä toimistotiloina.

2000-luvun muutoksia

Molempien rakennusten perustusten salaojitus uusittiin, samalla kivijalkaan asennettiin patolevyt maakosteuskuorman vähentämiseksi. Kellarin pesuhuoneessa ja saunassa on korjattu pintoja.

Vuonna 2013 asuntoloihin on uusittu lämpölaselementein varustetut ikkunat ja parvekkeen ovet. (Asuntola 1, Kuntotutkimus, Nevala, 2017)

Asuntoloiden hissit uusittiin vuonna 2021.

V OMISTAJAN VAIHDOS JA TULEVA KÄYTTÖ

Tuomo Svenn/TSV-invest teki voittavan tarjouksen rakennuksista Länsi-Pohjan keskussairaala kuntayhtymän järjestämässä huutokaupassa. Rakennukset vaihtoivat omistajaa vuonna 2022.

Tavoitteena on kunnostaa tulevien vuosien aikana rakennukset huoneisto kerrallaan asukkaiden tarpeiden mukaiseksi, samalla säilyttäen rakennukset vuokratyössä. Asuntolarakennusten huoneistokoko pysyy olemassa olevina yksiöinä ja kaksioina.

Rakennuksen julkisivut, parvekkeet ja vesikatto sekä vedenpoisto-

järjestelmät tullaan kunnostamaan tulevaisuudessa, kriittisimmistä rakenneosista aloittaen. Korjausten laajuus tulee selviämään tarkemmissa vaurioikartoituksissa. Pyrkimys on tehdä korjauksen säilyttäen rakennusten ulkoasu ennallaan.

Kokonaisuuden kehittämistä varten selvitetään kahden pistetalon muodostaman korttelin täydentämisen rakentamisen mahdollisuudet kaavamuutoksen yhteydessä. Samalla tullaan tarkastelemaan myös pysäköintijärjestelyjä ja piharatkaisuja, joilla asuntokerrostalojen yhteisalueista pyritään tekemään nykypäivän ratkaisuja tukevia, sekä 50-luvun rakennettuun ympäristöön sopivia.

VI YHTEENVETO

Kemin yleisen sairaalan hoitohenkilökunnan asunnot yhdessä sairaalan päärakennuksen ja lääkäreiden rakennuksen kanssa muodostavat keskeisen 40-50-lukujen julkisen rakentamisen kokonaisuuden Sauvosaaren kaupunginosaan. Korkeat pistetalot ovat toimineet rakentamisaikanaan matalaksi rakentuneen Sauvosaaren alueen maamerkinä pitkään yhdessä sairaalan korkean päärakennuksen kanssa.

Kemin kaupungin 1950-luvun rakennuskantaan suhteutettuna olivat varsin näyttäviä ja korkeita asunorakennukset ovat 6-kerroksisia.

Materiaaleiltaan, muotokieleltään ja detalliikaltaan asuntolarakennukset ovat jälleenrakennuskaudelle tyypillisiä: tarkoituksenmukaisia, vähäeleisiä ja materiaaleiltaan järkeviä, ennen kaikkea taloudellisia toteuttaa.

Asuntoloiden merkillepantavimmat piirteet ovat murretut harjakatot, viuhkamainen pohjaratkaisu sekä värein ja rappauspinnoin ja-

otellut julkisivut. Julkisivukäsittely muistuttaa elementtirakentamisen saumauksia ja samanlaista detaljointia on nähtävillä mm. Oulun Koskikadun varren kerrostaloissa samalta aikakaudelta.

Näyttävimmät säilyneet detaljit ovat erinomaisen kulutuskestävät mosaiikkibetoniset portaikot ja aulatilojen lattiapinnat sekä portaikkojen metalliset, ketjumaiset kaiteet. Ulkopuolella esiin nousevat mustat luonnonkiviset sisäänkäynnin lattiapinnat ja sisäänkäynnin lipan detaljointi valaisimineen.

Hoitohenkilökunnan asuntolarakennukset ovat olleet viime vuosikymmeniin saakka merkittävässä osassa Kemin kaupungin merellistä silhuettia. Vasta vuosien 2006-2009 aikana valmistuneiden Merikadun länsipuolen seitsemänkerroksisten pistetalojen myötä niiden merkitys alueen rantasilhuettia dominoivina rakennuksina on laimentunut.

Kaupunki tiivistyy

Vuonna 2003 asemakaavoitetulla alueella (413) asetettiin tavoitteeksi toteuttaa ympäristön ja rakentamisen suhteen korkeatasoinen ja laadukas asuin- ja rantaympäristö. Museoviraston 2.12.2003 antaman hyväksyvän lausunnon mukaan asemakaava toteuttaa tavoitteita huomioida valtakunnallisesti merkittävällä historiallisella ruutukaava-alueella sijaitsevan alueen ominaispiirteiden säilymisen sekä rakennussuojelukohteiden, että uudisrakentamisen suunnittelussa. (Kaavaselostus 413, Vallin)

Hahtisaaren alueen rakentamistapamääräyksissä korostettiin alueen merellisen silhuetin merkitystä Kemin kaupungille sekä kaupunkikuvalle. Uudisrakentamiselle asetettiin tavoitteet sekä sisäsataman kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja sairaalan

rakennuskannan muodostamien kokonaisuuksien huomioimisen korkeatasoisella rakennus- ja aluesuunnittelulla. Uudisrakennukset tuli sopeuttaa 1950-luvun rakennuksiin mm. kattomuotojen, muotokielen ja julkisivujen jäsentämisen avulla. Väriykseltään sileäksi käsiteltyjen julkisivujen tuli olla yleissävyltään valkoisia, esimerkiksi harmain julkisivuja jäsentävin tehostekentin. Vesikatoille asetettiin väriksi harmaa. Piharakennusten ja aitausten tuli olla yleissävyltään vaaleita. (Hahtisaaren rakentamistapamääräys, 2004, Eloranta)

VII NYKYTILA JA SÄILYNEISYYSKAAVIOT

Säilyneisyyskaavioihin on pyritty nostamaan esiin ne elementit, jotka ovat rakennuksissa säilyneet alkuperäisinä tai kunnostettu alkuperäistä vastaaviksi jättämällä ne kokonaisuudessaan korostamatta. Värikorostuksin ja erilaisin rajauksin on osoitettu rakenneosia tai alueita, joista on vaihdettu rakenneosia, pintamateriaaleja tai muutettu huonejakoja.

Säilyneisyyskaaviot on tehty vertaamalla alkuperäisiä piirustuksia eri vaiheissa rakennukseen tehtyihin muutospiirustuksiin, 1980-luvun korjausten rakennustapaselostukseen sekä paikan päällä tehtyihin havainnointeihin. Asuntolarakennukset on käyty kuvaamassa ja kiertämässä niiltä osin, kun se on ollut vuokraisia häiritsemättä mahdollista. Pintoihin ei ole kajottu maali- ja pinnoitetyyppien, tai värien ja pinnoitteiden kerroksellisuuden toteamiseksi.

Käytän säilyneisyyskaavioissa pohjapiirustusten osalta alkuperäisiä rakennushallituksen piirustuksia vuodelta 1956. Julkisivukuvina käytän vuoden 1980 piirustuksia koska alkuperäisistä piirustuksista puuttui piirustus lännen puoleisesta julkisivusta.

Huomionarvoista on se, että asuntolarakennuksista ei ole rakennus-

valvonnan arkistoissa kuin yhden rakennuksen piirustukset, joita on käytetty tässä työssä. Kiinteistöjen kaupan ohessa uudelle omistajalle siirtyneet piirustusarkistot ovat valitettavan vajaat. Samoin vuosien saatossa tehtyjen muutosten piirustukset ovat osin kadonneet, eikä täydellistä muutosten ketjua ole aukottomasti rakennusten osalta pystytty osoittamaan. Osasta muutoksia (rakennusvaihe) ei ole muuta tietoa kuin kirjallinen maininta historiikeissa tai toimintakertomuksissa.

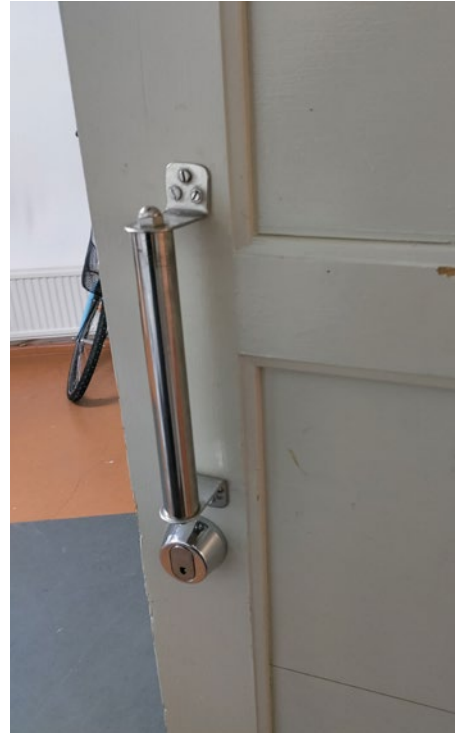
ASUNTOLA 1, KELLARI

Merikatu 3

Kellarikerroksessa on tehty rakennuksessa vähiten muutoksia. Alkuperäiset ovet on kunnostettu ja helat on säilytetty. Kellarin häkkivarastoista pienempi on muutettu talotekniikan käyttöön. Sauna uusittu. Tekniikkaa on muutettu myös sähköpääkeskuksessa ja pumppuhuoneessa. Kellariin on vedetty suuri määrä iv-putkistoa, joka muuttaa huomattavasti alakattomaailmaa. Pinnat pääosin alkuperäiset. Kellarin portaiden pyörän talutusura on viehätävä ja edelleenkin tarkoituksenmukainen detalji. Kaikki ikkunat on vaihdettu uudelleen 2013.

- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 1987
- Muutokset vuonna 1993
- Muutokset vuonna 2004
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakenneosa vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut, pinnat uusittu

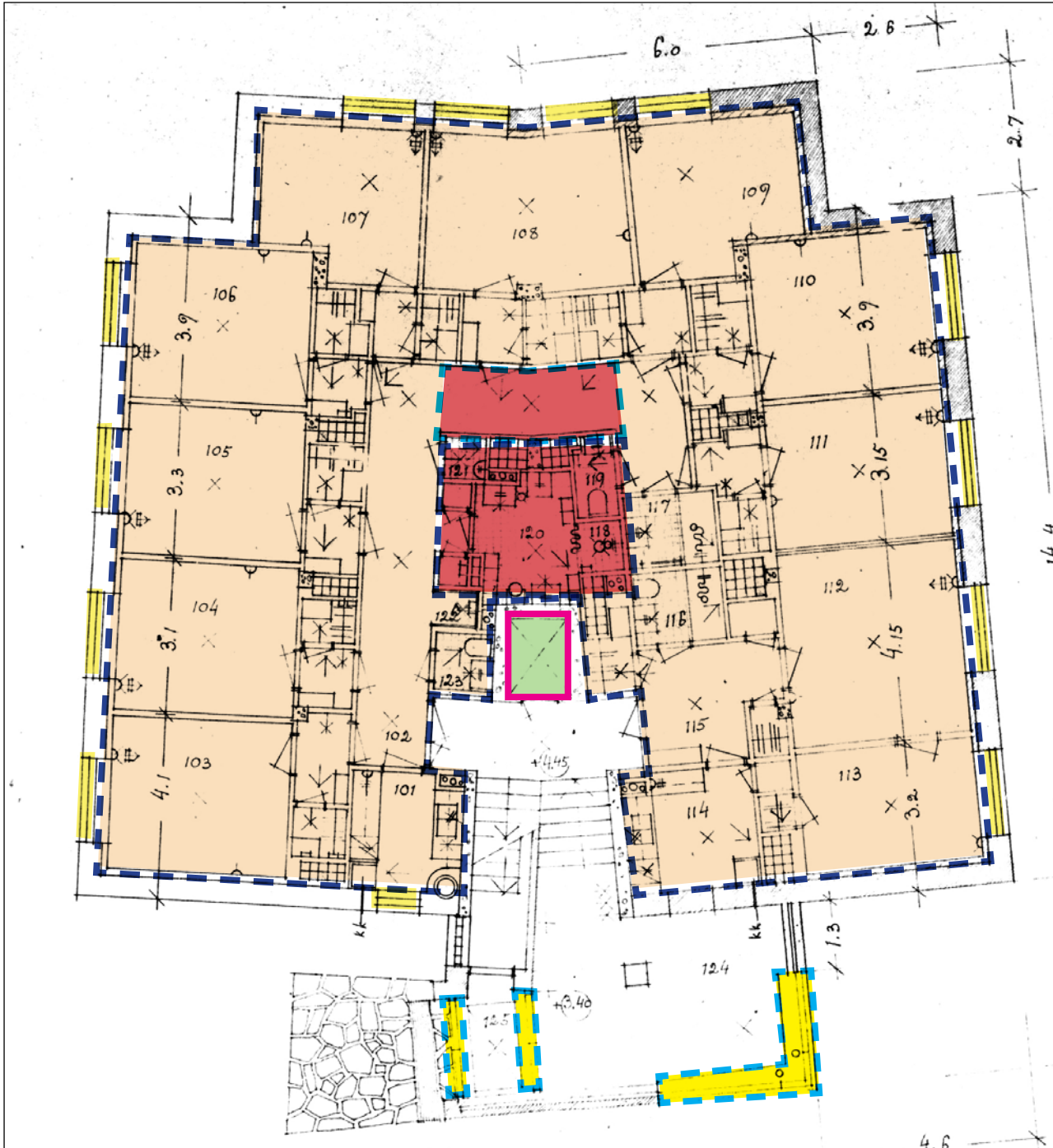

ASUNTOLA 1, 1. KERROS, ALA-AULA Merikatu 3

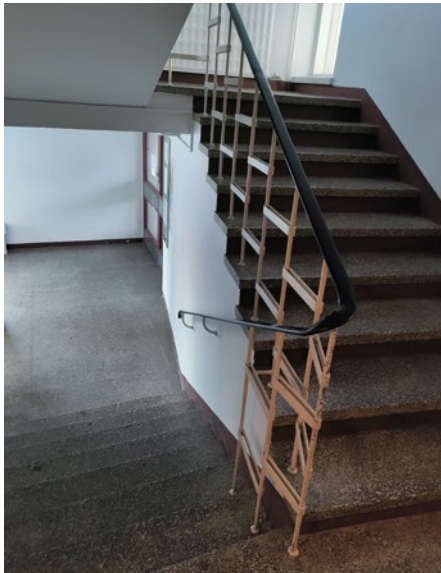
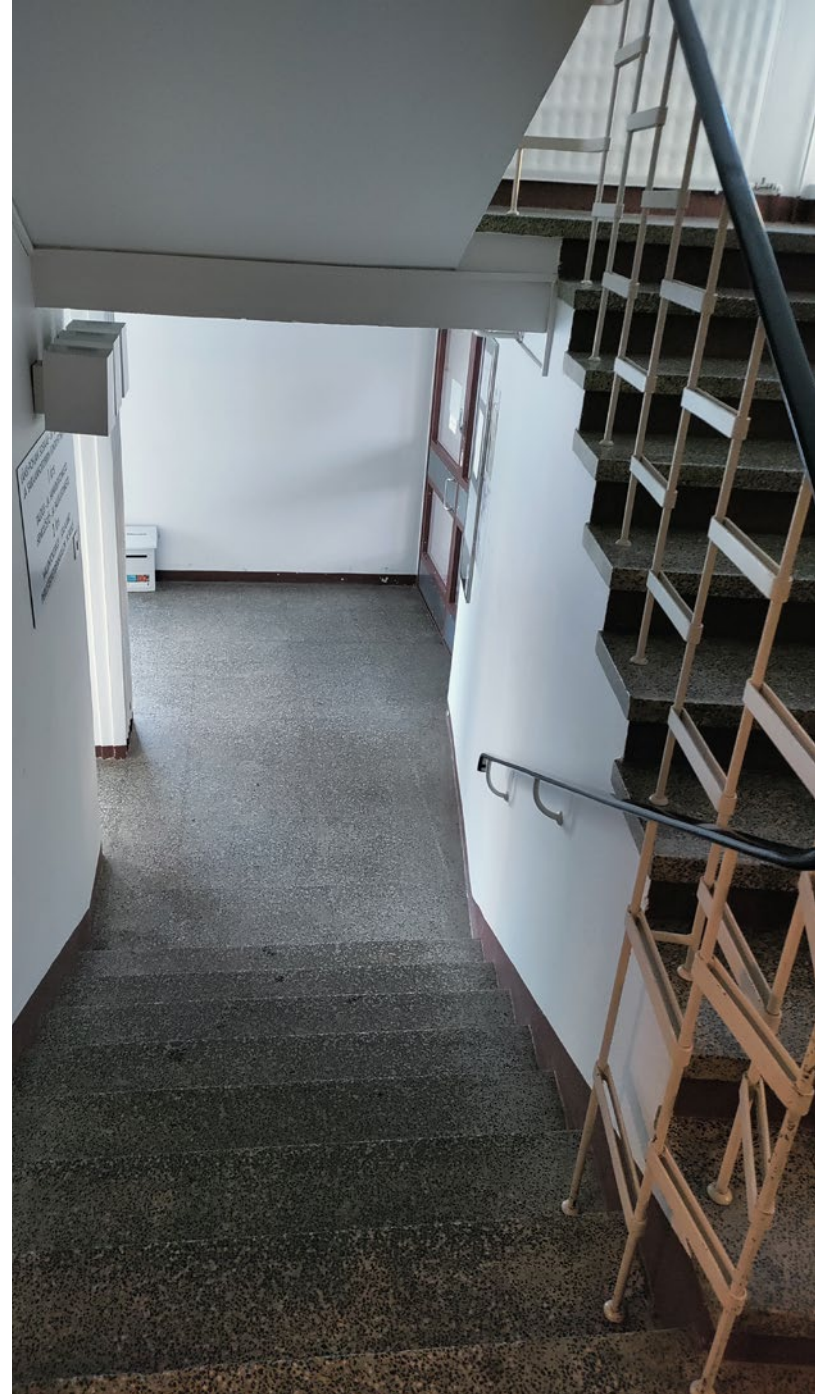
Parhaiten säilynyt osa kerroksesta on porraskäytävä mosaikkibetoniaskelmineen ja kaiteineen. monitahokkaaksi rapattu pylväs on erikoinen detalji aulassa. Aulassa mosaikkibetoni. Huoneiden ovet on vaihdettu koko kerroksesta 1980-luvun saneerauksessa, myös tuulikaapin ovet on vaihdettu. Kaikki ikkunat on vaihdettu uudelleen 2013.

Kaavioon merkitty vain tuulikaapin ovet ja eteisauluan ikkunoiden vaihto.

Sisäänkäynnin luonnonkivipinta on edelleen paikoillaan. Eteismaton syvennykset säilyneet.

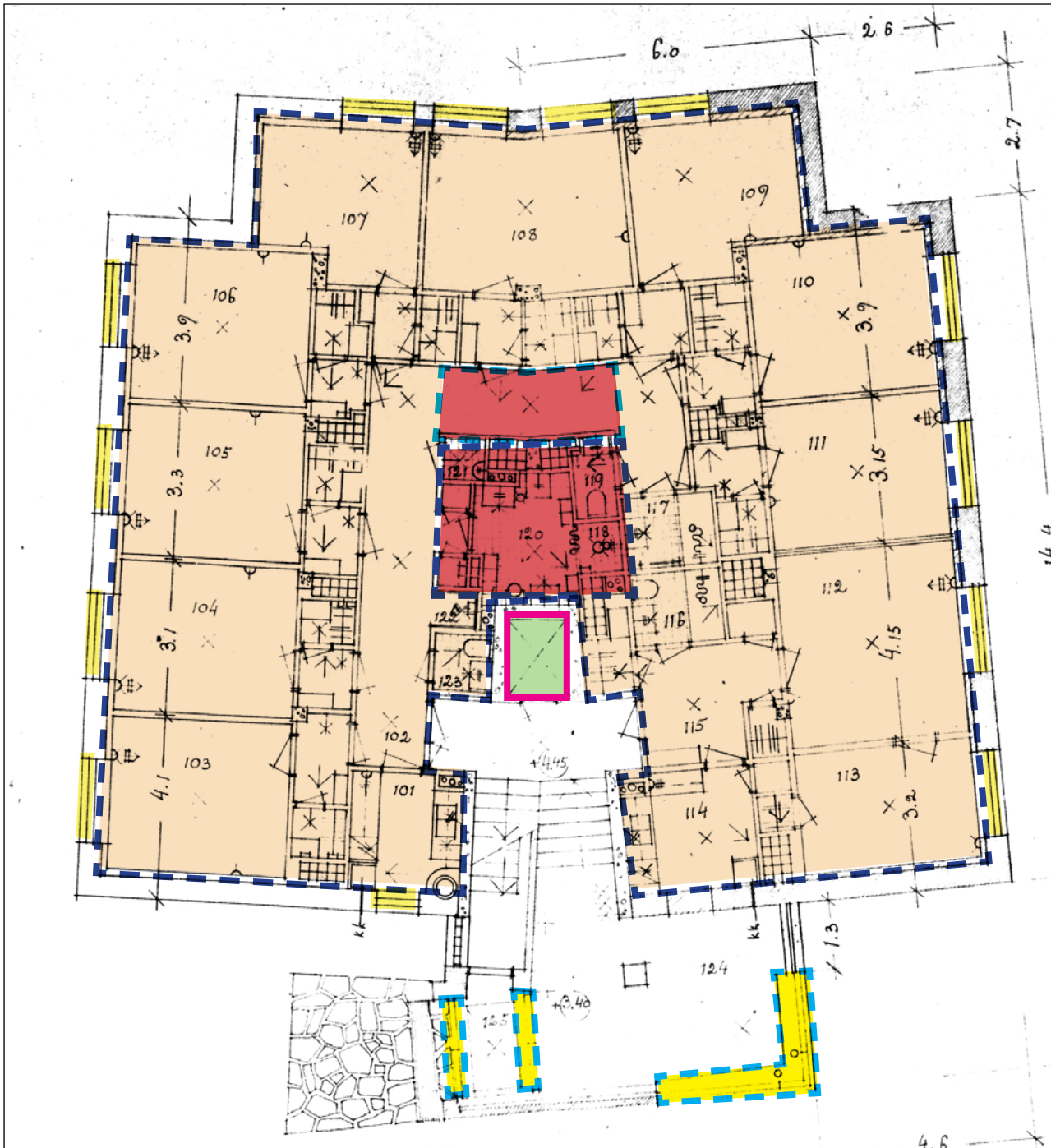
	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 1987
	Muutokset vuonna 1993
	Muutokset vuonna 2006
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakennesosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

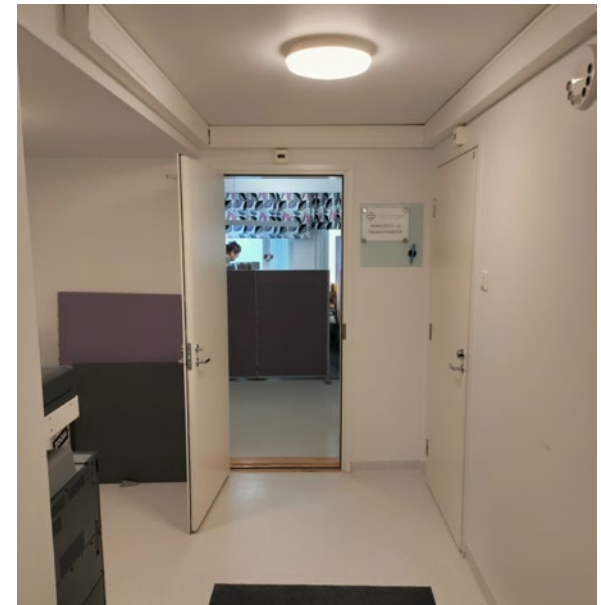
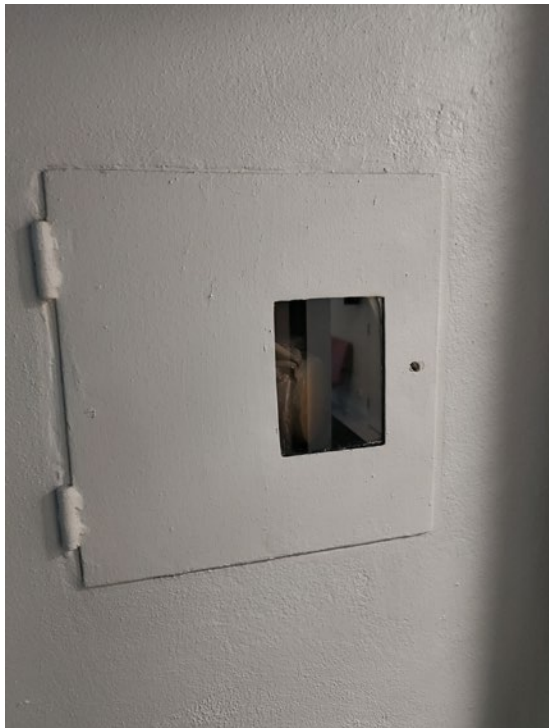
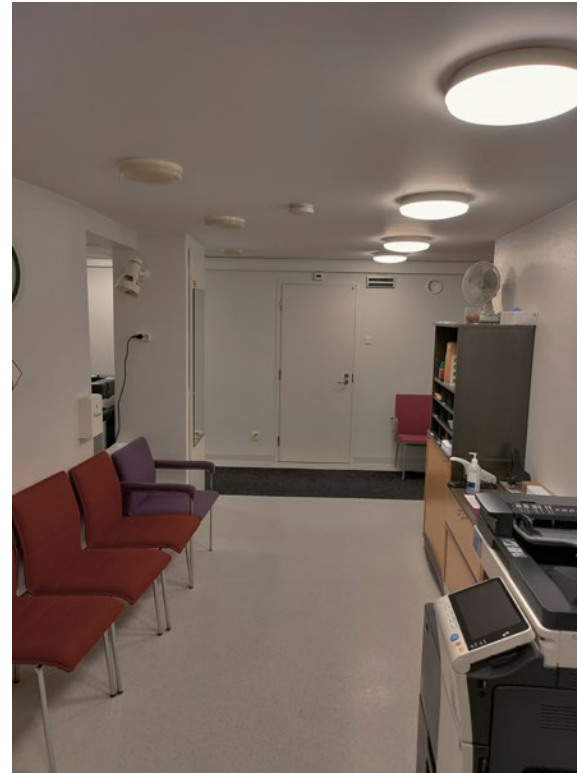
ASUNTOLA 1, 1. KERROS, TOIMISTOT Merikatu 3

Toimistotilojen pinnat ja varusteet ovat kauttaaltaan uusittuja.

Kaikki ikkunat on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 1987
	Muutokset vuonna 1993
	Muutokset vuonna 2006
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakennesosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

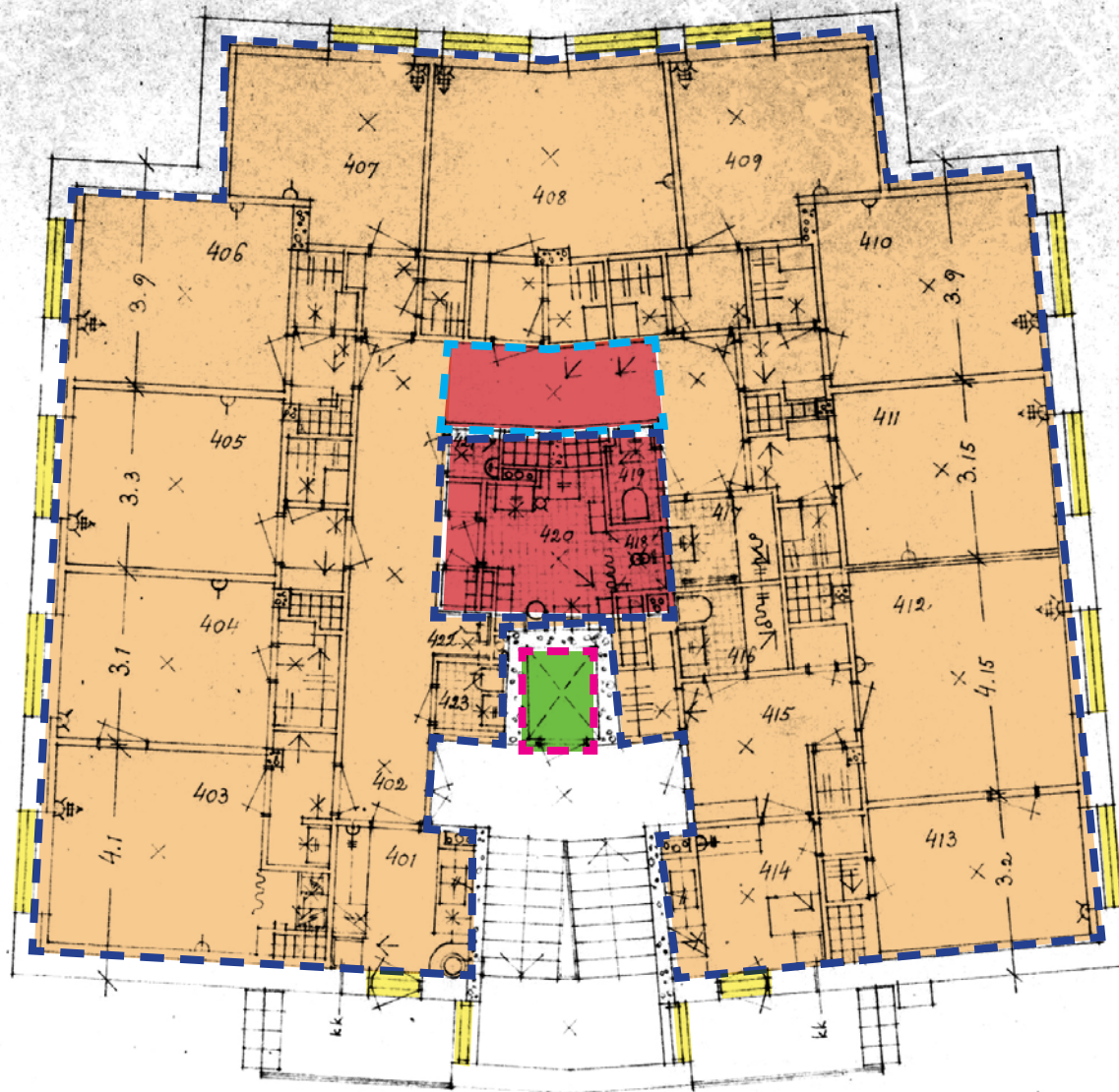

ASUNTOLA 1, 2. KERROS, TOIMISTOT Merikatu 3

Parhaiten säilynyt osa kerroksesta on porraskäytävä mosaikkibetoniaskelmineen ja kaiteineen.

Huoneiden ovet on vaihdettu koko kerroksesta 1980-luvun saneerauksessa, osa ovista on vaihdettu myöhemmissä remonteissa.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

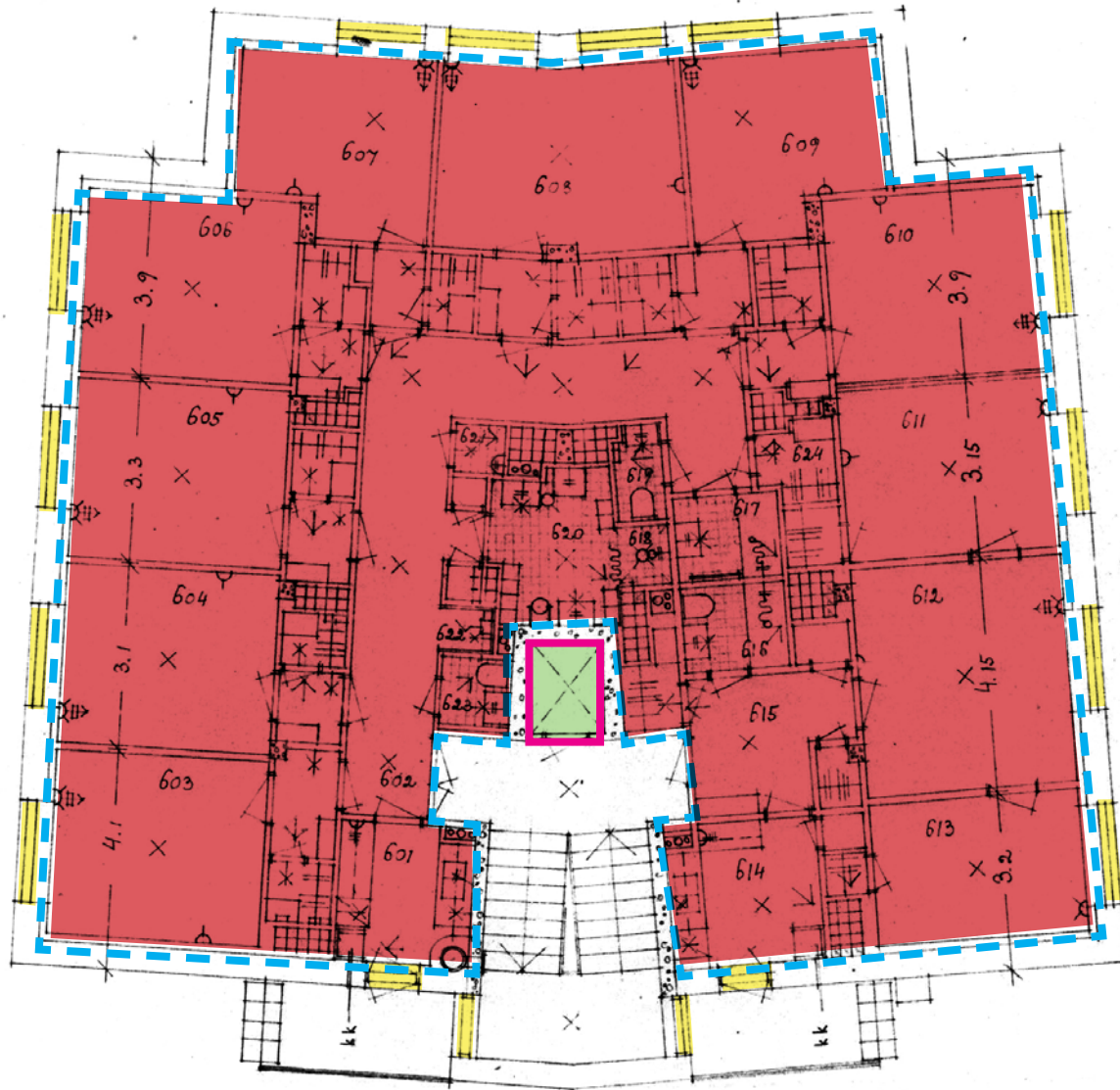
- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 1987
- Muutokset vuonna 1993
- Muutokset vuonna 2006
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakennesosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

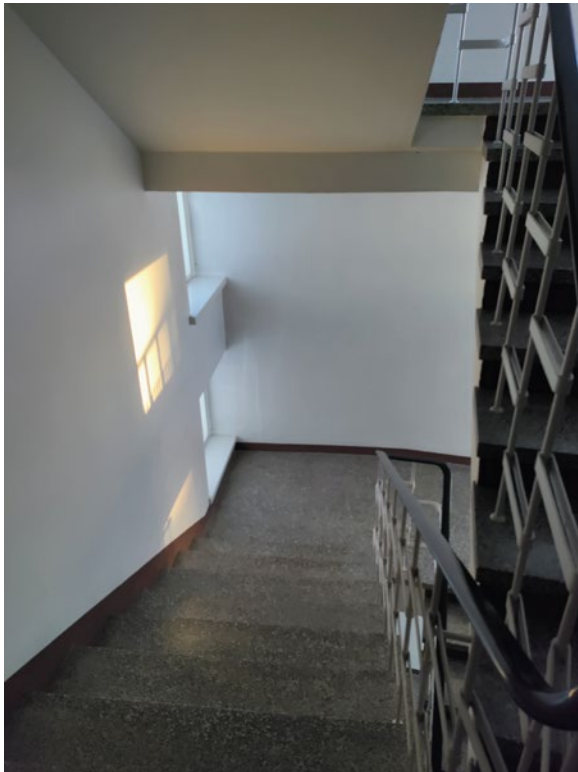
ASUNTOLA 1, 3-5. KERROS

Merikatu 3

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

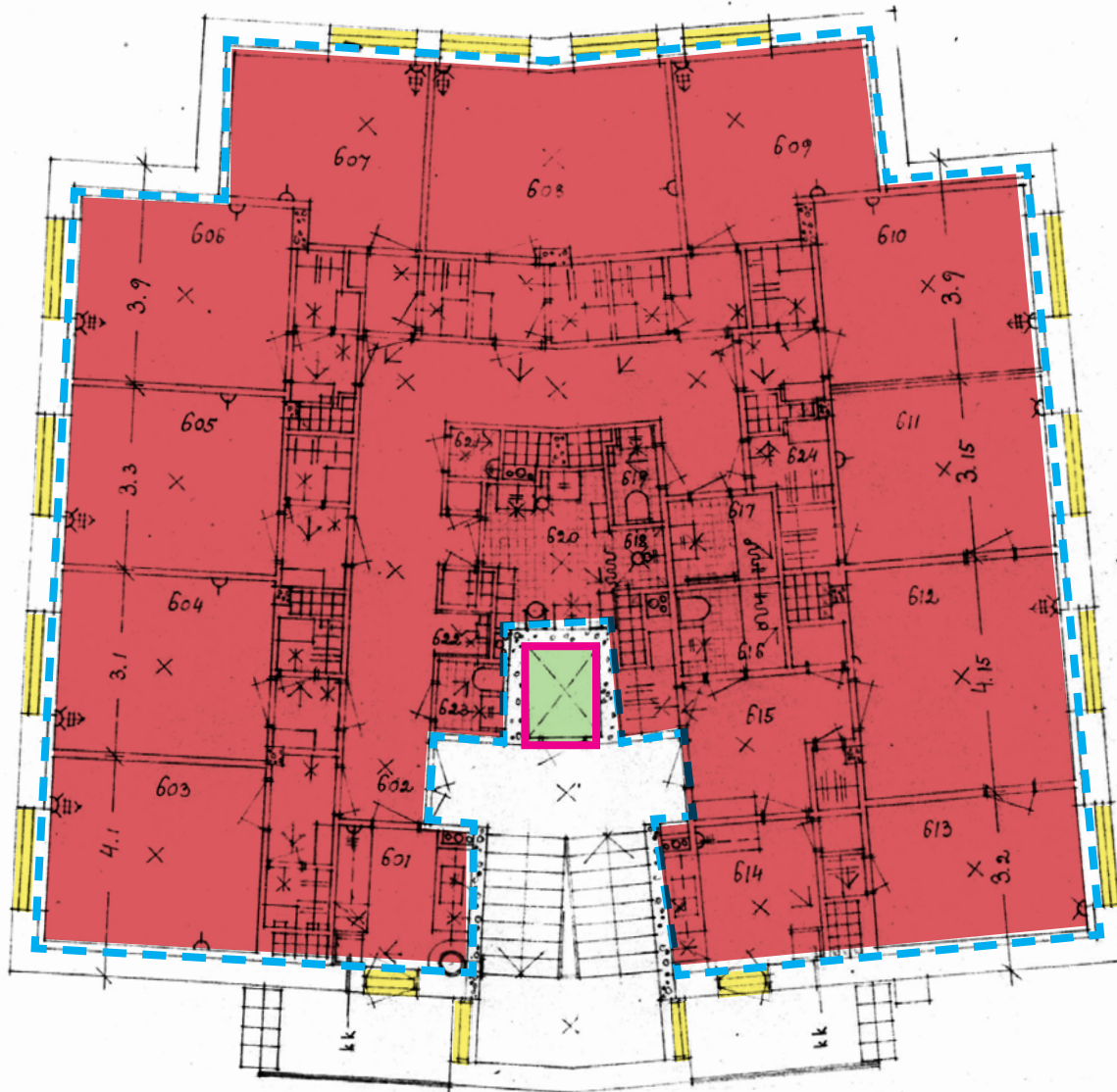
- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 1987
- Muutokset vuonna 1993
- Muutokset vuonna 2006
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakenneosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

ASUNTOLA 1, 6. KERROS

Merikatu 3

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

Muutokset vuosina 1980-81

Muutokset vuonna 1987

Muutokset vuonna 1993

Muutokset vuonna 2006

Muutokset vuonna 2021

Muutokset ajoittamattomat

Muutoksia talotekniikassa

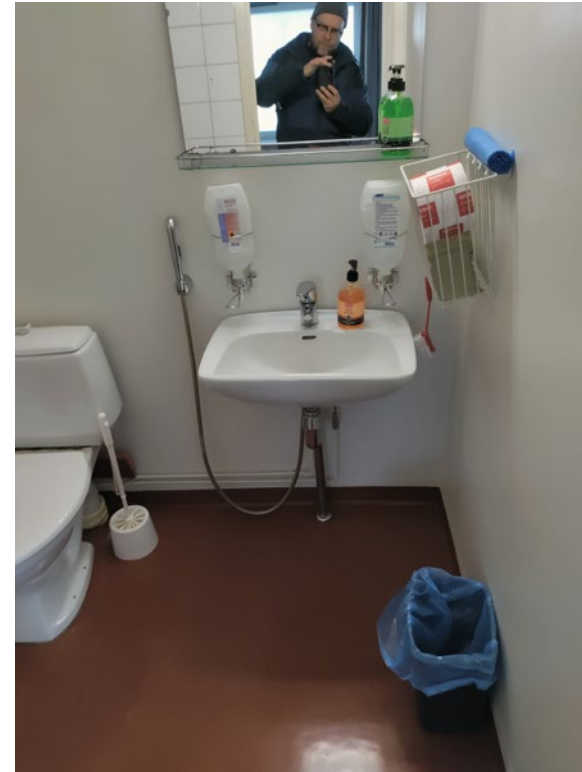
Rakenneosat vaihdettu

Pinnat uusittu

Huonejako muuttunut

ASUNTOLA 1, ULLAKKO

Merikatu 3

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

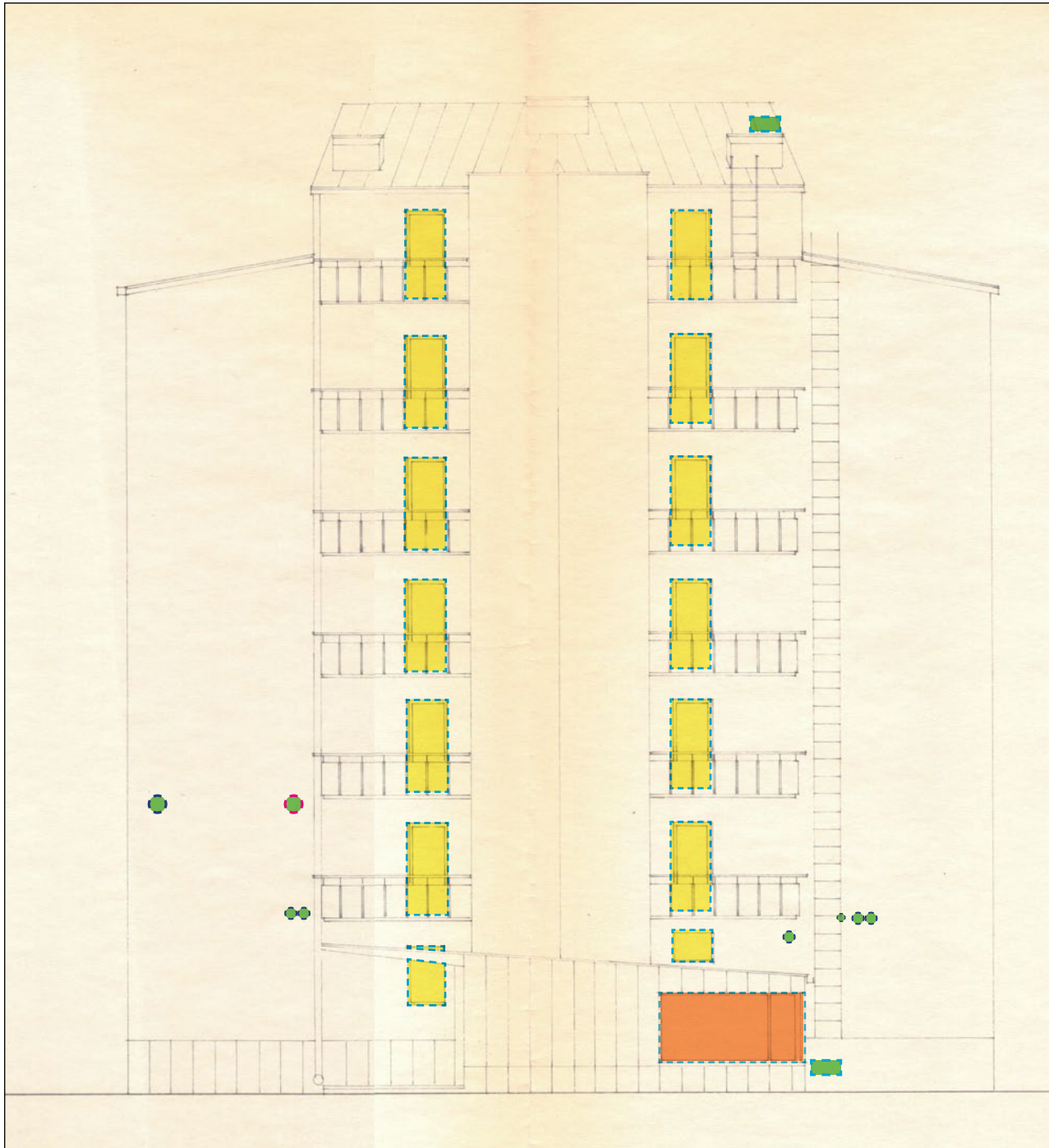
- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 1987
- Muutokset vuonna 1993
- Muutokset vuonna 2006
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakenneosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

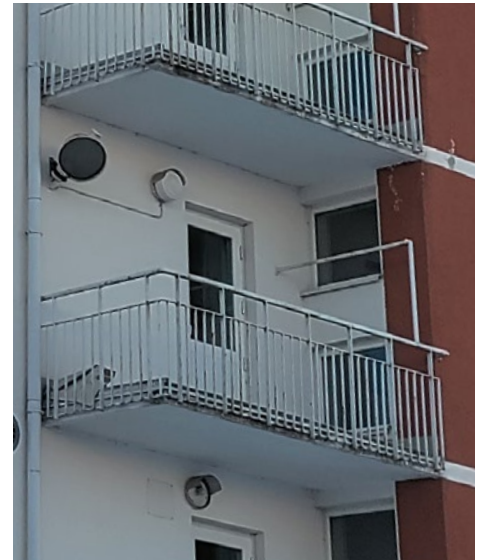
ASUNTOLA 1, JUL KISIVU POHJOISEEN Merikatu 3

Ala-aulan ikkunajaottelun muutos ja sekä yhdeksän IV-venttiilin läpivientiä ovat erottuvimmat muutokset julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Parvekkeiden vaihdetut ovet ovat noudattelevat alkuperäisiä piirustuksia. Katon huippumurit näkyvät kadulta, mutta niiden ne eivät juurikaan häiritse.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

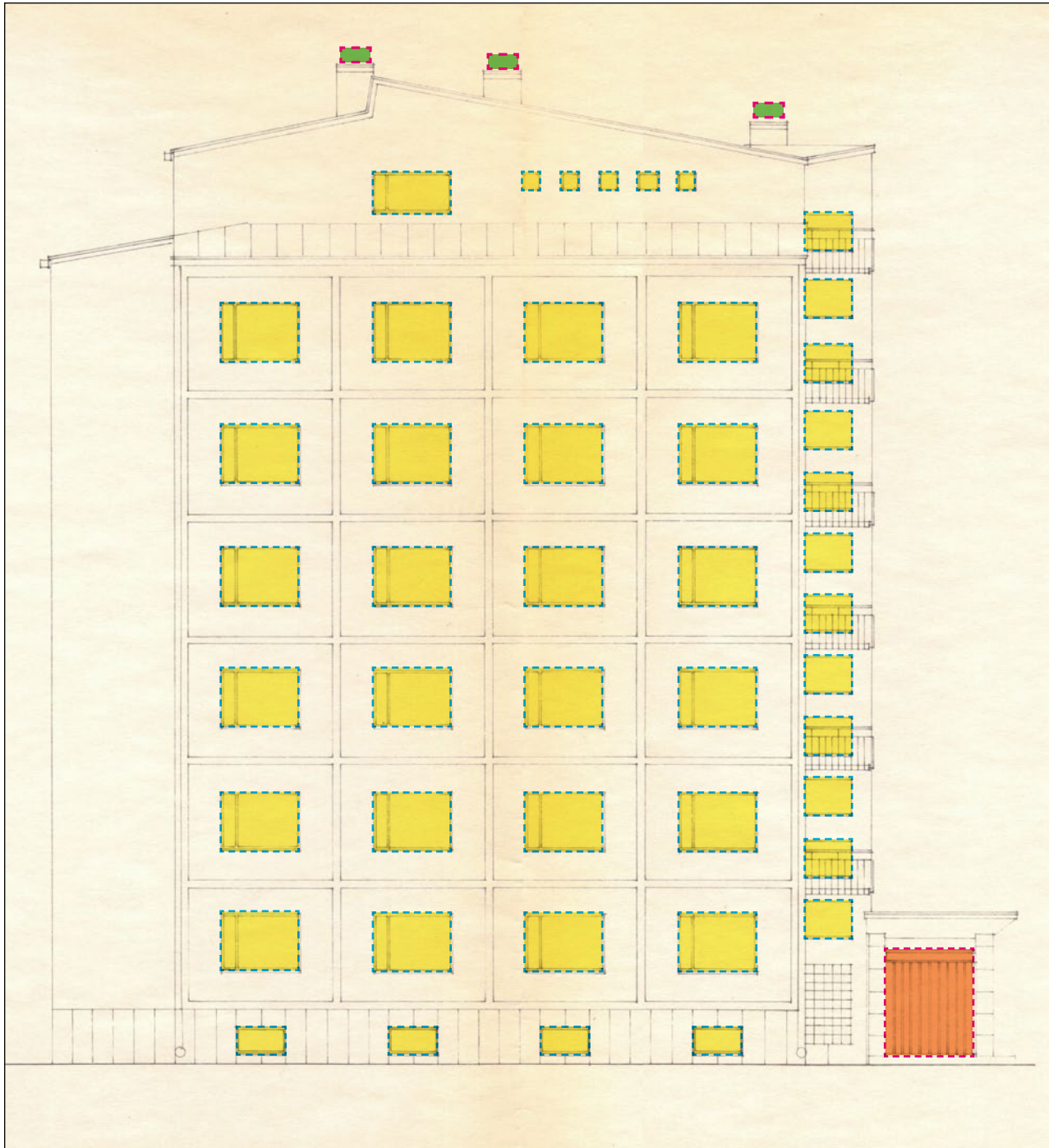

ASUNTOLA 1, JULKISIVU ITÄÄN

Merikatu 3

Ulko-ovien vaihtaminen on erottuvin muutos julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Katon huippumurit näkyvät kadulta, mutta niiden ne eivät juurikaan häiritse.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

Muutokset vuonna 1980-1981

Muutokset vuonna 1987-1993

Muutokset vuonna 2004

Ajoittamattomat muutokset

Uutta talotekniikkaa

Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet

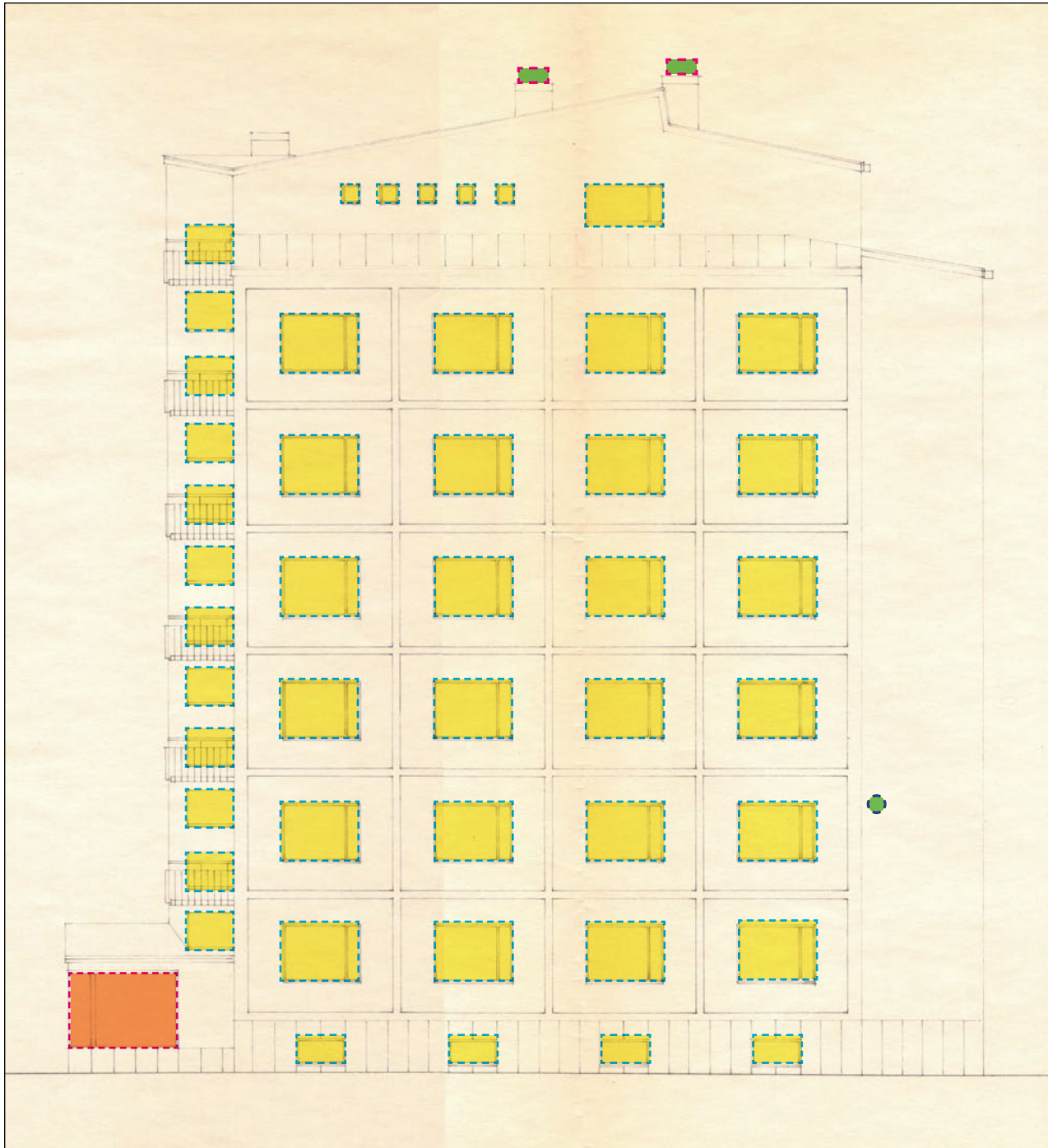
Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

ASUNTOLA 1, JULKISIVU LÄNTEEN Merikatu 3

Ala-aulan ikkunajaottelun muutos ja sekä yksi IV-venttiilin läpivienti ovat erottuvimmat muutokset julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Katon huippumurit näkyvät kadulta, mutta niiden ne eivät juurikaan häiritse.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

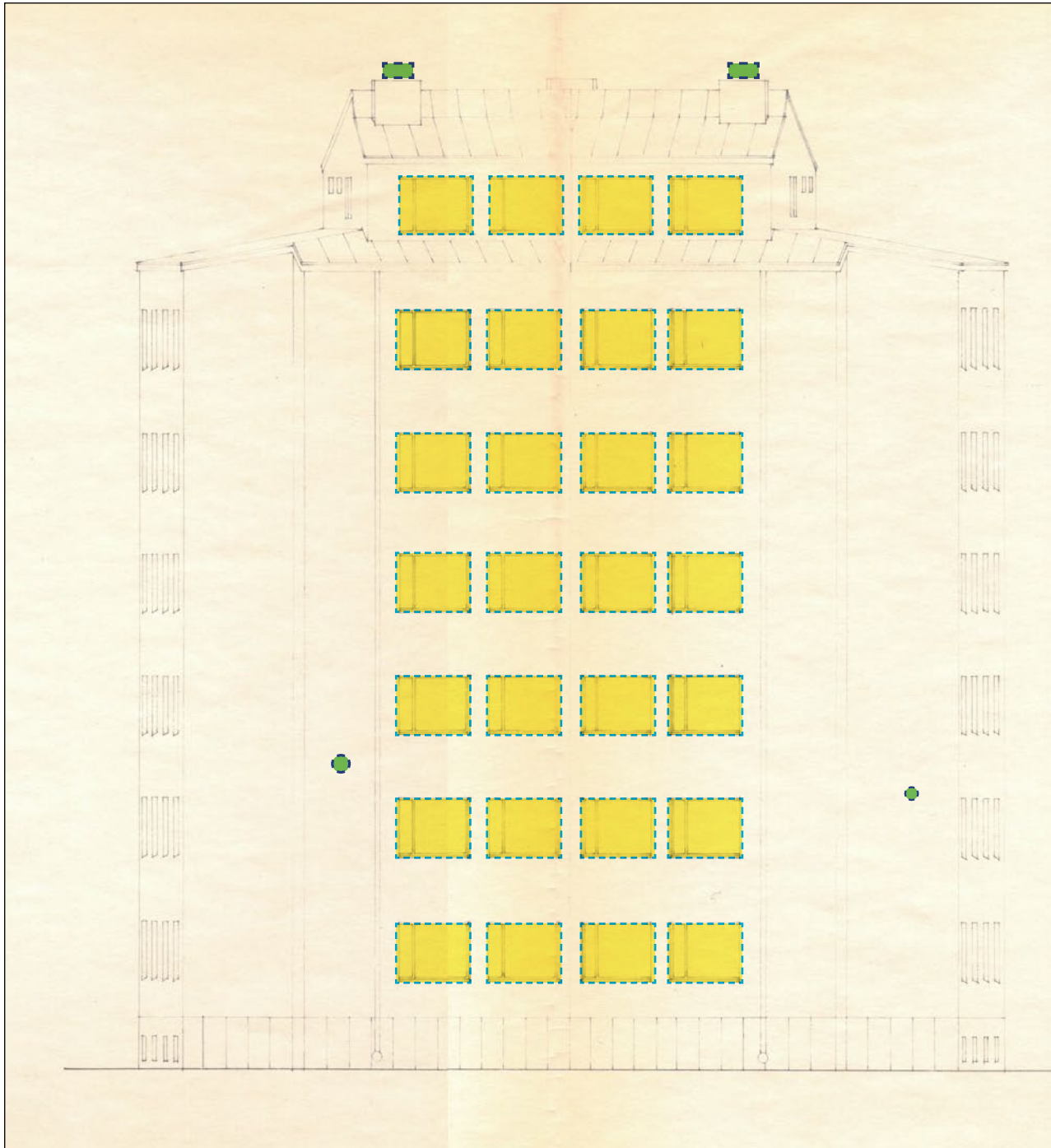
- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

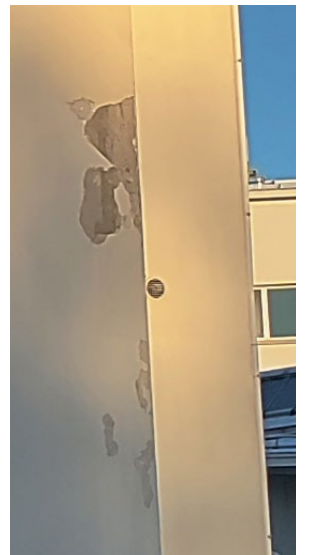
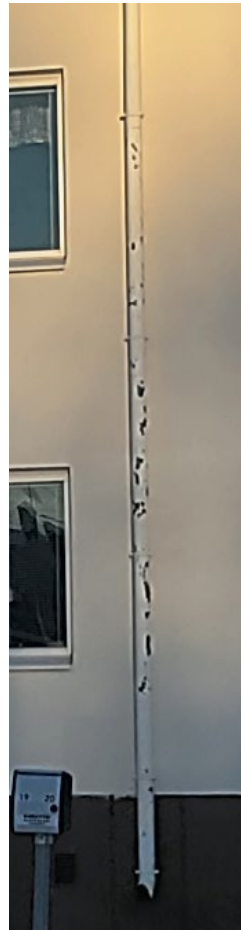
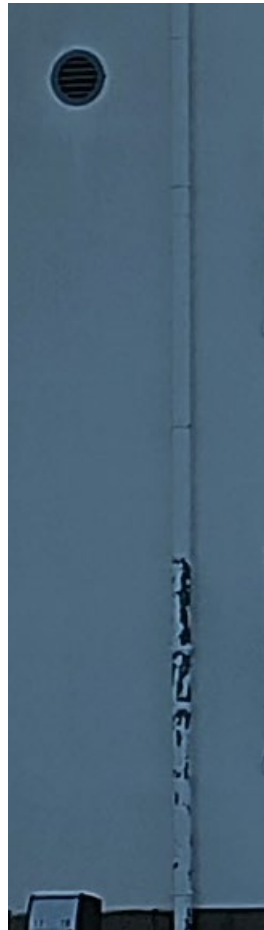
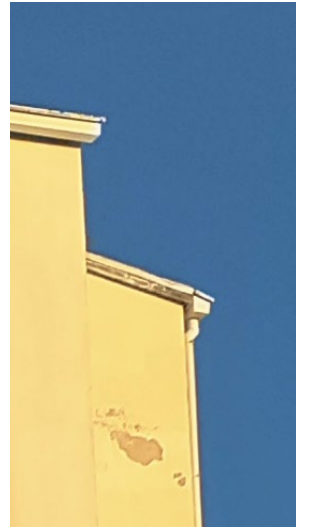
ASUNTOLA 1, JULKISIVU ETELÄÄN Merikatu 3

Kahta uutta IV-venttiiliä lukuun ottamatta julkisivu on alkuperäisiä piirustuksia vastaavassa kunnossa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Katon huippumureita ei voi helposti havaita katusolta, joten niiden vaikutus jää vähäiseksi.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

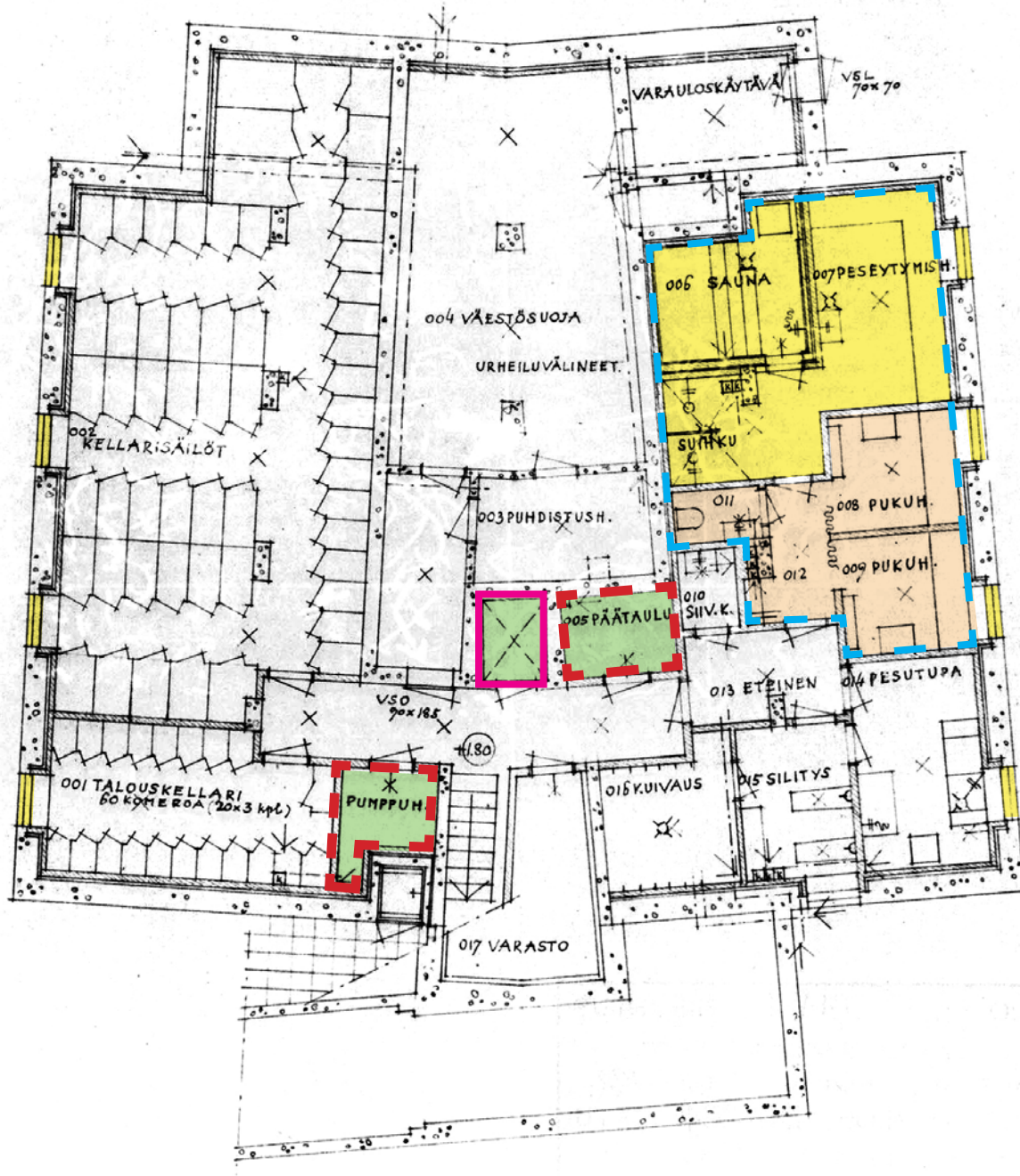
- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

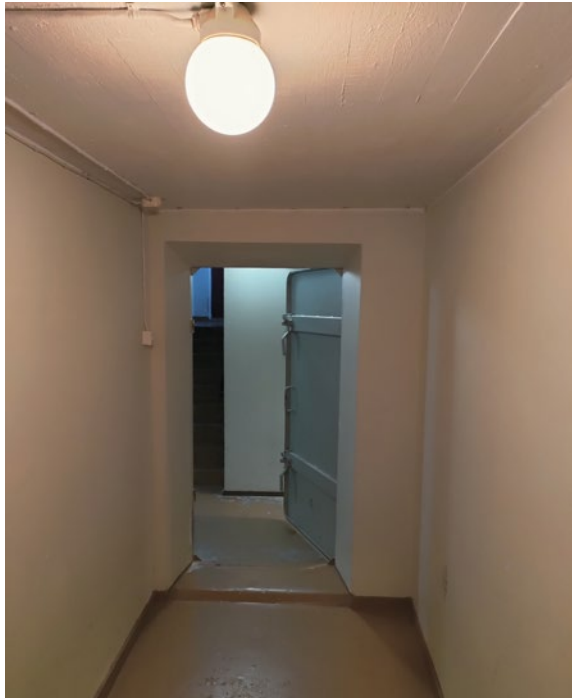
ASUNTOLA 2, KELLARI

Merikatu 1

Ovet ja kynnykset on säilytetty ja kunnostettu, lukkoehlat vaihdettu. Portaikko käsijohtimiseen ja pyöräntalutusurineen on säilytetty. Väestönsuojatilat ovat pitkälti ennallaan, lukuunottamatta uusia loisteputkivalaisimia. Saunatiloissa on tehty laaja remontti 1980-81, ja nykyisten pintamateriaalien perusteella voidaan olettaa pintaremonttia tehdyn myöhemminkin. Tekniisiin tiloihin on tehty laitteisto- ja pinnoitemuutoksia, pienempi häkkivarasto on otettu tekniseksi tilaksi. Pesutupa on pitkälti alkuperäisessä asussaan, vuosien kosteuden rasitukset tosin näkyvät betonisissa pinnoissa. Kaikki ikkunat vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 1987
- Muutokset vuonna 1993
- Muutokset vuonna 2006
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakenneosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

ASUNTOLA 2, 1. KERROS

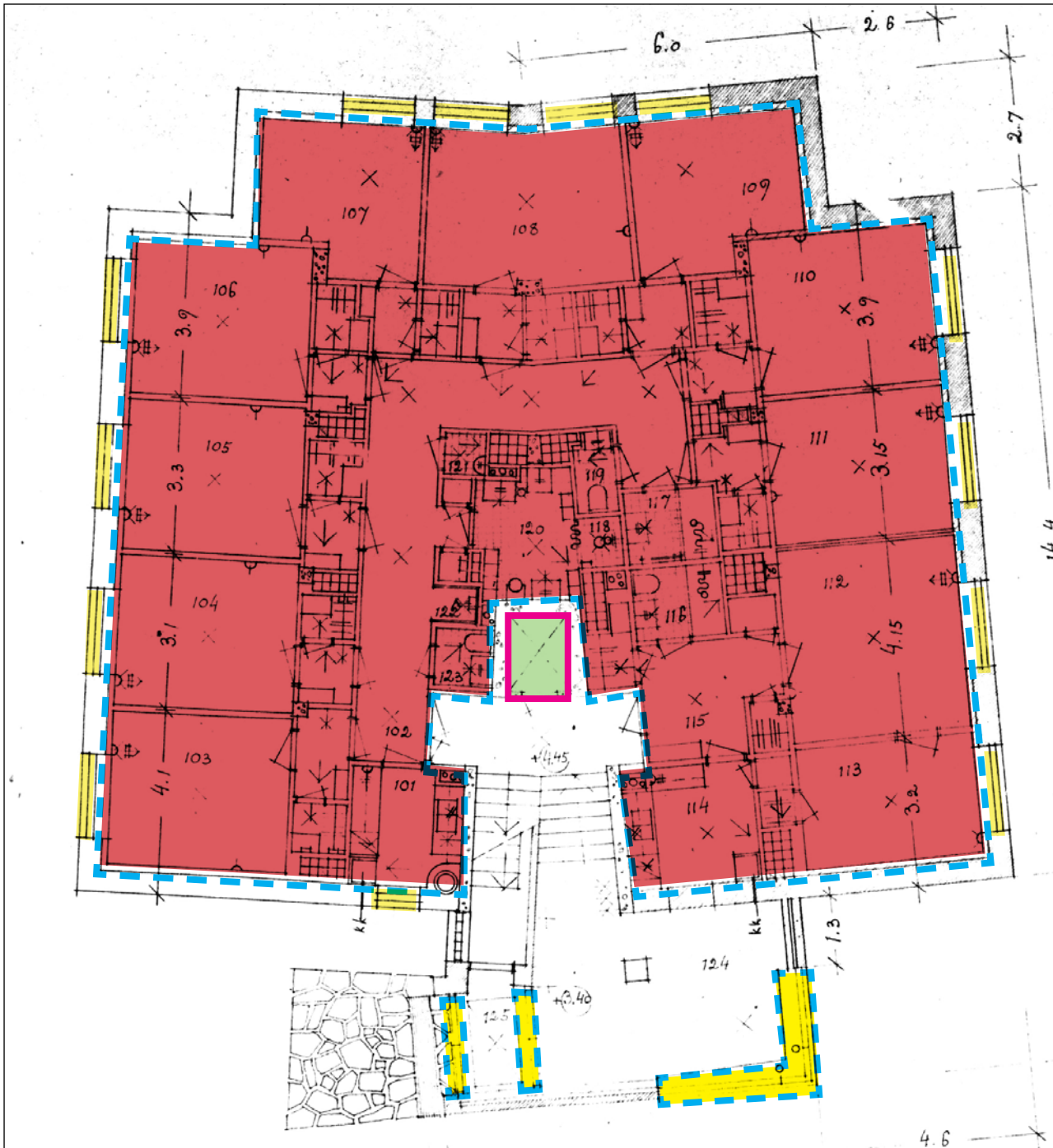
Merikatu 1

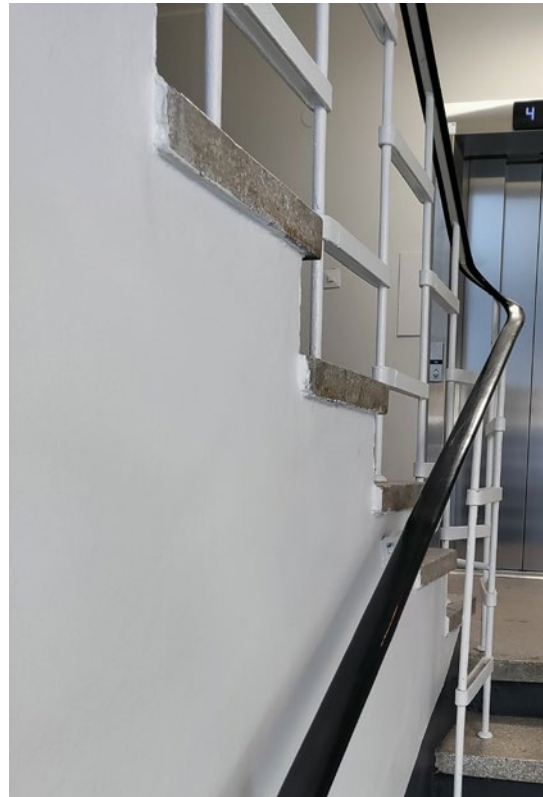
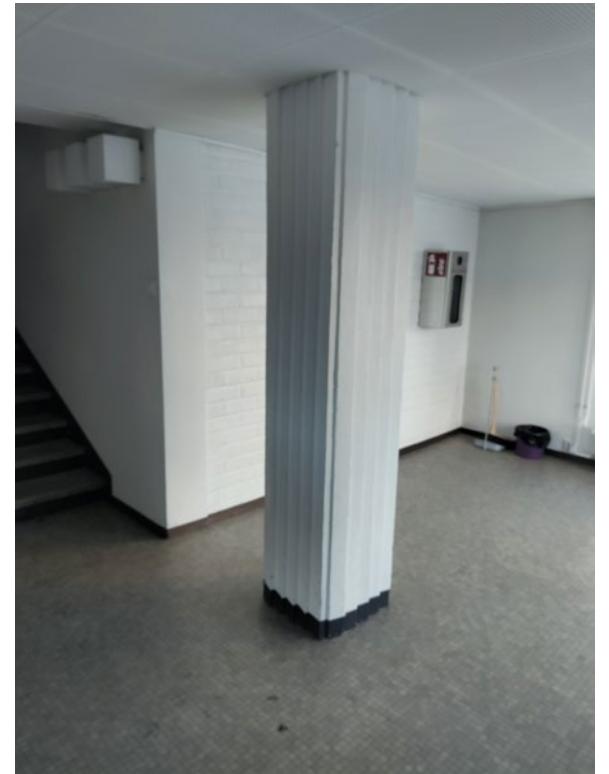
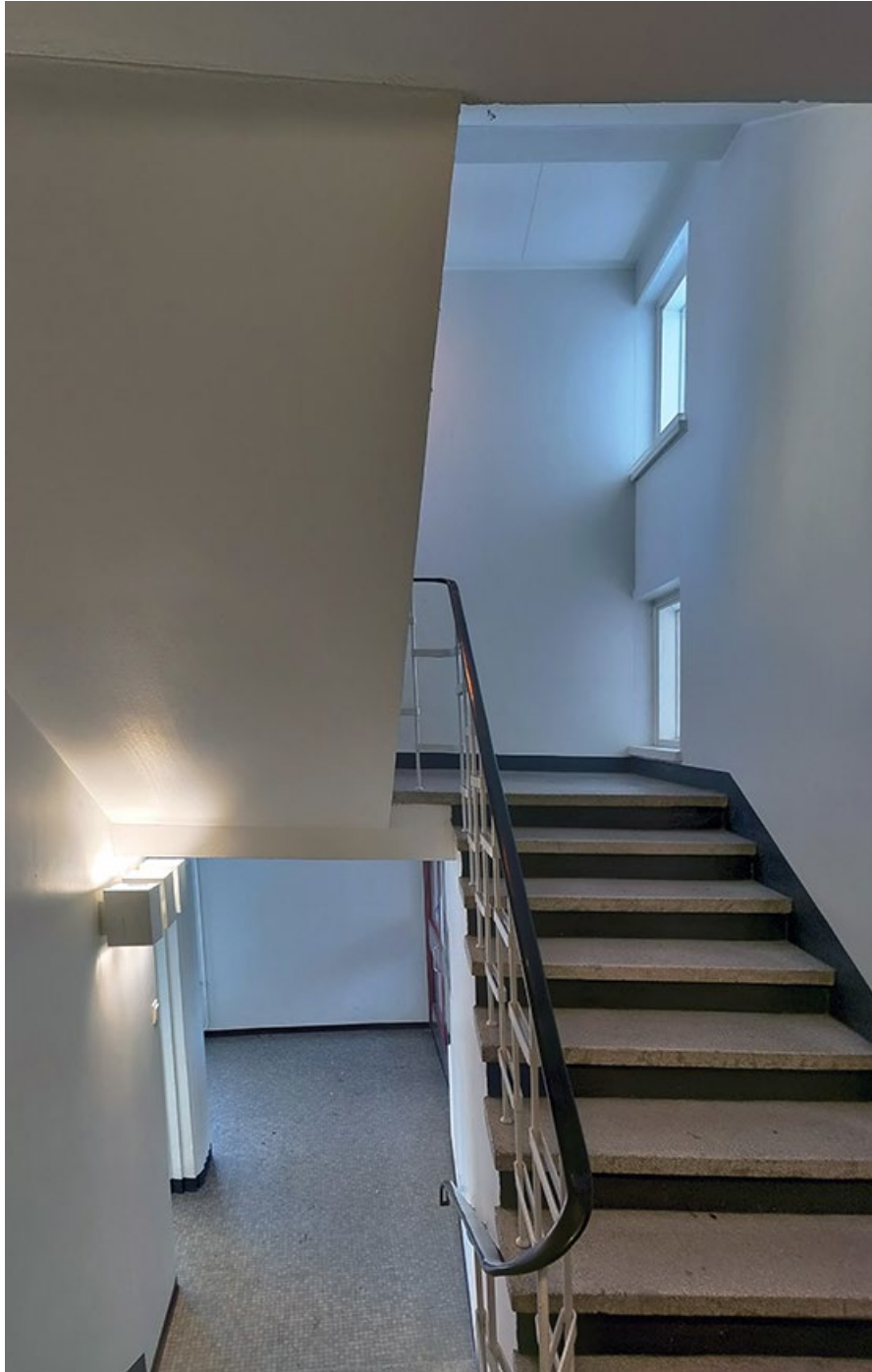
Ala-aulessa ja portaikossa on säilynyt parhaiten sisätilojen alkuperäisiä elementtejä. Monisärmäinen betonipilari ja postimerkkimosaiikkilattia ala-aulessa ovat alkuperäisiä rakenneosia. Portaiden mosaiikkibetoniaskelmien ja tasanneiden pinnat on kunnostettu, käsijohtimet ja kaiteet ovat myös kunnostettu alkuperäistä vastaaviksi. Seinien ja kattojen pinnat on kunnostettu ja maalattu.

Ikkunat karmeineen vaihdettu 3-lasiin, kyllästetystä puusta tehtyihin ikkunoihin, portaikon lepotasojen pieniä ikkunoita lukuun ottamatta 1980-luvulla. Ala-aulessa ikkunat vaihdettu kiinteisiin 3-lasiin ikkunoihin 80-luvun remontissa. Samalla ala-aulessa ikkunapenkit poistettiin. Ulko-ovet ja tuulikaapin ovet vaihdettu, karmit säilytetty. Tuulikaapissa on alkuperäiset mattokaukalot.

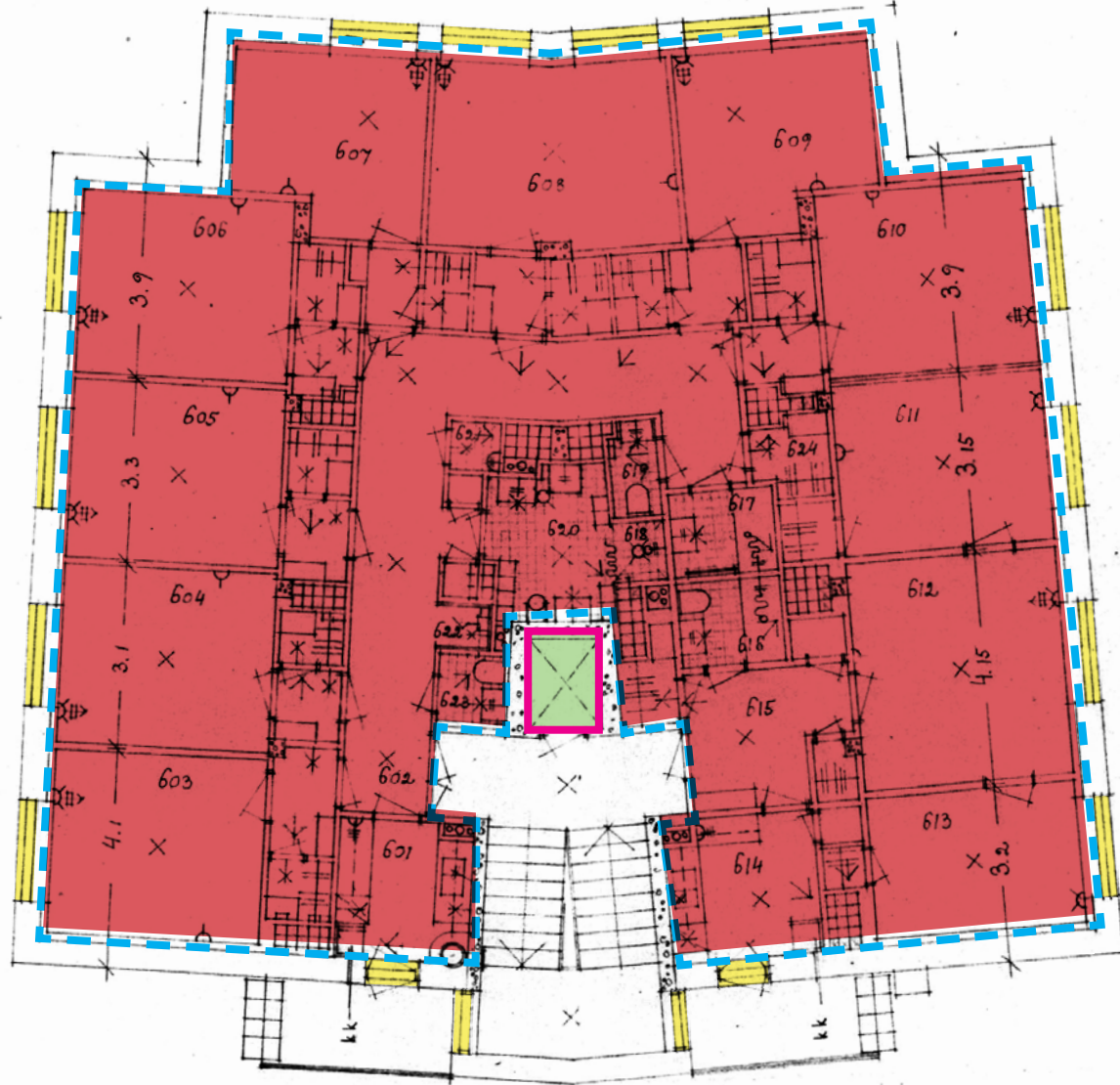
Kaikki ikkunat vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakenneosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

ASUNTOLA 2, 5. KERROS, MERIKATU 1

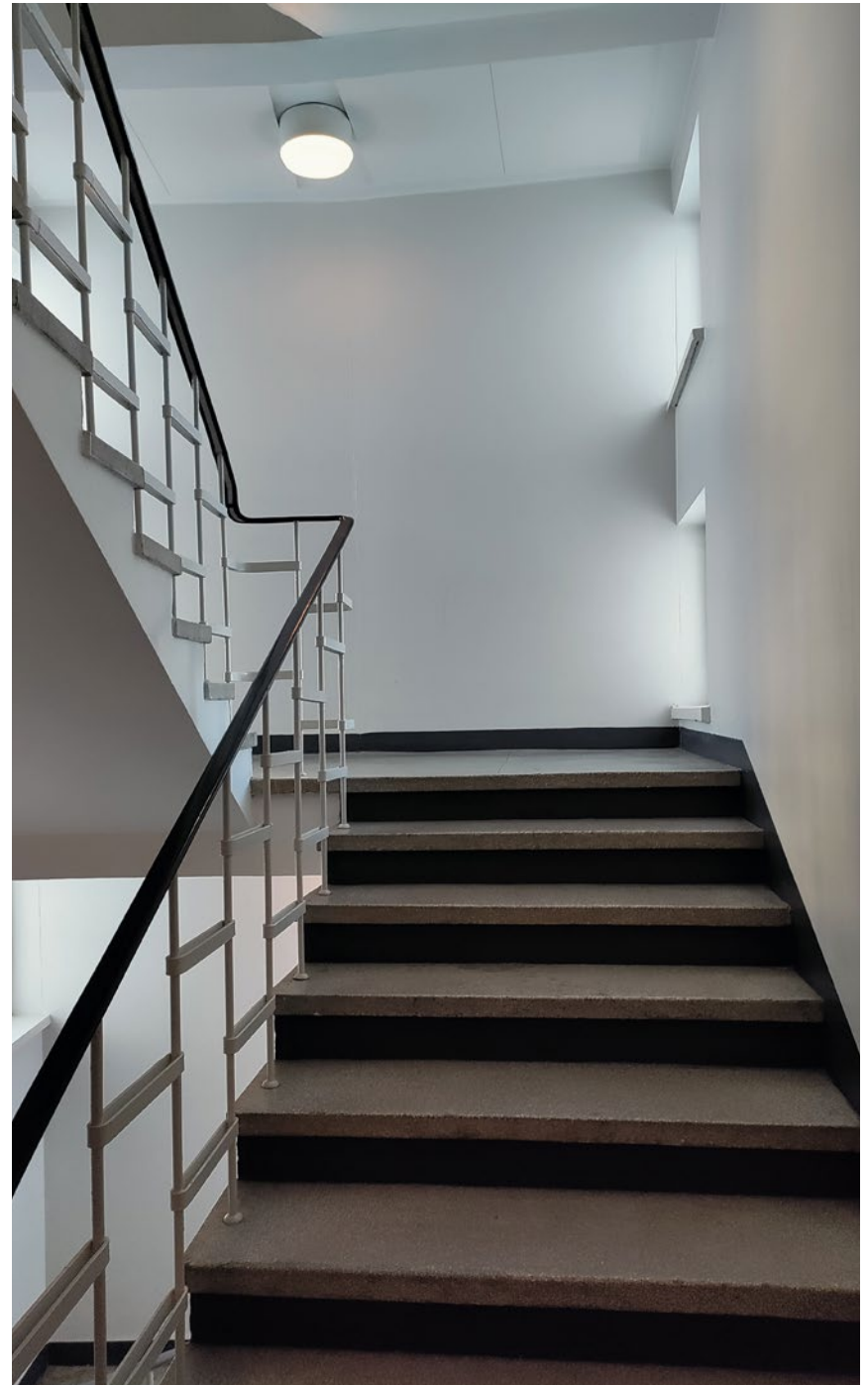

ASUNTOLA 2, 2-5. KERROS PORTAIKKO Merikatu 1

Portaikko ja kaiteet on kunnostettu 1980-luvun remon-
tissa alkuperäisessä asussaan. Porrashuoneen pikkuikku-
noissa on poistettu smyykien pinnat rakennusselostuksen
mukaan, ja käsitelty nykyisen näköisiksi.

Kaikki ikkunat ja parvekkeenovet vaihdettu uudelleen
vuonna 2013.

	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakenneosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

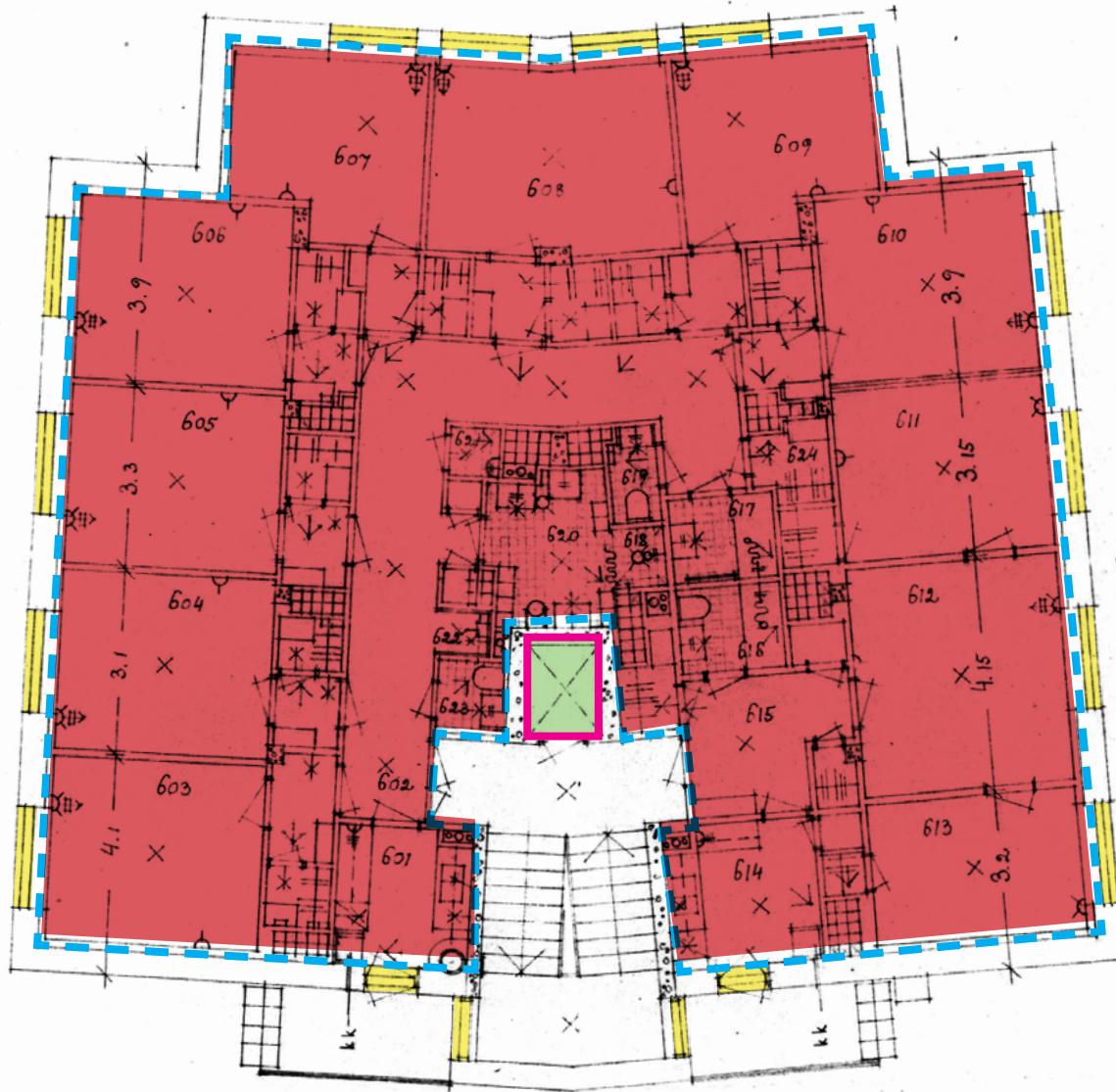

ASUNTOLA 2, 5. KERROS, MERIKATU 1

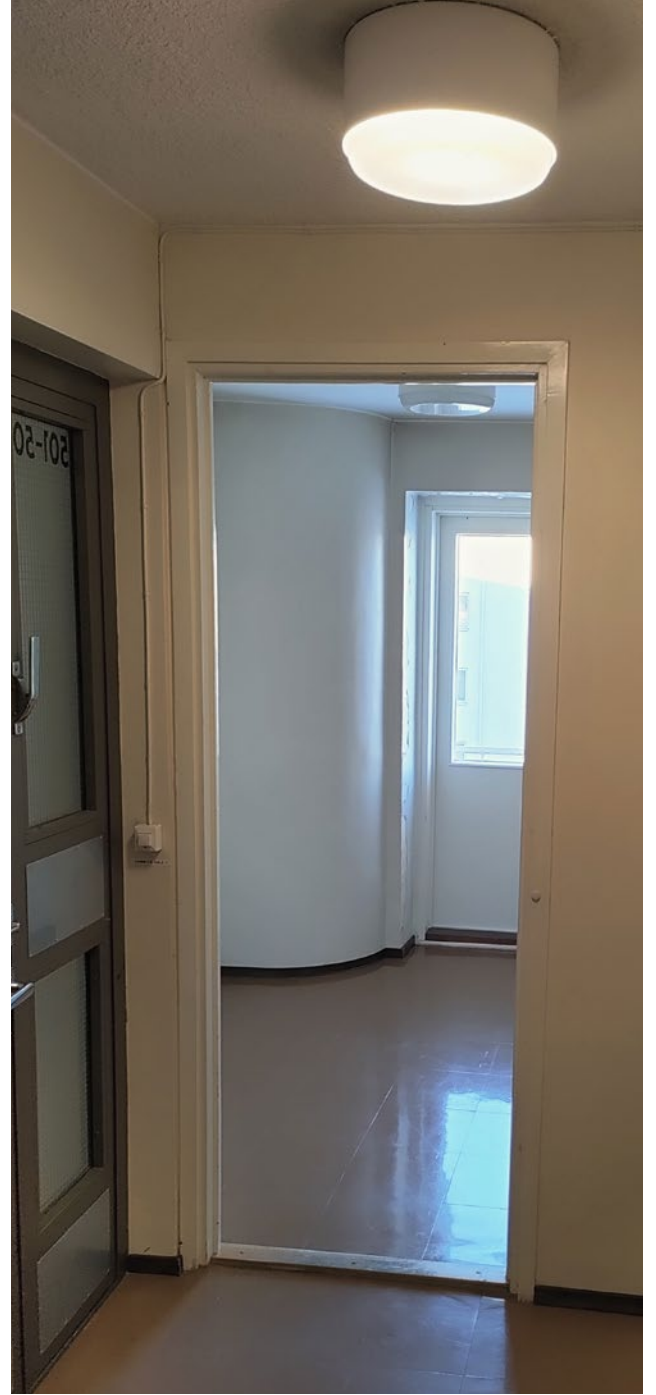
ASUNTOLA 2, 2-5. KERROS, KÄYTTÄVÄT Merikatu 1

Huoneistojen, porraskäytävän sekä parvekkeen ovet on vaihdettu. Huoneistojen ovet ovat hyväkuntoisia, valkoisia laakaovia, osa mahdollisesti vaihdettu osin uudestaan 2000-luvulta. Porraskäytävän ovi on turvalasilla varustettu metalliovi, 1980-luvun remontista. Käytävien lattiapinnat ovat ruskeaa linoleum-laattaa 1980-luvulta. Seinäpinnat näyttävät alkuperäisiltä, uudelleen maalatuilta. Jättekulun luukut on poistettu, aukko muurattu umpeen ja tasoitettu. Kuilu näkyy kaarevana seinänä parvekkeen oven vieressä.

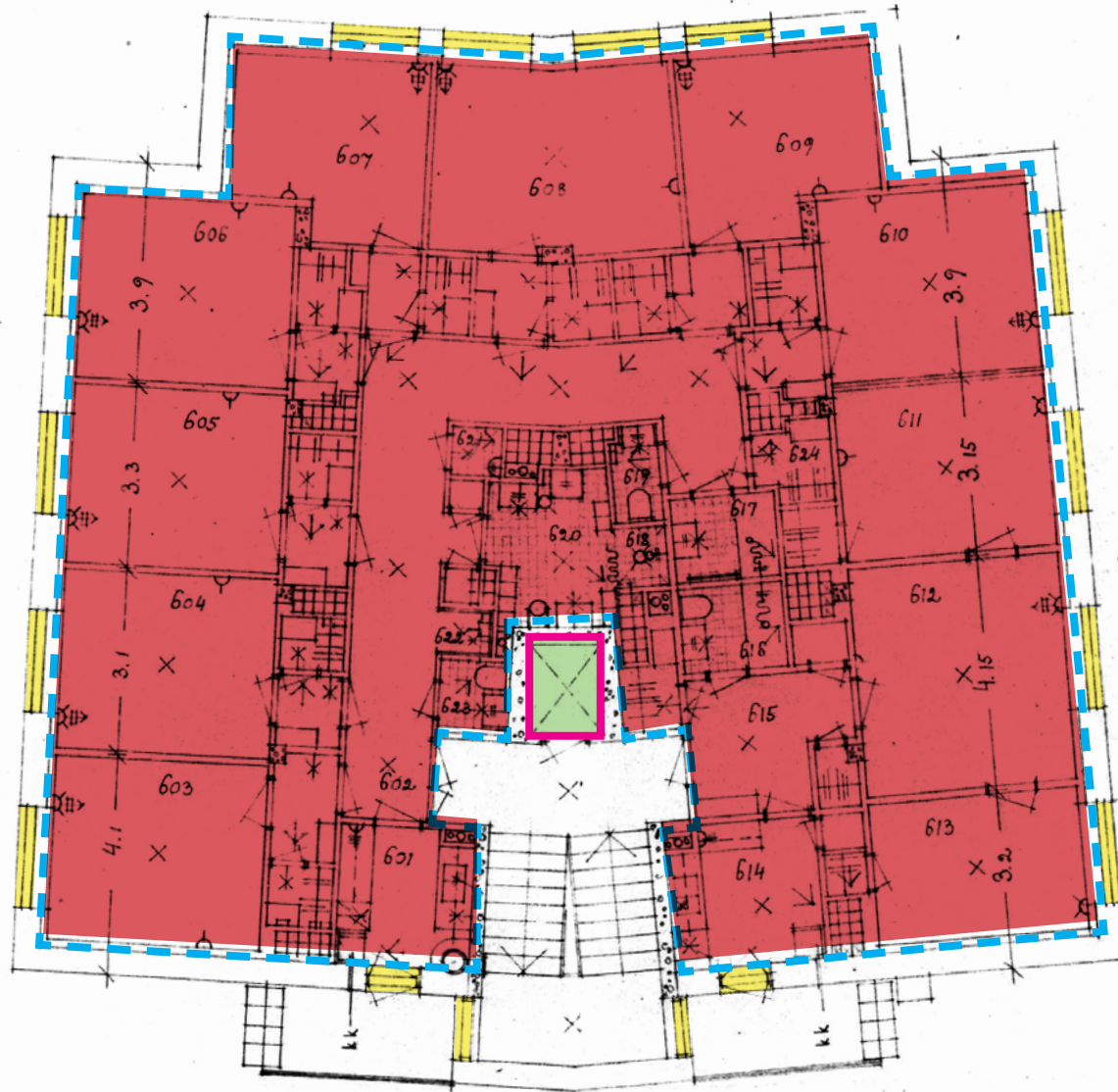
Kaikki ikkunat ja parvekkeen ovet on vaihdettu uudestaan vuonna 2013.

	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakennneosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

ASUNTOLA 2, 5. KERROS, MERIKATU 1

ASUNTOLA 2, 2-5. KERROS, PARVEKKEET Merikatu 1

Parvekkeiden ovet vaihdettu, puitejako noudattelee alkuperäisiä piirustuksia. Parvekkeen lattiapinnat on maalattu harmaalla sirote/kitkamaalilla. Kaiteet ja parvekkeiden muut pinnat alkuperäiset, kunnostettu 1980-luvulla.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

	Muutokset vuosina 1980-81
	Muutokset vuonna 2021
	Muutokset ajoittamattomat
	Muutoksia talotekniikassa
	Rakenneosat vaihdettu
	Pinnat uusittu
	Huonejako muuttunut

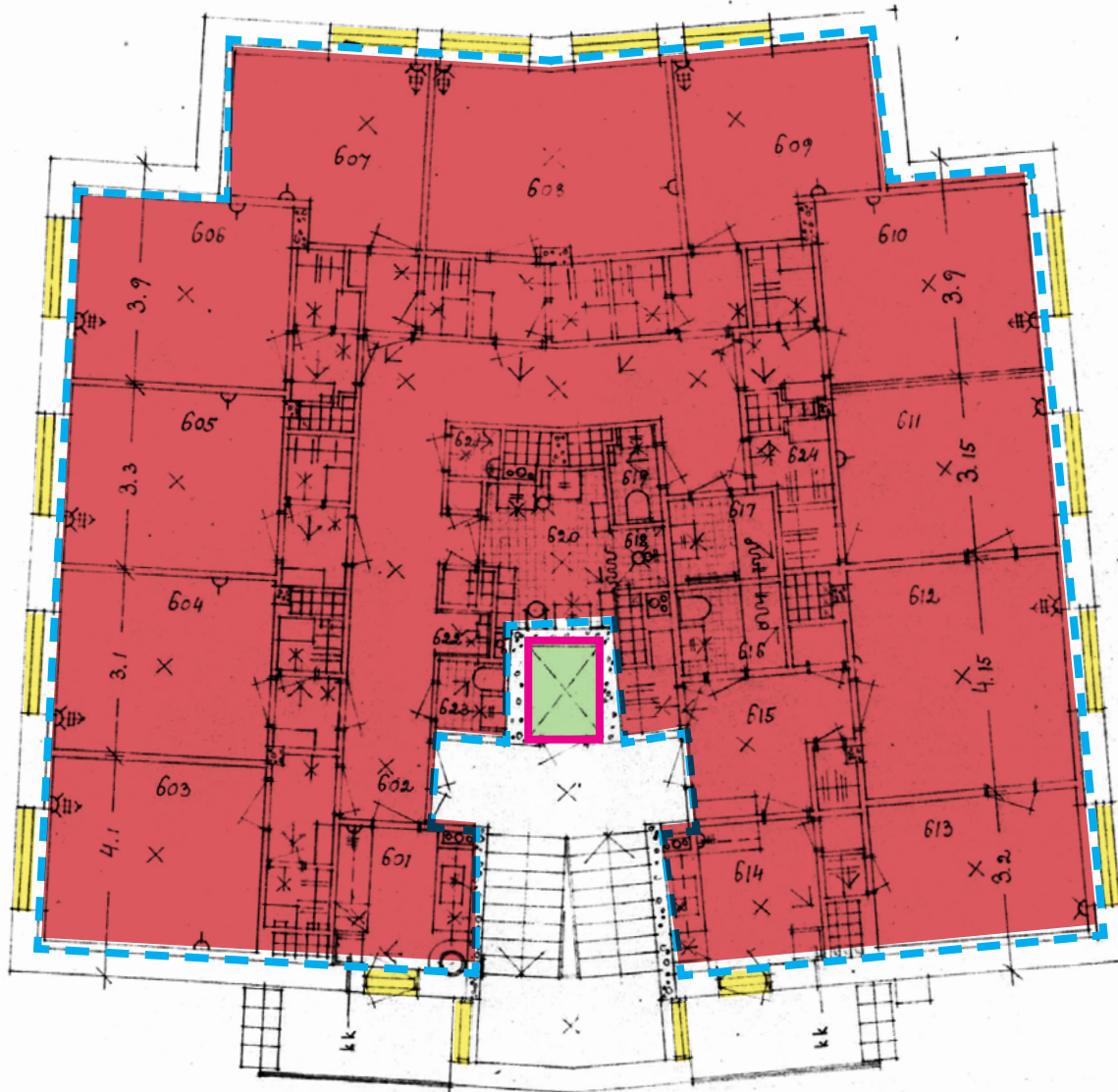

ASUNTOLA 2, 6. KERROS

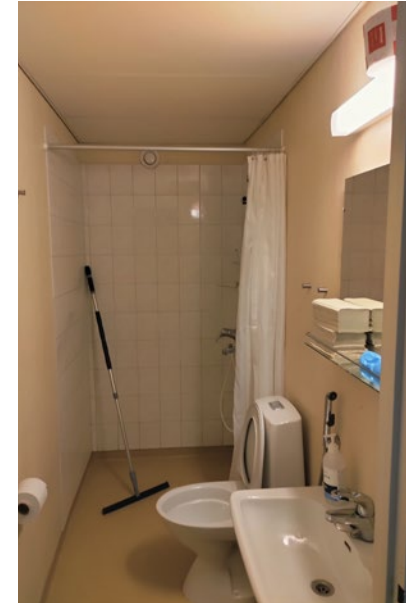
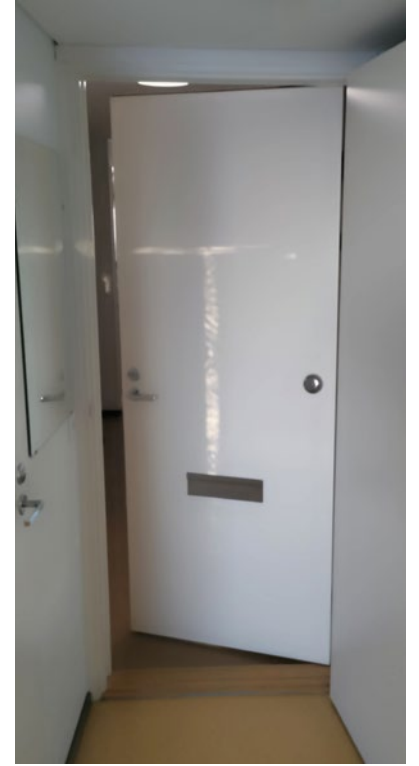
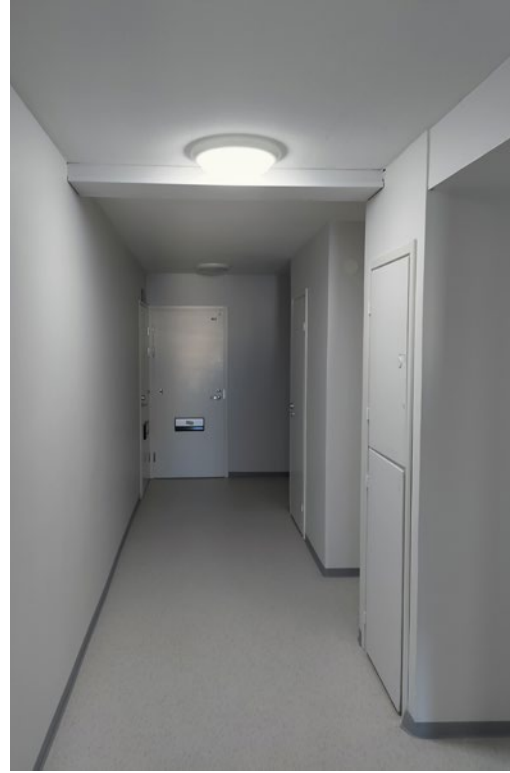
Merikatu 1

Kerroksessa on tehty pintaremonttia uudestaan 2000-luvulla ja myöhemmin 2020 luvulla. Käytävistä on muutettu lattiapinnoitteet vaaleampiin.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakenneosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

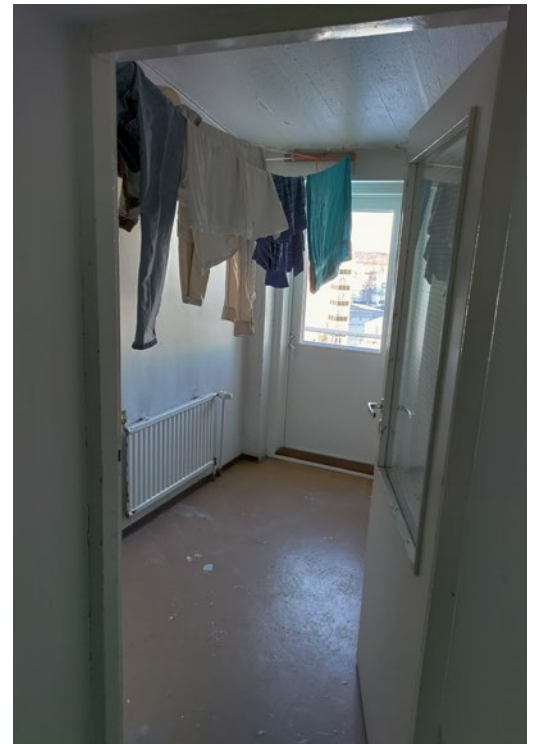
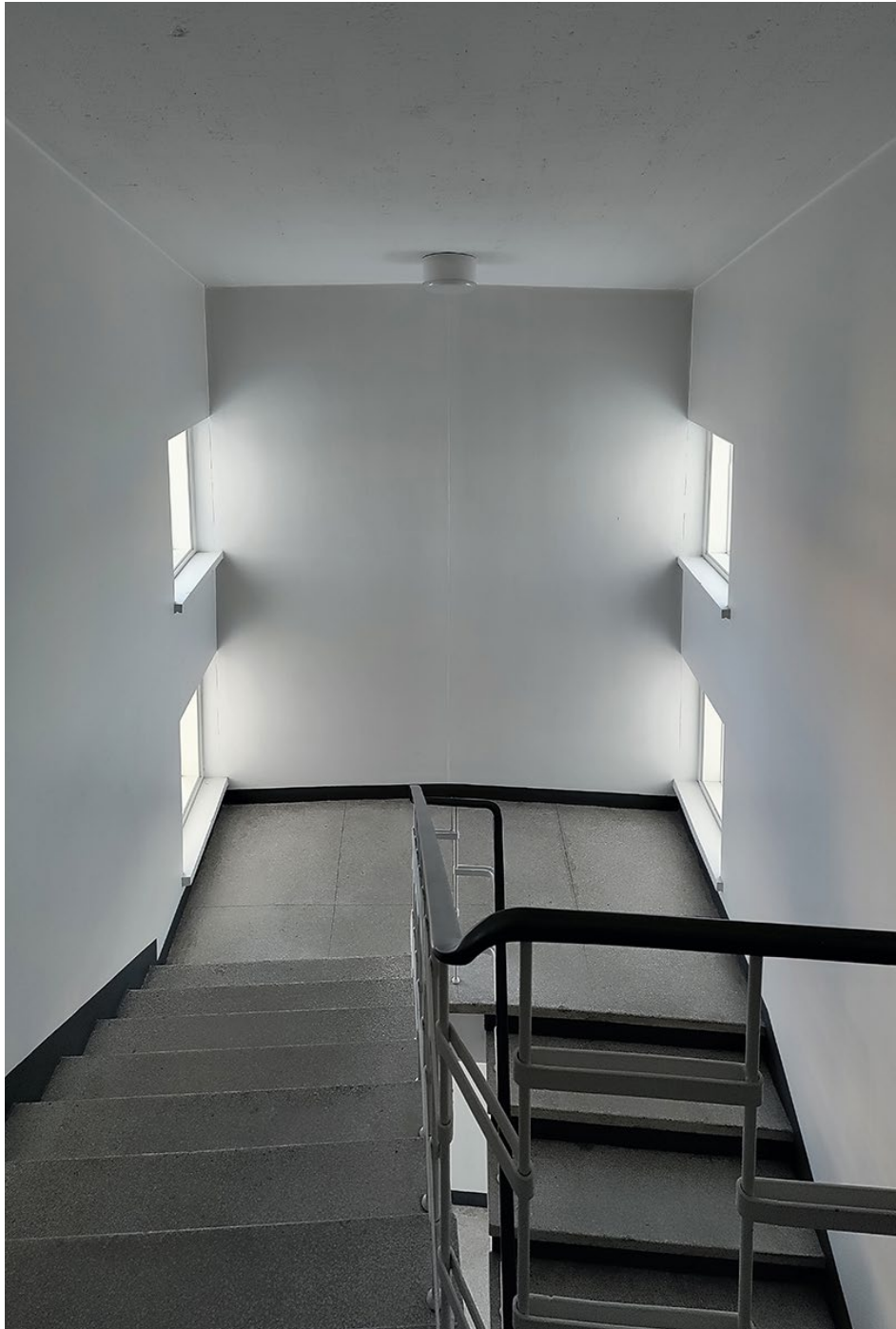
ASUNTOLA 2, ULLAKKO

Merikatu 1

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

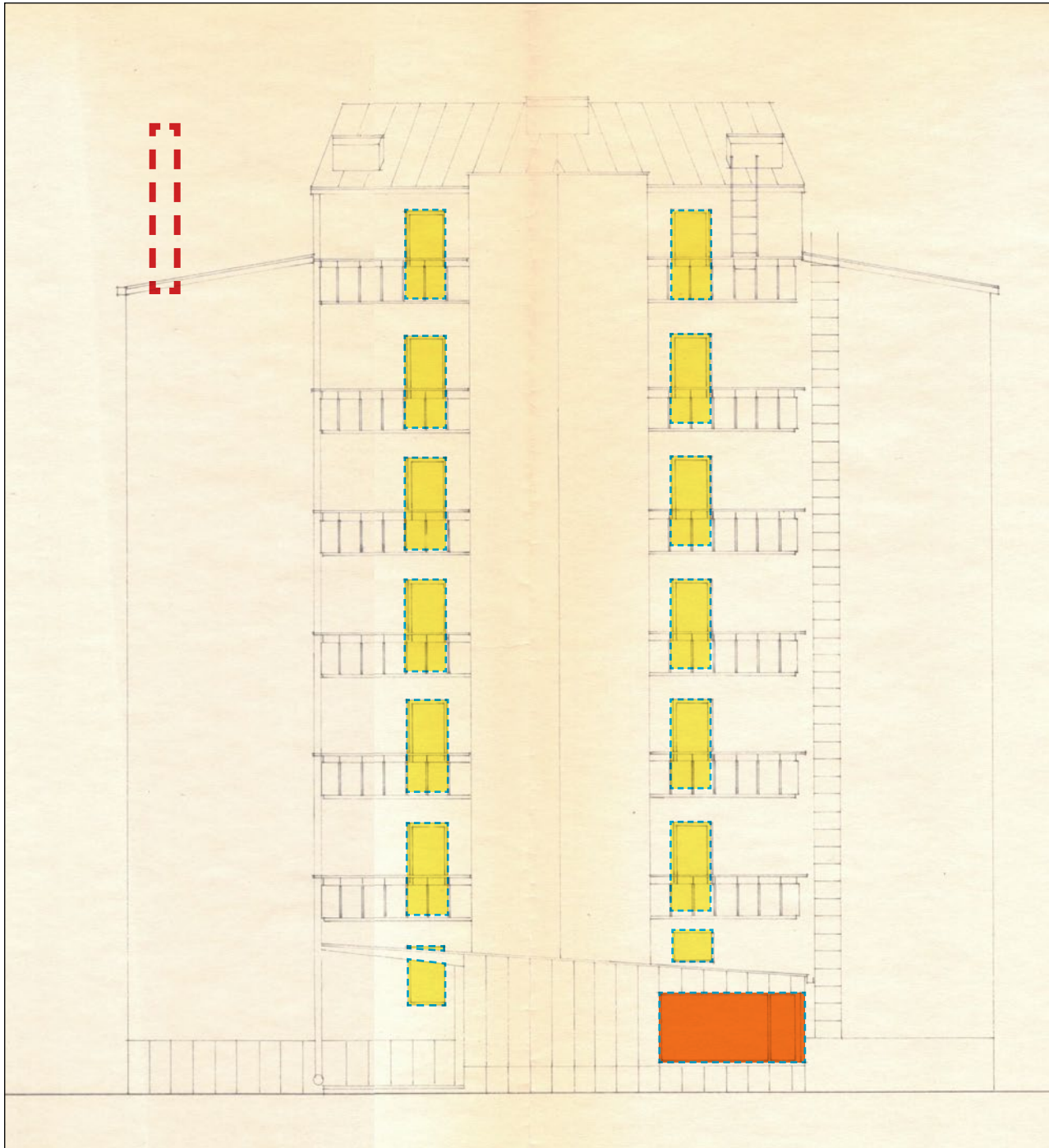
- Muutokset vuosina 1980-81
- Muutokset vuonna 2021
- Muutokset ajoittamattomat
- Muutoksia talotekniikassa
- Rakennesosat vaihdettu
- Pinnat uusittu
- Huonejako muuttunut

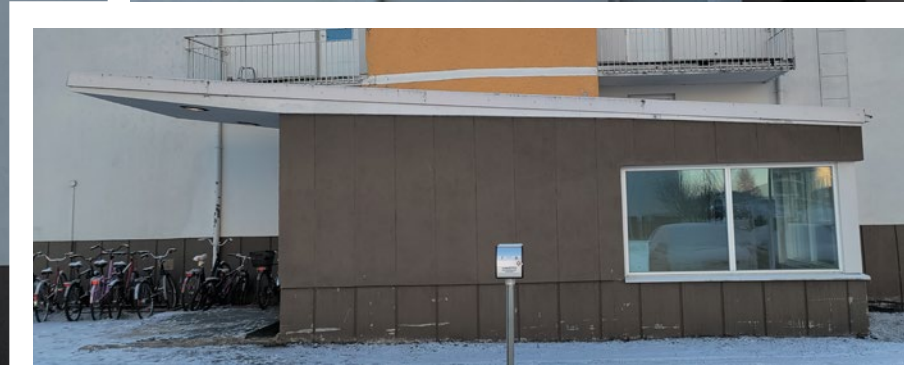
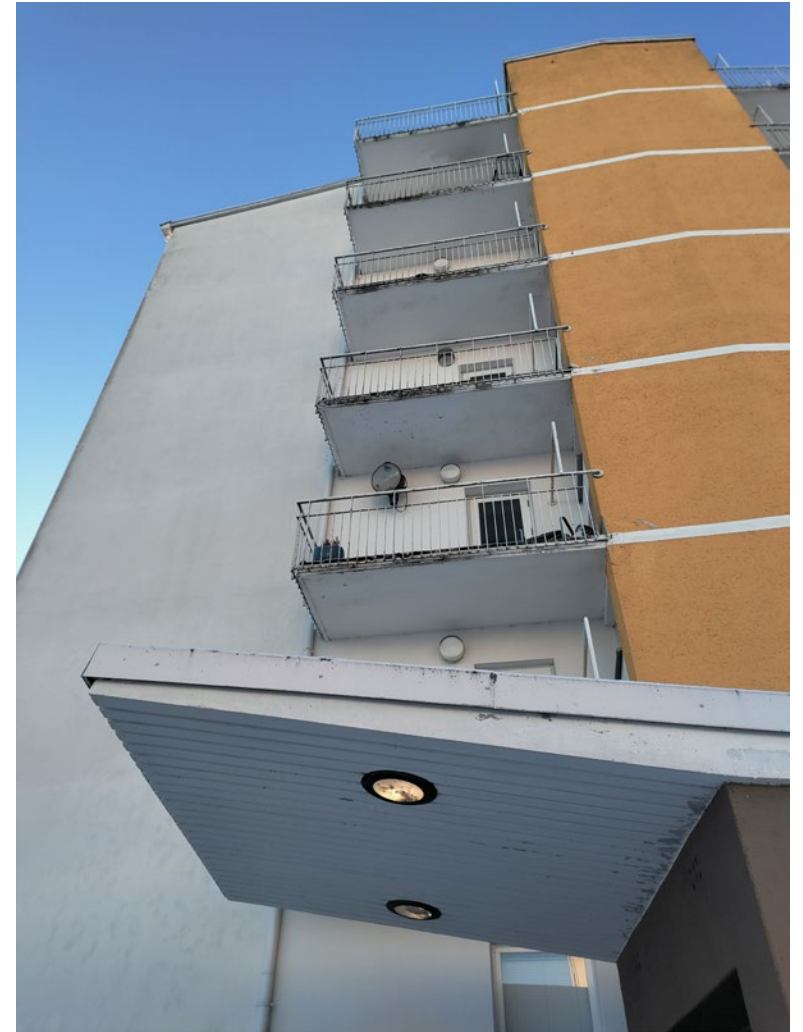
ASUNTOLA 2, JULKISIVU POHJOISEEN Merikatu 1

Ala-aulan ikkunajaottelun muutos julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Parvekkeiden vaihdetut ovet ovat noudattelevat alkuperäisiä piirustuksia.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

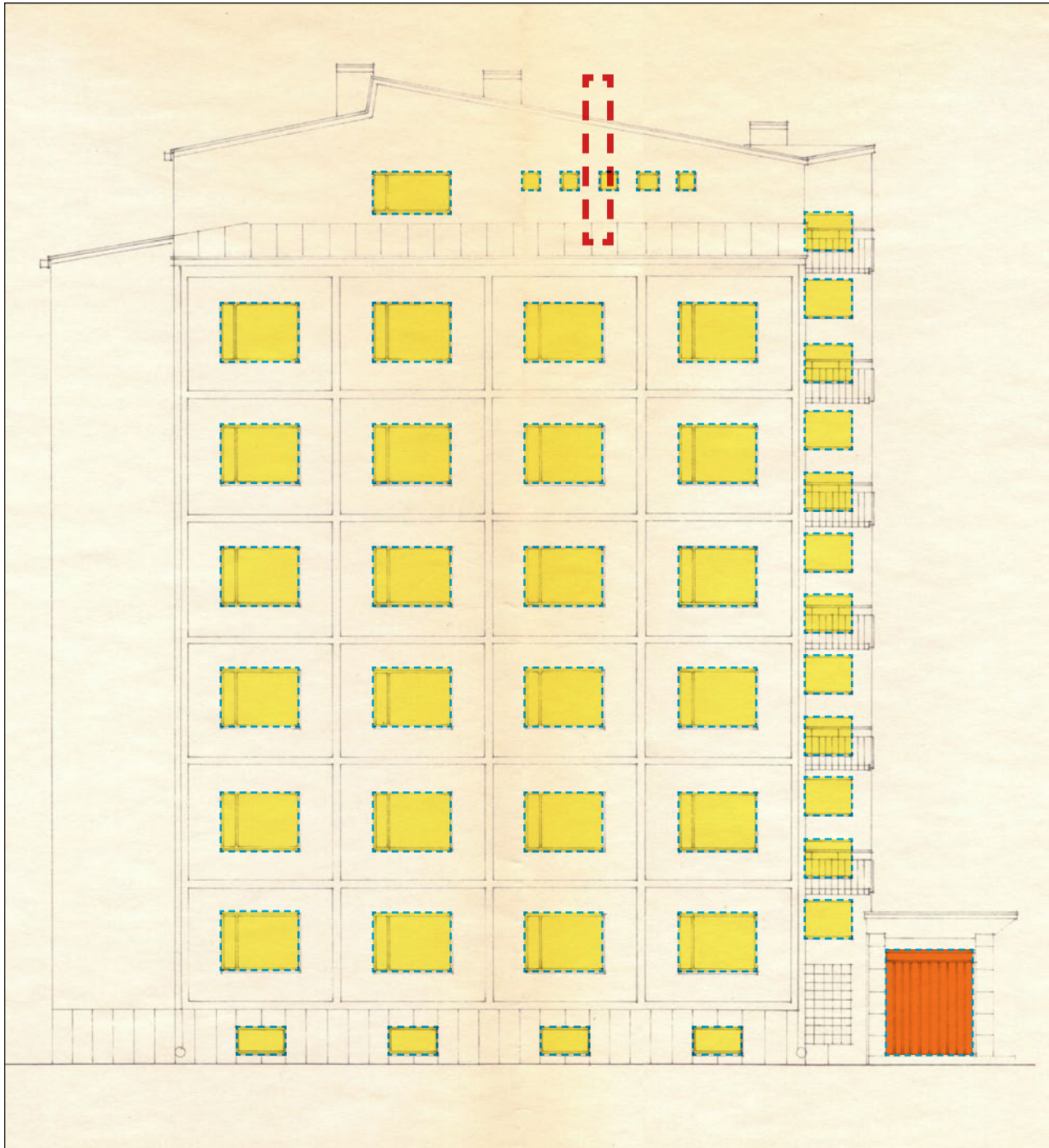
	Muutokset vuonna 1980-1981
	Muutokset vuonna 1987-1993
	Muutokset vuonna 2004
	Ajoittamattomat muutokset
	Uutta talotekniikkaa
	Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
	Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

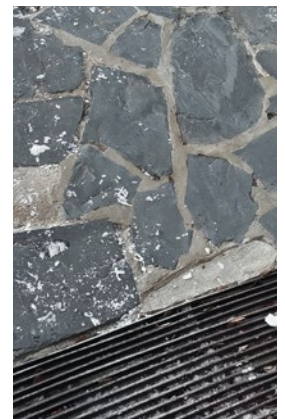
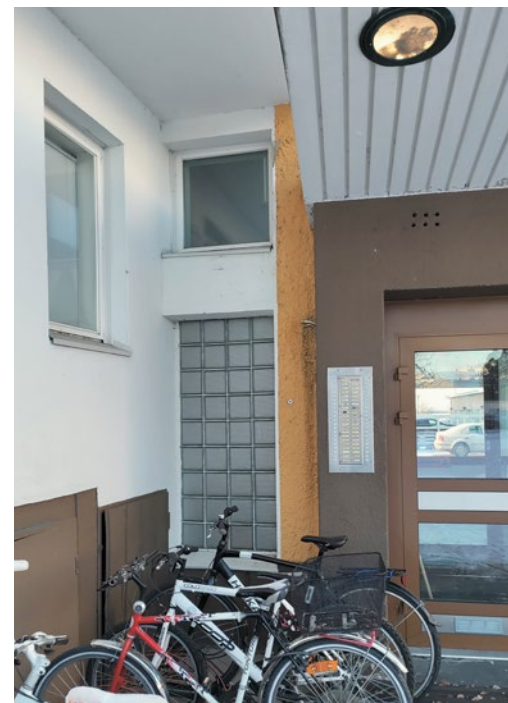
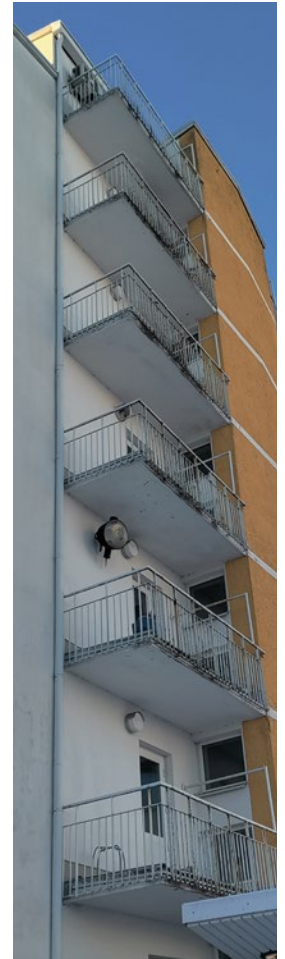
ASUNTOLA 2, JULKISIVU ITÄÄN Merikatu 1

Ulko-ovien vaihtaminen on erottuvin muutos julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä. Puhelintukiaseman antenni on häiritsevän isokokoinen elementti vesikatolla.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudelleen vuonna 2013.

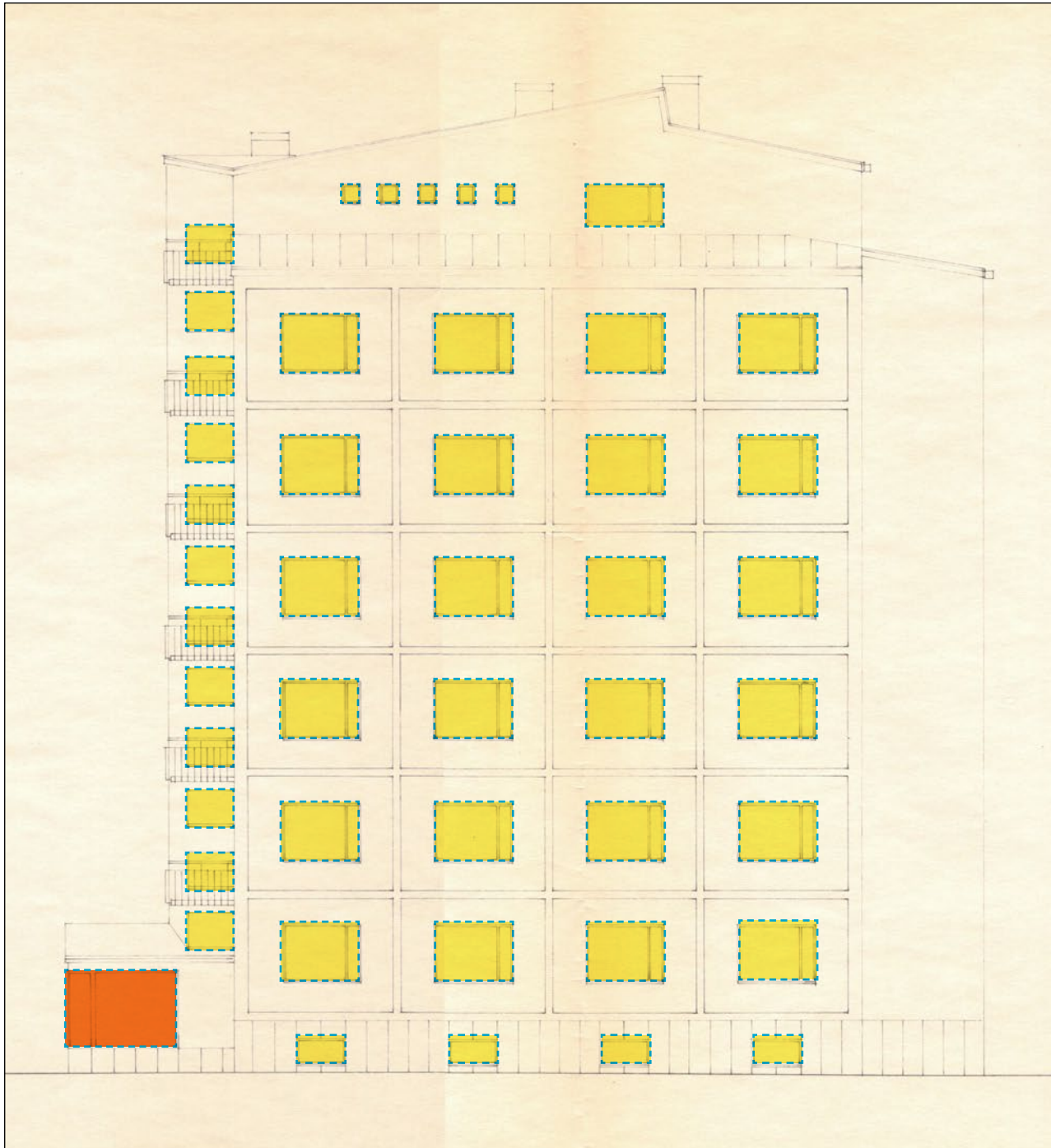
- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

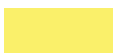

ASUNTOLA 2, JULKISIVU LÄNTEEN Merikatu 1

Ala-aulan ikkunajaottelun muutos on selkein muutos julkisivussa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

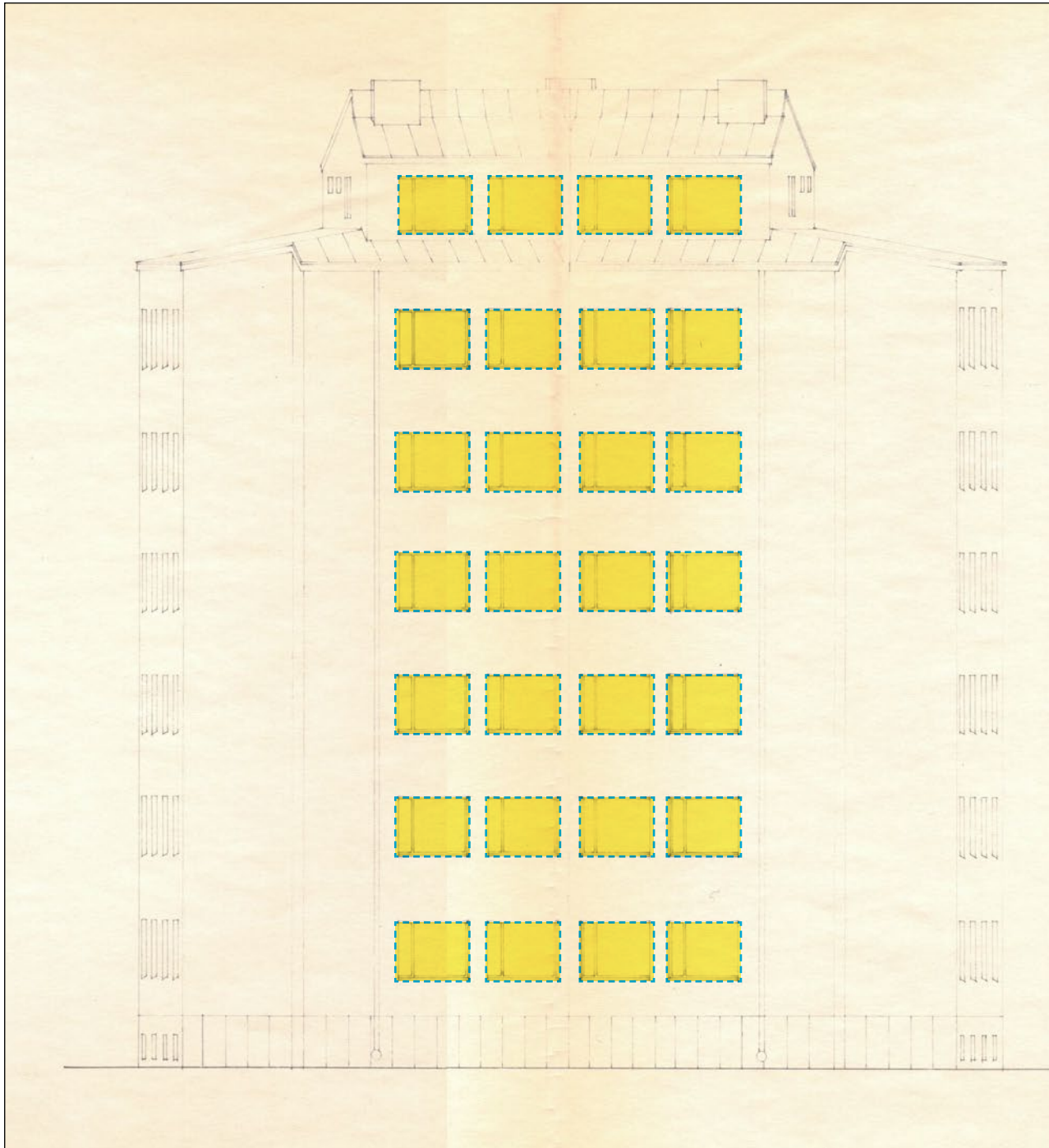
- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

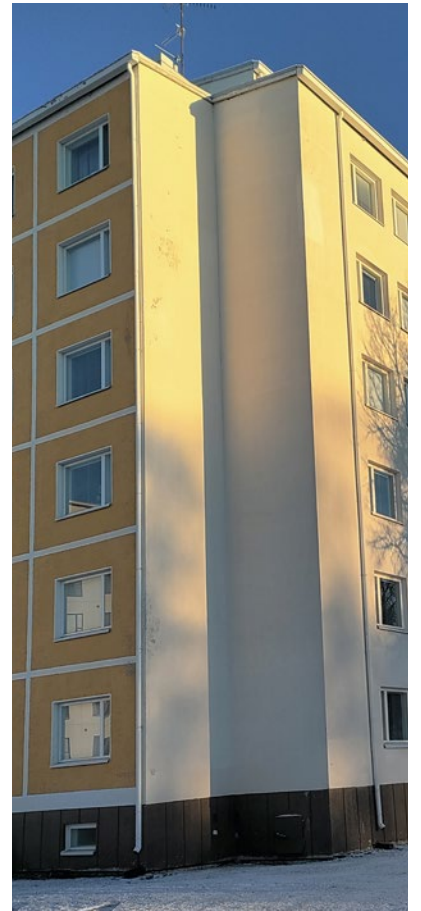
ASUNTOLA 2, JULKISIVU ETELÄÄN Merikatu 1

Julkisivu on alkuperäisiä piirustuksia vastaavassa kunnossa. Vaihdetut ikkunat noudattavat puitejaoltaan ja väritykseltään alkuperäisiä.

Kaikki ikkunat ja parvekkeiden ovet on vaihdettu uudeen vuonna 2013.

- Muutokset vuonna 1980-1981
- Muutokset vuonna 1987-1993
- Muutokset vuonna 2004
- Ajoittamattomat muutokset
- Uutta talotekniikkaa
- Rakenneosat vaihdettu, malli säilynyt, materiaalit muuttuneet
- Rakenneosat vaihdettu, malli muuttunut

VIII LÄHTEET

Kokoelmat ja arkistot

Kemin kirjaston kotiseutuosasto (**KKot**)

Kemin kaupungin rakennusvalvonnan mikrofilmiarkisto (**KRV**)

Kemin kaupungin kaavoitus (**KKaa**)

TSV-rakennuttajien arkisto (**TSV**)

Piirustukset

Asemakaava 03.10.1954, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Asemakaava 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Pohjapiirros kellari, 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Pohjapiirros 1. kerros, 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Pohjapiirros 2. 3. ja 4. kerros, 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Pohjapiirros 5. ja 6. kerros, 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Pohjapiirros ullakko, 29.9.1956, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Leikkaukset, 14.2.1955, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Julkisivu pohjoiseen, 14.2.1955, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Julkisivu itään, 14.2.1955, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Julkisivu etelään, 14.2.1955, H. Pakkala-Väinölä, Rakennushallitus. **KRV**

Muutospiirustussarja, kiintokalustekaaviot, ovidetaljit, 1980, Arkkitehtioimisto Eva- ja Jaakko Paatela, **TSV**

LVI-suunnitelmat, kellarikerros, 1-6, ullakko, katto, LVI-insinööritoimisto Ylitalo ja Naamanka, 1980, **TSV**

Asuntola 1, LVI-piirustus, muutos veripalvelun tiloiksi, 12.08.1987,

LVI-insinööritoimisto Taipale&Kuukasjärvi **TSV**

LVI-suunnitelma, muutos, 1. ja 2. kerros, nuortenpsykiatria, AIR-ix suunnittelu, 2004 **TSV**

Rakennusselostukset

Länsipohjan keskussairaalan henkilökunnan asuinrakennus, talo 2,

1.4.1980 Eva ja Jaakko Paatela **TSV**

Sähköselitys, henkilökunnan asuntola, muutos lastenpsykiatrian toimitiloiksi, Rajaplan, 1993 **TSV**

Kuntoarviotutkimukset

Kerrostalon kuntotarkastus, Asuntola-/tsto-rakennus 1 Ari Nevala, Kemi, 2017.

Kerrostalon kuntotarkastus, Asuntolarakennus 2, Ari Nevala, Kemi, 2017

Kirjallisuus

Jatuli XV. Kemin kotiseutu- ja museoyhdistyksen julkaisu. Kemin yleinen sairaala - Kemin keskussairaala, Irja Rainto, ss. 255-274. (1975) Pohjolan Sanomat Oy, Kemi. **KKot**

Terfheyttä tekemässä! Puoli vuosisataa erikoissairaanhoidtoa Kemissä. (1991) Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntainliitto, toim. Heikki Ansa. Kemin Painotuote Ky, Kemi. **KKot**

Kemin kaupungin historia, osa 1. Hedman, Ossi, Tampere, 1969.

Kemin kaupungin historia, osa 2, Hedman Ossi, Kemi, 1976.

Toimintakertomukset

Rakennushallituksen kertomus vuodelta 1956, Valtion rakennushallinto (1957) Helsinki

Rakennushallituksen kertomus vuodelta 1958, Valtion rakennushallinto (1959) Helsinki

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus 1965 (1966), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus 1966 (1967), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus 1967 (1968), Tornion kirjapaino, Tornio. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1968 (1969), Painotuote, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1969 (1970), Tornion kirjapaino, Tornio. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1970 (1971), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1971 (1972), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1972 (1973), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1973 (1974), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1974 (1975), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1975 (1976), Kemin kirjapaino, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1976 (1977), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi. **KKot**

Kemin keskussairaalan kuntainliiton toimintakertomus vuodelta 1977 (1978), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi. **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1978 (1979), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi. **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1979 (1980), Länsi-Pohjan kirjapaino Oy. **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1980 (1981), Länsi-Pohjan kirjapaino Oy. **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1981 (1982), konekirjoitettu moniste, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1982 (1983), konekirjoitettu moniste, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1983 (1984), konekirjoitettu moniste, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1984 (1985), Tornion kirjapaino, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Kuntainliittokertomus vuodelta 1985 (1986), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Kuntainliittokertomus vuodelta 1985, Tilasto-osa (1986), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1986 (1987), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1987 (1988), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1988 (1989), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Toimintakertomus vuodelta 1989 (1990), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Kuntainliittokertomus 1990 (1991), Pohjolan Sanomat Oy, Kemi, **KKot**

Länsi-Pohjan keskussairaalan kuntainliitto, Kuntainliittokertomus 1991 (1992), Tornion Kirjapaino Ky, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kuntainliittokertomus vuodelta 1992 (1993), Tornion Kirjapaino Ky, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kuntainliittokertomus vuodelta 1992 (1993), Tornion Kirjapaino Ky, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kuntayhtymäkertomus vuodelta 1993 (1994), Tornion Kirjapaino Ky, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kuntayhtymäkertomus vuodelta 1994 (1995), Tornion Kirjapaino Ky, Tornio, **KKot**

Länsi-Pohjan sairaanhoitopiiri, Kuntayhtymäkertomus vuodelta 1995 (1996), Värisuora Oy, Kemi, **KKot**

Sairaanhoidon toimintasuunnitelma vuodelle 1974-1978, Kemin keskussairaala-piiri, 1974. **KKot**

Alueellinen sairaanhoidon toimintasuunnitelman vuosille 1977-1981, Kemin keskussairaala-piiri, 1977. **KKot**

Sähköiset julkaisut

Salpakeskus, Rakennushistoriaselvitys. (2020) Ark-byroo Oy, Helsinki.

Internet

Kemin kaupungin verkkosivut: www.kemi.fi

Kemin kaupungin karttapalvelu (**KKart**)

Tietokannat

Museoviraston Finna-tietokanta

Haastattelut

Tuomo Svenn, 29.3.2023, Tornio